

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ
UNIVERSITY
OF MACEDONIA

**ΔΙΑΤΜΗΜΑΤΙΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ
ΣΠΟΥΔΩΝ ΣΤΙΣ ΔΙΕΘΝΕΙΣ ΣΧΕΣΕΙΣ ΚΑΙ ΑΣΦΑΛΕΙΑ**

**ΤΜΗΜΑΤΑ ΔΙΕΘΝΩΝ ΚΑΙ ΕΥΡΩΠΑΪΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ
ΒΑΛΚΑΝΙΚΩΝ, ΣΛΑΒΙΚΩΝ ΚΑΙ ΑΝΑΤΟΛΙΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ
ΑΝΩΤΑΤΗ ΔΙΑΚΛΑΔΙΚΗ ΣΧΟΛΗ ΠΟΛΕΜΟΥ**

Διπλωματική Εργασία

**"Ο Αμερικανικός Εμφύλιος: Στρατηγικές και Ιδεολογικές Συγκρίσεις μεταξύ των
δύο εμπλεκόμενων πλευρών και ο ρόλος της Μ. Βρετανίας και της Γαλλίας"**

Σύνταξη: Αθανάσιος Τενόπουλος

(ΑΜ:18068)

**Επίβλεψη: Σπυρίδων Λίτσας
Επίκουρος Καθηγητής Πανεπιστημίου Μακεδονίας**

Δεκέμβριος 2018

ΣΕΛΙΔΑ ΣΚΟΠΙΜΑ ΚΕΝΗ

Υπεύθυνη Δήλωση

«Δηλώνω υπευθύνως ότι όλα τα στοιχεία σε αυτήν την εργασία τα απέκτησα, τα επεξεργάστηκα και τα παρουσιάζω σύμφωνα με τους κανόνες και τους νόμους που διέπουν την έρευνα και την πνευματική ιδιοκτησία. Δηλώνω επίσης υπευθύνως ότι, όπως απαιτείται από αυτούς τους κανόνες, αναφέρομαι και παραπέμπω στις πηγές όλων των στοιχείων που χρησιμοποιώ και τα οποία δεν συνιστούν πρωτότυπη δημιουργία μου.»

Αθανάσιος Τενόπουλος

ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ.....	1
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1: Ορισμός και χαρακτηριστικά του Εμφυλίου Πολέμου.....	3
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2: Τα αίτια και οι αφορμές του Αμερικανικού Εμφυλίου Πολέμου.....	13
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3: Στρατηγική των αντιπάλων παρατάξεων.....	27
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4: Στρατιωτικές Επιχειρήσεις και Στρατηγικά σφάλματα των αντιπάλων.....	41
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5: Αποτίμηση του Εμφυλίου Πολέμου και ο ρόλος Μ. Βρετανίας και Γαλλίας.....	72
ΕΠΙΛΟΓΟΣ-ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ.....	80
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΚΕΣ ΠΑΡΑΠΟΜΠΕΣ	

Ευχαριστώ μέσα από την καρδιά μου,

τον επιβλέποντα καθηγητή κ. Σπυρίδων Λίτσα για την αμέριστη βοήθεια και καθοδήγηση κατά την εκπόνηση της παρούσας εργασίας,

τη σύζυγο μου Κωνσταντίνα Μπασδέκη για την στήριξη, συμπαράσταση και υπομονή που υπέδειξε καθ' όλη τη διάρκεια αυτής,

και τους καθηγητές του συγκεκριμένου μεταπτυχιακού προγράμματος για τις πολύτιμες γνώσεις που μου προσέφεραν.

Τέλος, θα ήθελα να αφιερώσω τη συγκεκριμένη εργασία στην σύζυγό μου και στις δυο κόρες μου Μαγδαληνή και Αλεξάνδρα-Μαρία.

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

ΓΕΝΙΚΑ

Η διαμόρφωση του σύγχρονου διεθνούς συστήματος κρατών πέρασε από πάρα πολλές φάσεις, τις περισσότερες φορές μέσα από αιματηρές πολεμικές συγκρούσεις. Η ανθρωπότητα βίωσε πολλούς αιματηρούς πολέμους, στο πλαίσιο της απηνούς και ανελέητης δίψας για εξουσία και κυριαρχία, είτε μεμονωμένων ατόμων, είτε ομάδων ανθρώπων, υπό την καθοδήγηση όμως κάποιων κυρίαρχων ελίτ (είτε πολιτικών, είτε οικονομικών). Ο Αμερικανικός Εμφύλιος Πόλεμος αποτελεί το κορυφαίο παράδειγμα ιστορικού γεγονότος που επηρέασε σε τόσο μεγάλο βαθμό την Παγκόσμια Ιστορία. Η οριστικοποίηση της μορφής της εθνοκρατικής οντότητας των Ηνωμένων Πολιτειών της Αμερικής (Η.Π.Α.), με τη μορφή που γνωρίζουμε σήμερα, και η οποία έχει ουσιαστικά διαμορφώσει τον παγκόσμιο πολιτικό χάρτη και τις ισορροπίες ισχύος, από το τέλος του Δευτέρου Παγκοσμίου Πολέμου (Β' ΠΠ) έως και τις ημέρες μας, αποτελεί απότοκο αυτής της Εμφύλιας σύγκρουσης. Είναι λοιπόν κομβικό να αναφέρουμε τα αίτια, τα γεγονότα, αλλά και να αναλύσουμε σε βάθος αυτή την πολεμική σύγκρουση, η οποία διαμόρφωσε σε πολύ μεγάλο βαθμό τον κόσμο στον οποίο ζούμε σήμερα. Η ανάλυση αυτή δεν θα μας βοηθήσει απλά να κατανοήσουμε ένα ιστορικό γεγονός, για το οποίο ούτως ή άλλως έχουν γραφθεί αμέτρητα επιστημονικά πονήματα, αλλά μπορεί να αποτελέσει κι ένα εφελτήριο για περαιτέρω προβληματισμούς και αναζητήσεις, στο πλαίσιο των Διεθνών Σχέσεων και Ασφάλειας, το οποίο είναι άλλωστε και η θεματική ενότητα του συγκεκριμένου Μεταπτυχιακού Τίτλου Σπουδών.

ΣΚΟΠΟΣ

Ο σκοπός της παρούσας εργασίας είναι η αναλυτική αποτύπωση όλων των σημαντικών γεγονότων που είχαν έμμεση ή άμεση συμβολή στην υποδαύλιση, την έκρηξη, τη διεξαγωγή και την τελική έκβαση αυτής της Εμφύλιας σύρραξης.

Αρχικά θα επιχειρηθεί μία ιστορική αναδρομή των κοινωνικών, οικονομικών και πολιτικών συνθηκών που επικρατούσαν προ της έναρξης του Εμφυλίου Πολέμου, θα προσπαθήσουμε να απομονώσουμε τις αιτίες αυτές που (ένεκα των ανωτέρω συνθηκών) έγιναν το έναυσμα για την έκρηξη του πολέμου και να αναλύσουμε τη βαρύτητά τους σε σχέση με την έκρηξη του πολέμου. Θα επιχειρηθεί μία παρουσίαση των στρατηγικών επιλογών των ηγεσιών της Ένωσης και της Συνομοσπονδίας, καθώς και μία κριτική επί

αυτών. Εν συνεχεία θα γίνει μία αναφορά στις κυριότερες μάχες που διεξήχθησαν, με γνώμονα την επίδρασή τους στην εξέλιξη και το τελικό αποτέλεσμα της σύγκρουσης και θα αναζητηθούν τα στρατηγικά και επιχειρησιακά σφάλματα που διέπραξαν οι αντιμαχόμενοι και τα οποία οδήγησαν στο τελικό αποτέλεσμα. Τέλος θα γίνει μία γενική αποτίμηση των στρατηγικών επιλογών και σφαλμάτων των ηγεσιών των δύο αντίπαλων παρατάξεων και θα εξεταστεί ο ρόλος των 2 μεγάλων δυνάμεων της εποχής, δηλαδή της Μεγάλης Βρετανίας και της Γαλλίας στην πορεία του αμερικανικού Εμφυλίου.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1: Ορισμός και χαρακτηριστικά του Εμφυλίου Πολέμου

Το φαινόμενο του πολέμου είναι συνυφασμένο με την ιστορία του ανθρωπίνου γένους, από τη στιγμή που οι άνθρωποι ξεκίνησαν να ζουν σε οργανωμένες κοινωνίες η οργανωμένη χρήση βίας, έκανε κι αυτή την εμφάνισή της¹. Το πολεμικό φαινόμενο είναι η ύψιστη μορφή οργανωμένης βίας μεταξύ των κρατών χωρίς αυτό να σημαίνει ότι δεν μπορεί να αναπτυχθεί και στο εσωτερικό ενός κράτους, με τη μορφή Εμφυλίου Πολέμου². Ο Εμφύλιος Πόλεμος, ως φαινόμενο και ως ιδιαίτερο αντικείμενο μελέτης της ανθρώπινης Ιστορίας, αποτελεί τον κύριο προβληματισμό του παρόντος κεφαλαίου, λαμβανομένης υπόψη της συχνότητας εμφάνισής του, καθώς και της επίδρασης που αυτός είχε διαχρονικά στην εξέλιξη της Ιστορίας. Εάν δεχθούμε αξιωματικά ότι ο πόλεμος προϋποθέτει την ύπαρξη οργανωμένων ανθρωπίνων κοινωνιών (εθνοκρατικούς δρώντες), οι οποίες πολεμούν η μία την άλλη, τότε θα πρέπει να δεχθούμε ότι ο Εμφύλιος πόλεμος προϋποθέτει επίσης την ύπαρξη μίας εθνοκρατικής οντότητας, εντός της οποίας οργανωμένες ομάδες πολεμούν η μία την άλλη. Η πολύ ενδιαφέρουσα διατύπωση του H. Bull, ότι ο πόλεμος είναι *"μία ένδειξη οργανωμένης βίας που διεξάγεται ανάμεσα σε πολιτικές μονάδες"*³, μας αφήνει περιθώρια να χρησιμοποιήσουμε αυτή τη διατύπωση και για την περίπτωση του Εμφυλίου πολέμου. Επίσης ο Thomas Hobbes αναφέρει: *"η αρχή της κυριαρχίας στο εσωτερικό ενός κράτους είναι ο φόβος άσκησης της βίας"*⁴, ενώ αντίστοιχα ο Niccolo Machiavelli: *"η χρήση βίας για την απόδοση δικαιοσύνης είναι βασικό συστατικό για την επιτυχημένη άσκηση εξουσίας στο εσωτερικό ενός κράτους"*⁵ κατά συνέπεια η οργανωμένη άσκηση της βίας από ένα κράτος, είτε στο εξωτερικό είτε στο εσωτερικό, αποτελεί βασικό εργαλείο της κυριαρχίας του. Η πρώτη ιστορικά τεκμηριωμένη και διεξοδικά αναλυτική αναφορά στο φαινόμενο του εμφυλίου πολέμου

¹ Σύμφωνα με τον Παναγιώτη Κονδύλη "Η δομή και η λειτουργία της κοινωνικής ένωσης των ανθρώπων γεννούν αναγκαστικά τη βία από καιρό σε καιρό", Παναγιώτης Κονδύλης "Θεωρία του Πολέμου", Εκδόσεις Θεμέλιο, 1998, Αθήνα, σελ. 41

² Σπυρίδων Λίτσας, "Πόλεμος και Ορθολογισμός - θεωρητικές προεκτάσεις και στρατηγικές εφαρμογές", Αθήνα 2010, Εκδόσεις Ποιότητα, σελ.29

³ Hedley Bull: The Anarchical Society, 3rd Edition, PALGRAVE, New York, 2002, σελ.230

⁴ Carl Schmitt: The Leviathan in the State theory of Thomas Hobbes, Greenwood Press, London, 1996, σελ.31-32

⁵ Niccolò Machiavelli: The Prince, Hackett Publishing Company, Indianapolis, 2008, σελ.76

βρίσκεται στο Θουκυδίδη στα "Κερκυραϊκά"⁶. Παρά το γεγονός ότι από πολλούς ιστορικούς ο Πελοποννησιακός πόλεμος παρουσιάζεται ως εμφύλιος πόλεμος, εν τούτοις και επί της ουσίας ο Κερκυραϊκός εμφύλιος ήταν ο πρώτος πόλεμος στον οποίο μπορεί να αποδοθεί ο συγκεκριμένος χαρακτηρισμός. Ο κυριότερος λόγος είναι ότι οι πόλεις-κράτη της εποχής του Πελοποννησιακού πολέμου αποτελούσαν ένα είδος εθνοκρατικής οντότητας, ανεξάρτητα από το γεγονός ότι φυλετικά, πολιτισμικά και θρησκευτικά είχαν κοινές καταβολές. Η ανάλυση του Θουκυδίδη, αναφορικά με τα Κερκυραϊκά, επιβεβαιώνει στον απόλυτο βαθμό την άποψη που έχει διατυπωθεί σχετικά με τον εμφύλιο πόλεμο και τις αιτίες που επαναλαμβανόμενα παρουσιάζονται⁷, ότι αυτός είναι ένα ξεκάθαρα πολιτικό φαινόμενο με εσωτερικές και εξωτερικές επιρροές. Επιχειρώντας μία βαθύτερη ανάλυση στο εμφυλιοπολεμικό φαινόμενο, θα πρέπει να εστιάσουμε σε τρεις κύριες παραμέτρους που το διέπουν, την πολιτική παράμετρο, το ποσοστό έκλυσης βίας και τις εξωτερικές επιρροές, τηρώντας την ανωτέρω σειρά αναφοράς, με βάση τη σοβαρότητα και το βαθμό επηρεασμού που αυτές έχουν σε αυτό το φαινόμενο. Αναμφίβολα η πολιτική παράμετρος, εφόσον έχουμε υπόψη μας ανεξάρτητες εθνοκρατικές οντότητες, είναι και η σοβαρότερη και αυτή στην οποία θα πρέπει να προσδώσουμε ιδιαίτερη βαρύτητα⁸. Από τη στιγμή που αποδεχόμαστε αξιωματικά τη θεώρηση του Clausewitz ότι "*ο πόλεμος είναι η συνέχιση της πολιτικής με άλλα μέσα*"⁹ και σύμφωνα με όσα αναφέραμε ανωτέρω, δεν θα μπορούσαμε να εξαιρέσουμε το φαινόμενο του εμφυλίου πολέμου από αυτή τη θεώρηση, ο πόλεμος, ο οποιοσδήποτε πόλεμος, είναι μία πράξη καθαρά πολιτική, με ξεκάθαρες πολιτικές στοχεύσεις και σε καμία περίπτωση μία αυθόρμητη και ανεξέλεγκτη πράξη βίας. Η πολιτική στόχευση ενός εμφυλίου πολέμου μπορεί να είναι πολυσχιδής και πολυεπίπεδη: αλλαγή - αρπαγή εξουσίας, κρατική απόσχιση ή απόκτηση ανεξαρτησίας, πλην όμως δεν μπορούμε να συμπεριλάβουμε πολιτικές αναταραχές, βίαιες απεργίες, τρομοκρατικές και εγκληματικές ενέργειες, οι οποίες έχουν ελάχιστο ή καθόλου αντίκτυπο σε ζητήματα κυριαρχίας¹⁰, στην κατηγορία του εμφυλίου πολέμου.

Εξετάζοντας την πρώτη και κύρια παράμετρο εμφυλίου πολέμου, την πολιτική, οφείλουμε να κάνουμε κάποιες αφαιρέσεις και παραδοχές, σχετικά με την έννοια της φυλής και του

⁶ Θουκυδίδου Ιστορίαι, βιβλίο Γ', https://www.mikrosapoplous.gr/thucy/vivlia/vivlio3_1.htm, μτφ. Ελ. Βενιζέλος

⁷ Stathis N. Kalyvas: *The Logic of Violence in Civil War*, Cambridge University Press, New York, 2006, σελ.17-18

⁸ Giorgio Agamben: *Stasis: Civil War as a Political Paradigm*, Stanford University Press, California, 2015, σελ.18-20

⁹ Παναγιώτης Κονδύλης "*Θεωρία του Πολέμου*", Εκδόσεις Θεμέλιο, 1998, Αθήνα, σελ.22

¹⁰ Stathis N. Kalyvas, 2006, ο.π. σελ.19

κράτους¹¹. Σε κάποιες περιπτώσεις εμφύλιων συγκρούσεων το ζήτημα της φυλής ήταν δευτερεύον, εάν όχι αδιάφορο, χαρακτηριστικό παράδειγμα είναι ο Ρωσικός εμφύλιος πόλεμος¹², όπου υπήρχε μία πανσπερμία φυλών, υπό την αιγίδα μιας ενιαίας κρατικής οντότητας, και μία μερίδα πολιτών εξεγέρθηκε με αντικειμενικό σκοπό την ανατροπή της εξουσίας, υπό ενιαία πολιτική καθοδήγηση¹³. Επίσης εδώ θα πρέπει να σημειώσουμε ότι οι περιπτώσεις θνησιγενών κρατικών οντοτήτων, οι οποίες ήταν εξαρχής προβληματικές στη διαδικασία της κρατικής συγκρότησης και ολοκλήρωσης, όπως για παράδειγμα η πρώτη Γιουγκοσλαβία¹⁴, είναι ιδιαίζουσες και στην προκειμένη περίπτωση η έννοια της φυλής ήταν κομβικής σημασίας για την έκρηξη της εμφύλιας σύγκρουσης. Κατά συνέπεια στην περίπτωση της Γιουγκοσλαβίας οι πολιτικές στοχεύσεις των διαφορετικών ομάδων εντός της κρατικής οντότητας, έπαιξαν μεν ένα σημαντικό ρόλο στην έναρξη της εμφύλιας σύγκρουσης, πλην όμως η σύγκρουση αυτή ήταν μάλλον προδιαγεγραμμένη λόγω φυλετικών και ιστορικών διαφορών¹⁵, ενώ στην περίπτωση της Ρωσίας ο εμφύλιος ήταν μία καθαρά πολιτική πράξη. Το ζήτημα της εμπλοκής της πολιτικής στη δημιουργία εμφύλιων συγκρούσεων έχει να κάνει κατά κύριο λόγο με την εσωτερική λειτουργία του κράτους και την αποτελεσματική άσκηση εξουσίας από τους κυβερνώντες¹⁶. Βεβαίως οι δύο ανωτέρω παράμετροι διαφοροποιούνται σε πάρα πολύ μεγάλο βαθμό από τα δομικά χαρακτηριστικά της κρατικής οντότητας, όπως το πολίτευμα, η κουλτούρα, οι ιστορικές καταβολές και το επίπεδο διαβίωσης των πολιτών¹⁷. Αυτό που θα πρέπει να εξετάσουμε σε βάθος είναι οι πολιτικές στοχεύσεις των "Rebels", των δυνάμεων δηλαδή αυτών που εξεγείρονται κατά της κεντρικής εξουσίας του κράτους με αποτέλεσμα, σε κάποιες περιπτώσεις, να ξεσπάσει εμφύλιος πόλεμος. Οι στοχεύσεις αυτές είναι ποικίλες και τα κίνητρα των ατόμων που καθοδηγούν τις μάζες εναντίον της κεντρικής εξουσίας¹⁸ μπορεί να είναι τελείως διαφορετικά, στις περισσότερες όμως περιπτώσεις η κυρίαρχη πολιτική στόχευση είναι η ανατροπή της κεντρικής εξουσίας¹⁹. Φυσικά όπως έχει φανεί και ιστορικά σε αρκετές περιπτώσεις οι "Rebels" δεν επιθυμούν απλά την ανατροπή της εξουσίας και την αντικατάστασή της από αυτούς τους ίδιους ή από κάποιους άλλους, αλλά

¹¹ James D. Fearon and David D. Laitin: ETHNICITY, INSURGENCY, AND CIVIL WAR, Stanford University, California, 2001, σελ.15-17

¹² A. B. Murphy: The Russian Civil War- Primary Sources, ST. MARTIN'S PRESS, New York, 2000, σελ.3-4

¹³ A. B. Murphy, 2000, ο.π. σελ.7-10

¹⁴ Stathis N. Kalyvas, 2006, ο.π. σελ.75

¹⁵ Stathis N. Kalyvas, 2006, ο.π. σελ.82

¹⁶ Benjamin Gray: Stasis and Stability, Oxford University Press, Oxford UK, 2015, σελ. 285-287

¹⁷ James D. Fearon and David D. Laitin, 2001, ο.π. σελ.3

¹⁸ James D. Fearon and David D. Laitin, 2001, ο.π. σελ.4

¹⁹ Neil J. Mitchell: Agents of Atrocity Leaders, Followers, and the Violation of Human Rights in Civil War, PALGRAVE MACMILLAN, New York, 2004, σελ.31-32

επιθυμούν και την απόσχιση²⁰ τους από την κρατική οντότητα και τη δημιουργία μιας δικής τους, ένα χαρακτηριστικό παράδειγμα αυτής της περίπτωσης είναι και ο Αμερικανικός εμφύλιος πόλεμος. Όπως αναφέραμε και παραπάνω τα διαφαινόμενα κίνητρα των "Rebels" έχουν να κάνουν κατά κύριο λόγο με τον τρόπο άσκησης εξουσίας και τις εσωτερικές δομές της κρατικής οντότητας, πλην όμως με τη διαδικασία της στάσης εναντίον της κεντρικής εξουσίας²¹ ικανοποιούν ταυτόχρονα και προσωπικές πολιτικές φιλοδοξίες για την υφαρπαγή της εξουσίας. Χαρακτηριστικό παράδειγμα αυτής της περίπτωσης είναι ο Ρωσικός εμφύλιος πόλεμος και ο Ελληνικός εμφύλιος πόλεμος, οι οποίοι αποτέλεσαν και το προοίμιο μίας σειράς αιματηρότατων εμφυλίων πολέμων στη Λατινική Αμερική μετά το τέλος του Δευτέρου Παγκοσμίου Πολέμου²². Σε αυτούς τους εμφυλίους πολέμους, εκτός από το καταφανέστατο πολιτικό πρόσημο, το οποίο έχει να κάνει κατά κύριο λόγο με τον ψυχρό πόλεμο, και την πόλωση μεταξύ των δύο υπερδυνάμεων, έχουμε και έντονο το φαινόμενο της εξωτερικής επιρροής στο εσωτερικό της κρατικής οντότητας όπου ξέσπαγε η εμφύλια σύρραξη²³. Πάντως και σε αυτή την περίπτωση υπήρχε έντονο το εσωτερικό πολιτικό στοιχείο της πλευράς που στασίαζε εναντίον της κεντρικής κρατικής εξουσίας, όπως επίσης και οι προϋποθέσεις για να βρει γόνιμο έδαφος αυτή η στάση²⁴. Σε κάθε περίπτωση πάντως προκειμένου να ξεσπάσει μία εμφύλια σύρραξη υπάρχουν σαφέστατες ευθύνες στην πλευρά της κεντρικής εξουσίας και τον τρόπο με τον οποίο αυτή ασκεί τον έλεγχο στο εσωτερικό του Κράτους²⁵. Στατιστικά, σε δημοκρατικά καθεστώτα έχουμε πάρα πολύ μικρό ποσοστό εμφάνισης εμφυλίων συγκρούσεων²⁶, αυτό όμως έχει να κάνει και με την ποιότητα του πολιτεύματος και με την εσωτερική συνοχή του κράτους. Βεβαίως οι πολιτικές αναταραχές, συγκρούσεις, αντεγκλήσεις και προστριβές στο πολιτικό πεδίο, δεν αποτελούν ικανή και αναγκαία συνθήκη για το ξέσπασμα ενός εμφυλίου πολέμου, θα λέγαμε μάλιστα ότι αυτή είναι μία χαρακτηριστική περίπτωση όπου εμφανίζονται απεργίες, βίαιες διαδηλώσεις και μικροσυμπλοκές²⁷. Προκειμένου να οδηγηθεί μία πολιτική ένταση στο εσωτερικό ενός κράτους στην ακραία μορφή βίας ενός εμφυλίου πολέμου, όπως στην περίπτωση του

²⁰ Ann Hironaka: *Neverending wars : the international community, weak states, and the perpetuation of civil war*, HARVARD UNIVERSITY PRESS, London, 2005, σελ.36-38

²¹ Neil J. Mitchell, 2004, ο.π. σελ.32-33

²² Karl DeRouen, Jr. and Uk Heo: *Civil wars of the world : major conflicts since World War II*, ABC-CLIO, Inc., 2007, σελ.376-380

²³ Ibrahim A. Elbadawi and Nicholas Sambanis: *External Interventions and the Duration of Civil Wars*, World Bank's Development Economic Research Group, 2000, σελ.7-8

²⁴ Neil J. Mitchell, 2004, ο.π. σελ.97-100

²⁵ Benjamin Gray, 2015, ο.π. σελ.67-70

²⁶ Ann Hironaka, 2005, ο.π. σελ.42-44

²⁷ Stathis N. Kalyvas, 2006, ο.π. σελ.22-24

Αμερικανικού εμφυλίου, πρέπει να προϋπάρχουν κι άλλες αιτίες οι οποίες συνήθως είναι αυτές που βρίσκονται πίσω από τις πολιτικές αναταραχές²⁸. Θα χρησιμοποιήσουμε και πάλι το παράδειγμα του εμφυλίου πολέμου στη Γιουγκοσλαβία²⁹ όπου η πολιτική κρίση του 1991 ήρθε απλά ως επιστέγασμα των επί πολλά χρόνια υφιστάμενων προστριβών μεταξύ των εθνοτήτων που συγκροτούσαν την κρατική οντότητα της Γιουγκοσλαβίας. Συμπεραίνουμε λοιπόν ότι ο πολιτικός παράγοντας παίζει κυρίαρχο ρόλο στη δημιουργία των συνθηκών αυτών που μπορούν να οδηγήσουν σε έναν εμφύλιο πόλεμο, όπως επίσης και στη δημιουργία αφορμών για το ξέσπασμα του, όπως και στο διακρατικό πόλεμο³⁰ η πολιτική είναι αυτή που δημιουργεί αυτό το απεχθές φαινόμενο.

Σε αυτό το σημείο θα πρέπει να εξετάσουμε τη δεύτερη παράμετρο που σχετίζεται με το φαινόμενο του εμφυλίου πολέμου: τη βία και τις ιδιαιτερότητες που αυτή παρουσιάζει όταν εμφανίζεται σε μία ενδοκρατική σύγκρουση. Η οργανωμένη χρήση βίας που παρουσιάζεται στις διακρατικές συγκρούσεις εμπεριέχει και ένα βαθμό ελέγχου της άσκησης βίας³¹, για μία σειρά από λόγους που άπτονται στη δομή του Διεθνούς συστήματος και τις στρατηγικές στοχεύσεις των εθνοκρατικών οντοτήτων που εμπλέκονται στην πολεμική σύγκρουση. Εξάλλου οι στρατηγικοί αντικειμενικοί σκοποί ενός κράτους που εμπλέκεται σε πόλεμο δεν μπορούν να είναι σε καμία περίπτωση η συνέχιση του πολέμου στο διηνεκές³² αλλά ο τερματισμός αυτού με τις ευνοϊκότερες συνθήκες, ή διαφορετικά την επιθυμητή τελική κατάσταση που είχε θέσει ως αρχικό σκοπό η ηγεσία του κράτους. Στην περίπτωση των ενδοκρατικών συγκρούσεων ο έλεγχος της βίας παρουσιάζει πολύ μεγάλες δυσκολίες³³ για μία σειρά από λόγους που θα εξετάσουμε και έχει ως αποτέλεσμα οι εμφύλιοι πόλεμοι να χαρακτηρίζονται στην πλειονότητα των περιπτώσεων ως η πλέον βίαιοι και απεχθείς³⁴. Προκειμένου να εξηγήσουμε την απώλεια του ελέγχου της βίας κατά τη διάρκεια μιας εμφύλιας σύγκρουσης, θα πρέπει να εξετάσουμε αρχικά την απώλεια του ελέγχου της εξουσίας στο εσωτερικό ενός κράτους, η οποία είναι αυτή που οδηγεί στο ξέσπασμα μιας εμφύλιας σύγκρουσης. Η απώλεια του ελέγχου από την κρατική εξουσία μπορεί να οφείλεται σε πολλούς λόγους, πλην όμως καταδεικνύει κάτι σημαντικό: την έλλειψη εσωτερικής

²⁸ Neil J. Mitchell, 2004, ο.π. σελ.180-181

²⁹ <https://www.bbc.com/news/world-europe-17632399>, ανακτήθηκε την 1-11-2018, 14:07.

³⁰ Παναγιώτης Κονδύλης, 1998, ο.π. σελ.42

³¹ Σπυρίδων Λίτσας, 2010, ο.π. σελ.50-51

³² Παναγιώτης Κονδύλης, 1998, ο.π. σελ.40-41

³³ Ann Hironaka, 2005, ο.π. σελ.3

³⁴ Stathis N. Kalyvas, 2006, ο.π. σελ.21-22

συνοχής της εθνοκρατικής οντότητας³⁵, κάτι το οποίο, ανεξαρτήτως των λόγων και των αιτιών, επιφέρει αναπόφευκτα συνθήκες αναρχίας και ανομίας, δηλαδή μία κατάσταση κοινωνικής κατάρρευσης³⁶. Όπως είναι προφανές μία κοινωνική κατάρρευση συνεπάγεται άμεσα και την απουσία της έννομης τάξης στο εσωτερικό ενός κράτους³⁷, πράγμα που σημαίνει νομοτελειακά ότι υπάρχει μία λανθάνουσα αντίληψη περί ατιμωρησίας, η οποία μπορεί να εξωθήσει ακραία στοιχεία ή και ομάδες σε απεχθείς εγκληματικές πράξεις³⁸. Είναι ιστορικά αποδεδειγμένο το γεγονός ότι κατά τη διάρκεια εμφύλιων συγκρούσεων λαμβάνουν χώρα τα απεχθέστερα εγκλήματα³⁹, τα οποία μάλιστα σε πολλές περιπτώσεις έχουν εκδικητικό χαρακτήρα, ενώ δεν απουσιάζουν ακόμη και τα φαινόμενα γενοκτονιών⁴⁰. Επίσης ένα στοιχείο το οποίο θα πρέπει να αναφέρουμε, όσον αφορά την έκλυση βίας κατά τη διάρκεια των εμφύλιων πολέμων, είναι και η χρονική διάρκεια που αυτή λαμβάνει χώρα, ακόμη και μετά τη λήξη μιας εμφύλιας σύγκρουσης⁴¹. Αυτό οφείλεται σε πολύ μεγάλο βαθμό στο γεγονός ότι η βία που εκλύεται κατά τη διάρκεια ενός εμφύλιου πολέμου λαμβάνει σε πολλές περιπτώσεις προσωπικό χαρακτήρα⁴², συμπαρασύροντας με αυτό τον τρόπο πράξεις αντεκδίκησης και προσωπικές "βεντέτες" οι οποίες μπορεί να έχουν μεγάλη χρονική διάρκεια. Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελεί ο Ελληνικός εμφύλιος πόλεμος⁴³, του οποίου τα τραύματα η ελληνική κοινωνία βιώνει ακόμη και σήμερα, αρκετά χρόνια μετά από τη λήξη του, όχι ένεκα της πολιτικής "κληρονομιάς" που αυτός έχει αφήσει, αλλά κυρίως λόγω των εγκλημάτων που διεπράχθησαν εκατέρωθεν κατά τη διάρκεια διεξαγωγής του. Ένα επίσης σημαντικό στοιχείο, όσον αφορά την έκλυση βίας κατά τη διάρκεια ενός εμφύλιου πολέμου, είναι και οι γεωγραφικές συνθήκες διεξαγωγής του, εάν δηλαδή αυτός λαμβάνει χώρα σε αστικές, ή υπαίθριες περιοχές⁴⁴. Αυτός είναι και ένας λόγος για τον οποίο σε αρκετούς εμφύλιους πολέμους η κεντρική κρατική εξουσία τείνει να χαρακτηρίζει τους "Rebels" ως "τρομοκράτες", προσπαθώντας με αυτό τον τρόπο να αμαυρώσει την εικόνα τους στη Διεθνή κοινή γνώμη⁴⁵. Η τυφλή βία που εφαρμόζεται από τρομοκρατικές οργανώσεις κατά κύριο λόγο σε αστικές περιοχές, δεν θα πρέπει να συγχέεται με μία εμφύλια σύγκρουση

³⁵ Neil J. Mitchell, 2004, ο.π. σελ.51-52

³⁶ James D. Fearon and David D. Laitin, 2001, ο.π. σελ.11-12

³⁷ Stathis N. Kalyvas, 2006, ο.π. σελ.68

³⁸ Stathis N. Kalyvas, 2006, ο.π. σελ.95-96

³⁹ James D. Fearon and David D. Laitin, 2001, ο.π. σελ.28

⁴⁰ Neil J. Mitchell, 2004, ο.π. σελ.184

⁴¹ Ibrahim A. Elbadawi and Nicholas Sambanis, 2000, ο.π. σελ.2

⁴² Stathis N. Kalyvas, 2006, ο.π. σελ.97-99

⁴³ Karl DeRouen, Jr. and Uk Heo, 2007, ο.π. σελ.380

⁴⁴ Stathis N. Kalyvas, 2006, ο.π. σελ.132-133

⁴⁵ Neil J. Mitchell, 2004, ο.π. σελ.32

και αυτό διότι ενώ οι τρομοκρατικές οργανώσεις επιχειρούν δια της βίας να αποκτήσουν "φωνή" στο εσωτερικό ή στο εξωτερικό μιας κρατικής οντότητας, μη έχοντας τη δυνατότητα ανατροπής της εξουσίας⁴⁶, οι "Rebels" σε έναν εμφύλιο πόλεμο επιδιώκουν ξεκάθαρα την ανατροπή της εξουσίας. Απλούστατα η βία που εκλύεται σε αστικές περιοχές νομοτελειακά θα έχει και περισσότερα θύματα από τη βία που ασκείται στην ύπαιθρο, οι αστικές περιοχές όμως αποτελούν και τον κύριο αντικειμενικό σκοπό των "Rebels", δεδομένου ότι εκεί εδρεύουν οι κύριες κρατικές υπηρεσίες των οποίων η κατάκτηση συνεπάγεται και την απόκτηση της εξουσίας⁴⁷. Ένα τελευταίο στοιχείο το οποίο θα πρέπει να προσθέσουμε στην ανάλυσή μας, σχετικά με το ποσοστό έκλυσης βίας στον εμφύλιο πόλεμο, είναι και η εικόνα που διαμορφώνεται για τις αντιμαχόμενες παρατάξεις κυρίως στο εσωτερικό ενός κράτους και δευτερευόντως στο εξωτερικό. Σε πολλές περιπτώσεις οι πράξεις των στασιαστών (Rebels) ερμηνεύονται από την κεντρική εξουσία και τους υποστηρικτές της ως προδοσία, η οποία στην πλειοψηφία των εθνοκρατικών οντοτήτων θεωρείται το ύψιστο έγκλημα⁴⁸ και όπως είναι φυσικό επισύρει και την ύψιστη τιμωρία. Αντιστοίχως η βία που ασκείται από την κεντρική εξουσία ερμηνεύεται από τους στασιαστές ως τυραννία, δημιουργώντας με αυτόν τον τρόπο ένα φαύλο κύκλο πόλωσης και φανατισμού, που έχουν σαν αποτέλεσμα την ακραία και πολλές φορές ανεξέλεγκτη εφαρμογή πράξεων βίας⁴⁹. Προς επίρρωση των ανωτέρω θα πρέπει να δούμε ιστορικά τις περιπτώσεις αυτές όπου κατά τη διάρκεια διεξαγωγής ενός εμφυλίου πολέμου το μεγαλύτερο ποσοστό απωλειών ήταν στην πλευρά των αμάχων⁵⁰. Ένα χαρακτηριστικό παράδειγμα είναι ο Ελληνικός εμφύλιος πόλεμος, σαν αναλογία απωλειών επί του συνολικού πληθυσμού, ενώ αντίστοιχα σε απόλυτους αριθμούς ο Ρωσικός εμφύλιος πόλεμος κατέγραψε τους μεγαλύτερους αριθμούς απωλειών ανάμεσα στον άμαχο πληθυσμό⁵¹ και στις 2 περιπτώσεις το κλίμα πόλωσης και ο φανατισμός ήταν έντονος και στις 2 παρατάξεις με αποτέλεσμα οι άμαχοι να μην εξαιρεθούν από τις διαπραχθείσες πράξεις βίας. Συνοψίζοντας όλα τα ανωτέρω μπορούμε να διαπιστώσουμε ότι η βία στον εμφύλιο πόλεμο εφαρμόζεται με πολύ μεγαλύτερη σφοδρότητα και πολύ μικρότερο βαθμό ελέγχου από ότι σε μία διακρατική σύγκρουση. Με εξαίρεση ίσως τον Δεύτερο Παγκόσμιο Πόλεμο, τα εγκλήματα κατά της ανθρωπότητας που διεπράχθησαν

⁴⁶ Stathis N. Kalyvas, 2006, ο.π. σελ.206-208

⁴⁷ Ann Hironaka, 2005, ο.π. σελ.10-12

⁴⁸ Karl DeRouen, Jr. and Uk Heo, 2007, ο.π. σελ.501 και 638

⁴⁹ Stathis N. Kalyvas, 2006, ο.π. σελ.32-34

⁵⁰ Karl DeRouen, Jr. and Uk Heo, 2007, ο.π. σελ.372

⁵¹ <https://spartacus-educational.com/RUScivilwar.htm>, ανακτήθηκε την 5-11-2018, 17:15.

στους εμφυλίους πολέμους που τον ακολούθησαν, στο δεύτερο μισό του εικοστού αιώνα και ένθεν, είναι πάρα πολλά και ειδηχθέστατα⁵², στοιχείο το οποίο καθιστά σαφές και αναμφισβήτητο το γεγονός ότι ένας εμφύλιος πόλεμος είναι βιαιότερος από μία διακρατική σύγκρουση.

Στη συνέχεια θα εξετάσουμε την επόμενη παράμετρο που χαρακτηρίζει μία εμφύλια σύγκρουση: τις εξωτερικές παρεμβάσεις στο εσωτερικό μιας εθνοκρατικής οντότητας όπως και τις επιπτώσεις που αυτή μπορεί να έχει ηθελημένα ή ακούσια στο εμφυλιοπολεμικό φαινόμενο⁵³. Στο σημείο αυτό θα πρέπει να ανακαλέσουμε στη μνήμη μας τη στρατηγική του διαίρει και βασίλευε όπως αυτή περιγράφεται στο βιβλίο του Ηλία Κουσκουβέλη: Εισαγωγή στις Διεθνείς Σχέσεις⁵⁴. Είναι αξιοσημείωτο το γεγονός ότι η στρατηγική αυτή μπορεί να εφαρμοστεί στην επιθετική της προσέγγιση και στο εσωτερικό ενός αντιπάλου κράτους προκειμένου να το αποδυναμώσει δημιουργώντας του εσωτερική φθορά ή ακόμη και εμφύλιο πόλεμο. Πολλά είναι τα ιστορικά παραδείγματα κατά τα οποία ένα κράτος παρενέβη στα εσωτερικά ζητήματα ενός άλλου κράτους με σκοπό να πλήξει την εσωτερική του συνοχή και οδηγώντας το σε εμφύλιο πόλεμο. Το αρχαιότερο παράδειγμα της ανωτέρω περιπτώσεως είναι ο Κερκυραϊκός εμφύλιος⁵⁵ και το πιο σύγχρονο παράδειγμα είναι ο εμφύλιος πόλεμος στη Συρία⁵⁶. Είναι επίσης αξιοσημείωτο το γεγονός ότι η σχέση των εξωτερικών παρεμβάσεων με τις αντιμαχόμενες παρατάξεις ενός εμφυλίου πολέμου είναι αμφίδρομη, δηλαδή σε πολλές περιπτώσεις κάποια παράταξη ζητά εξωτερική βοήθεια και παρέμβαση από μία τρίτη δύναμη. Στατιστικά από τις μετά το 1944 καταγεγραμμένες εμφύλιες συγκρούσεις, σε 190 περιπτώσεις είχαμε εξωτερική παρέμβαση από ένα ή περισσότερα ξένα κράτη από τις οποίες μόνο σε 57 περιπτώσεις η παρέμβαση αυτή οδήγησε στο τέλος του εμφυλίου πολέμου⁵⁷. Ανεξαρτήτως αν η παρέμβαση αυτή ήταν προς όφελος των τρίτων κρατών, ή αποσκοπούσε στο γρήγορο τερματισμό της εμφύλιας σύγκρουσης, αντιλαμβανόμαστε ότι στις περισσότερες περιπτώσεις είναι ανεπιτυχής, και αυτό διότι όπως αναφέραμε παραπάνω ο εσωτερικός έλεγχος στο κράτος όπου διεξάγεται ο εμφύλιος πόλεμος είναι ανύπαρκτος και η βία που λαμβάνει χώρα ανεξέλεγκτη.

⁵² Karl DeRouen, Jr. and Uk Heo, 2007, ο.π. σελ.5

⁵³ Ibrahim A. Elbadawi and Nicholas Sambanis, 2000, ο.π. σελ.12

⁵⁴ Ηλίας Κουσκουβέλης: Εισαγωγή στις Διεθνείς Σχέσεις, Εκδόσεις Ποιότητα, Αθήνα, 2007, σελ.218-220

⁵⁵ Θουκυδίδου Ιστορία, βιβλίο Γ', https://www.mikrosapoplous.gr/thucy/vivlia/vivlio3_1.htm, μτφ. Ελ. Βενιζέλος

⁵⁶ <http://thepolitic.org/pressure-from-all-sides-the-war-in-syria-and-foreign-intervention/>, ανακτήθηκε την 5-11-2018, 18:46.

⁵⁷ Ibrahim A. Elbadawi and Nicholas Sambanis, 2000, ο.π. σελ.10

Ένα τελευταίο στοιχείο το οποίο θα πρέπει να εξετάσουμε αναφορικά με τον εμφύλιο πόλεμο, είναι η τακτική συγκρότηση των αντιμαχόμενων παρατάξεων, η οργάνωση δηλαδή των ένοπλων τμημάτων τους. Σε αυτό τον τομέα υπάρχει μία ποικιλομορφία της συγκροτήσεως, αλλά στατιστικά, στη συντριπτική πλειοψηφία των περιπτώσεων, οι δυνάμεις των στασιαστών είχαν συγκρότηση προσανατολισμένη στον ανταρτοπόλεμο⁵⁸. Από τις λίγες ίσως περιπτώσεις ιστορικά, όπου σε έναν εμφύλιο πόλεμο είχαμε κανονική συγκρότηση στρατών, με δομή, διοίκηση και σύστημα υποστήριξης, όπως σε μία διακρατική σύγκρουση, είναι και η περίπτωση του Αμερικανικού εμφυλίου πολέμου⁵⁹. Αντίστοιχο παράδειγμα θα μπορούσαμε να αναφέρουμε και για τον Ελληνικό εμφύλιο πόλεμο, πλην όμως οι κομμουνιστές αντάρτες μόνο στη θεωρία είχαν συγκροτήσει τακτικό στρατό, διότι πολύ απλά δεν κατείχαν τα απαραίτητα μέσα για να το καταφέρουν στην πράξη⁶⁰. Στον αντίποδα οι δυνάμεις της κεντρικής κρατικής εξουσίας διαθέτουν εκ προοιμίου συγκροτημένες στρατιωτικές δυνάμεις, όπως επίσης και δυνάμεις εσωτερικής ασφάλειας: αστυνομία (ίσως και στρατοχωροφυλακή) κάτι το οποίο τους δίνει πάντοτε ένα αρχικό πλεονέκτημα. Ανεξαρτήτως πάντως της συγκρότησης και των μέσων των αντιπάλων στρατιωτικών δυνάμεων σε έναν εμφύλιο πόλεμο, το ηθικό στοιχείο είναι αυτό που μπορεί να ανατρέψει τους συσχετισμούς ισχύος⁶¹. Αυτό είναι κάτι το οποίο εξαρτάται από την απήχηση που έχει η κάθε πλευρά στον άμαχο πληθυσμό ή ακόμη και στις αντίπαλες δυνάμεις, ένα στοιχείο το οποίο αναφέραμε ανωτέρω και το οποίο άπτεται της εσωτερικής συνοχής του κράτους, του πολιτεύματος και του επιπέδου διαβίωσης του πληθυσμού. Διαπιστώνουμε λοιπόν ότι τα ένοπλα τμήματα των αντιμαχόμενων παρατάξεων, σαφέστατα μπορούν να κλίνουν τη ζυγαριά υπέρ της μίας ή της άλλης πλευράς, αλλά στην περίπτωση του εμφυλίου πολέμου δεν είναι ο μόνος παράγοντας που μπορεί να κρίνει την έκβαση του⁶².

Συνοψίζοντας, και αφού έχουμε εξετάσει όλες τις παραμέτρους που έχουν να κάνουν με το φαινόμενο του εμφυλίου πολέμου, τις αιτίες, τους τρόπους διεξαγωγής του, και τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά που αυτός έχει, σε σχέση με μία διακρατική σύγκρουση, θα πρέπει να δώσουμε και έναν γενικό ορισμό για το φαινόμενο αυτό. Όπως αναφέρει στο βιβλίο του ο Στάθης Καλύβας, ο εμφύλιος πόλεμος μπορεί να χαρακτηριστεί ως "*armed*

⁵⁸ Ann Hironaka, 2005, ο.π. σελ.75

⁵⁹ Neil J. Mitchell, 2004, ο.π. σελ.138

⁶⁰ Karl DeRouen, Jr. and Uk Heo, 2007, ο.π. σελ.371

⁶¹ Stathis N. Kalyvas, 2006, ο.π. σελ.46

⁶² James D. Fearon and David D. Laitin, 2001, ο.π. σελ.10

combat within the boundaries of a recognized sovereign entity between parties subject to a common authority at the outset of the hostilities" δηλαδή "η ένοπλη σύγκρουση μέσα στα όρια μιας αναγνωρισμένης και κυρίαρχης οντότητας, μεταξύ ομάδων που υπόκειται σε κοινή αρχή κατά την έναρξη των εχθροπραξιών"⁶³. Βεβαίως όπως αναφέρει και ο συγγραφέας, ο ανωτέρω ορισμός δεν μπορεί να συμπεριλάβει όλα εκείνα τα στοιχεία που χαρακτηρίζουν το εμφυλιοπολεμικό φαινόμενο, όμως είναι ο πιο ακριβής ορισμός, ο οποίος περιλαμβάνει το σημαντικό στοιχείο της "κυρίαρχης κρατικής οντότητας". Ανεξαρτήτως πάντως του ορισμού και βάσει της ανάλυσεως που έγινε ανωτέρω, μπορούμε να πούμε με βεβαιότητα ότι ο Αμερικανικός Εμφύλιος Πόλεμος είχε όλα αυτά τα χαρακτηριστικά που μπορούν να τον κατατάξουν ως ένα αντιπροσωπευτικό παράδειγμα αυτού του απεχθέστατου φαινομένου. Στα επόμενα κεφάλαια θα δούμε αναλυτικά τα χαρακτηριστικά της συγκεκριμένης εμφύλιας σύγκρουσης και θα κάνουμε μία εκτενή ανάλυση των αιτιών, των αφορμών, των στρατηγικών και των πολεμικών επιχειρήσεων, προσπαθώντας να απαντήσουμε στα κρίσιμα ερωτήματα: γιατί ξέσπασε ο εμφύλιος πόλεμος και γιατί τελικά κερδήθηκε από τις δυνάμεις της Ένωσης.

⁶³ Stathis N. Kalyvas, 2006, ο.π. σελ.17-18

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2: Τα αίτια και οι αφορμές του Αμερικανικού Εμφυλίου Πολέμου

Ο Αμερικανικός Εμφύλιος Πόλεμος ήταν μία από τις πιο αιματηρές συγκρούσεις στην ιστορία της ανθρωπότητας, περισσότερες από 600 χιλιάδες ανθρώπινες ζωές χάθηκαν κατά τη διάρκεια αυτού του πολέμου. Επίσης υπήρξαν τεράστιες καταστροφές στις υποδομές του Αμερικανικού κράτους σε τέτοιο βαθμό όπου δεν θα ήταν υπερβολή να πούμε ότι τεράστιες περιοχές της χώρας κυριολεκτικά ερημώθηκαν⁶⁴, κυρίως στις Πολιτείες του Νότου (η Πολιτεία της Georgia, του Mississippi, της North and South Carolina είχαν υποστεί τις μεγαλύτερες καταστροφές). Ένα επιπλέον χαρακτηριστικό του Αμερικανικού Εμφυλίου Πολέμου είναι το γεγονός ότι αυτός ξέσπασε ελάχιστα έτη μετά την απόκτηση της ανεξαρτησίας των Ηνωμένων Πολιτειών της Αμερικής από το Λονδίνο και το Βρετανικό στέμμα. Εκατοντάδες χιλιάδες σελίδες έχουν γραφτεί σχετικά με τα αίτια του αμερικανικού εμφυλίου όπως επίσης και αμέτρητες απόψεις έχουν διατυπωθεί αναφορικά με τις αφορμές που οδήγησαν στο ξέσπασμα του. Στην παρούσα εργασία και πιο συγκεκριμένα στο παρόν κεφάλαιο, θα προσπαθήσουμε να αποδώσουμε τις κύριες αιτίες και τις δεσπόζουσες αφορμές που οδήγησαν σε αυτήν την τόσο αιματηρή αλλά και τόσο σημαντική για το μέλλον της ανθρωπότητας Εμφύλια σύγκρουση. Πολλοί ιστορικοί αναφέρουν ως κυρίαρχη αιτία για το ξέσπασμα του Εμφυλίου Πολέμου το ζήτημα της δουλείας, άλλοι πάλι ισχυρίζονται ότι τα αίτια ήταν σε μεγάλο βαθμό οικονομικά και πολιτικά⁶⁵. Θα πρέπει να εξετάσουμε σε βάθος και τις δύο αυτές απόψεις, διότι διαφαίνεται ότι αυτές ήταν και οι κύριες αιτίες για το ξέσπασμα του πολέμου. Στην πραγματικότητα ο Αμερικανικός Εμφύλιος Πόλεμος οφείλει τη γέννησή του στη συνδρομή ενός συνδυασμού αιτιών, οι πλείστες και σημαντικότερες εκ των οποίων ανάγονται στα πρώτα χρόνια της Αμερικανικής ανεξαρτησίας. Μία από αυτές ήταν αναμφισβήτητα και η δουλεία, με κυρίαρχο στοιχείο της όχι τόσο το ηθικό και το ανθρωπιστικό, όσο το οικονομικό, καθώς η αγροτική οικονομία του Νότου εξαρτάτο από εργατικό δυναμικό που αποτελείτο σχεδόν εξ ολοκλήρου από Αφρικανικής καταγωγής

⁶⁴ Russell F. Weigley, *A Great Civil War: A Military and Political History, 1861-1865*, Indiana University Press, Bloomington, 2004, σελ. 450-452

⁶⁵ <https://www.britannica.com/event/American-Civil-War>, ανακτήθηκε την 7-9-2018, 22:44.

σκλάβους που "ανήκαν" στους γαιοκτήμονες με σχέση εμπράγματος δικαίου⁶⁶. Η δουλεία εφαρμόστηκε αρχικά ως θεσμός στη Βιρτζίνια το 1619, ένα και πλέον αιώνα δηλαδή πριν την έναρξη του πολέμου της ανεξαρτησίας το 1775, και εξαπλώθηκε ευρέως, ως απότοκο της νομοθεσίας του μητροπολιτικού κέντρου, δηλαδή της Βρετανίας. Οι πολιτικοί του Νότου επεδίωκαν τη διατήρηση του θεσμού μέσω της εξασφάλισης ενός ισόρροπου συσχετισμού ισχύος στη Γερουσία. Λίγα χρόνια αργότερα η κατάσταση για το Νότο επιδεινώθηκε δραματικά και χάθηκε ολοκληρωτικά ο έλεγχος της Εθνικής Κυβέρνησης, όταν προσχώρησαν στην Ένωση, ως "ελεύθερες Πολιτείες" (οι μη αποδεχόμενες δηλαδή το θεσμό της δουλείας), η Minnesota το 1858 και το Oregon το 1859. Στο σημείο αυτό θα πρέπει να επιχειρήσουμε μία ανάλυση σχετικά με τις επιδιώξεις των Πολιτειών του Νότου και αυτών των Πολιτειών του Βορρά. Οι αμφισβητήσεις σχετικά με το καθεστώς και τις συνταγματικές κατευθύνσεις του Αμερικανικού κράτους είχαν κάνει την εμφάνισή τους από τα πρώιμα στάδια της ύπαρξής του, όταν το κόμμα του προέδρου Washington το 1790 υποστήριζε ότι οι Democratic Republicans αντίπαλοί τους απειλούσαν τη συνοχή του Κράτους με την ιδιαίτερα μεγάλη επιρροή τους στις Πολιτείες του Νότου⁶⁷. Ενώ ταυτόχρονα μεγάλη πλειοψηφία των υποστηρικτών των Republic's στις Πολιτείες του Νότου θεωρούσαν τις συνταγματικές διατάξεις του 1788-1789 περί φορολογίας άδικες⁶⁸. Οι Πολιτείες του Βορρά⁶⁹ (αρχικά ορίζουμε ως Πολιτείες του Βορρά τις Πολιτείες: Maine, New York, New Hampshire, Vermont, Massachusetts, Rhode Island, Pennsylvania, New Jersey, και Ohio στις οποίες αργότερα προσετέθησαν οι Indiana, Illinois, Michigan, Wisconsin, Minnesota, Iowa, Kansas, Nevada, California, και Oregon) με την έκρηξη της βιομηχανικής επανάστασης στις Ηνωμένες Πολιτείες και σε συνδυασμό με την αναβάθμιση των συγκοινωνιακών και επικοινωνιακών δικτύων (σιδηρόδρομος, ατμόπλοια, τηλεγράφος) εισήλθαν σε μία φάση εκβιομηχάνισης και έντονης αστικοποίησης. Οι βιοτεχνίες μετεξελίχθηκαν σε μικρές βιομηχανίες, το εμπόριο γνώρισε μία πρωτόγνωρη άνθηση, ένεκα της αστικοποίησης, και σταδιακά δημιουργήθηκε η οικονομική ελίτ των εμπόρων και βιομηχάνων οι οποίοι κρατούσαν στα χέρια τους την

⁶⁶ David L. Lightner: Slavery and the Commerce Power, Yale University Press New Haven & London, 2006, σελ.5-8

⁶⁷ Susan-Mary Grant and Brian Holden Reid: Themes of the American Civil War, The War Between the States, Routledge, New York, 2010, σελ.7

⁶⁸ Susan-Mary Grant and Brian Holden Reid, 2010, ο.π. σελ.8-9

⁶⁹ Ως Πολιτείες του Βορρά, ή Union, ή Federates, θεωρούμε τις Πολιτείες οι οποίες έμειναν πιστές στην κρατική υπόσταση των Ηνωμένων Πολιτειών της Αμερικής και οι οποίες πολέμησαν εναντίον των αποσχισθέντων Πολιτειών του Νότου. βλ. <https://study.com/academy/lesson/the-union-in-the-civil-war-definition-states.html>, ανακτήθηκε την 15-10-2018, 17:13

οικονομική ζωή των Πολιτειών του Βορρά⁷⁰, κατ'αντιστοιχία με τους μεγαλογαιοκτήμονες του Νότου. Όπως είναι φυσικό όλες οι κυρίαρχες οικονομικές και πολιτικές ομάδες του Βορρά είχαν σαν βασική τους στόχευση τη μετεξέλιξη του συνόλου των Ηνωμένων Πολιτειών σε ένα κράτος αστικοποιημένο και βιομηχανοποιημένο, έχοντας ως πρότυπο τις Πολιτείες του Βορρά⁷¹ και την κρατική ολοκλήρωση του συνόλου των Ανεξάρτητων Πολιτειών της Αμερικής υπό μία ενιαία κρατική οντότητα, αυτή των Ηνωμένων Πολιτειών της Αμερικής. Επίσης οι ελίτ του Βορρά αντιμετώπιζαν με δυσπιστία και εχθρότητα το θεσμό της δουλείας, υποστηρίζοντας ότι το κλειδί για την ανάπτυξη της κοινωνίας ήταν η ελεύθερη εργασία⁷², η οποία θα μπορούσε να βελτιώσει το επίπεδο ζωής των εργατών και κατά συνέπεια την αποδοτικότητα της οικονομίας, ενώ η δουλεία δημιουργούσε πολυσύνθετα κοινωνικά προβλήματα. Θα πρέπει να σημειώσουμε ότι η αντίθεση στο θεσμό της δουλείας είχε εκφραστεί και επισήμως από τον Thomas Jefferson το 1790⁷³ και είχε αρχίσει να βρίσκει αρκετούς υποστηρικτές στις Πολιτείες του Βορρά. Στον αντίποδα οι Πολιτείες του Νότου διατηρούσαν την παραδοσιακή αγροτική οικονομική δραστηριότητα και παραγωγική διαδικασία, δίνοντας ελάχιστη έμφαση στην εκβιομηχάνιση τους, η παραγωγή βάμβακος, καπνών και ζάχαρης μονοπωλούσαν την παραγωγική δραστηριότητα των Πολιτειών του Νότου, με ιδιαίτερη έμφαση στην παραγωγή βαμβακιού, για το οποίο υπήρχε μεγάλη ζήτηση από την Ευρωπαϊκή Ήπειρο⁷⁴. Στον τομέα της κοινωνικής διάρθρωσης οι πολιτείες του Νότου δεν είχαν επηρεαστεί από το κύμα αστυφιλίας που διαπερνούσε τις κοινωνίες των Πολιτειών του Βορρά, λόγω κυρίως της έλλειψης βιομηχανικών υποδομών, αλλά και του προσανατολισμού της οικονομίας στην αγροτική παραγωγή. Αυτό είχε σαν αποτέλεσμα τη διαβίωση των κατοίκων του Νότου κατά κύριο λόγο σε υπαίθριες και ημιαστικές περιοχές, ενώ τα μεγάλα αστικά κέντρα ήταν κατοικημένα κατά κύριο λόγο από τους πιο εύπορους πολίτες⁷⁵. Είναι κομβικό το γεγονός ότι η συντριπτική πλειοψηφία των κατοίκων του Νότου δεν ήταν "ιδιοκτήτες" σκλάβων και ασχολούνταν με αγροτικές δραστηριότητες καλλιεργώντας μόνοι τους τη γη, οι "ιδιοκτήτες" λιγότερων από 20 σκλάβων ήταν περίπου 375.000 ενώ μόνο 1.800 κάτοικοι του Νότου (η οικονομική ελίτ) διέθετε πάνω από 100

⁷⁰ Lacy K. Ford: A Companion to the Civil War and Reconstruction, Blackwell Publishing Ltd, Oxford, 2005, σελ.44-46

⁷¹ David M. Potter: The Impending Crisis, 1848-1861, HarperCollins, 1977, σελ.20-22

⁷² Lacy K. Ford, 2005, ο.π. σελ.47

⁷³ Jeff Wallenfeldt: The American Civil War and Reconstruction, Britannica Educational Publishing, New York, 2010, σελ.10

⁷⁴ Lacy K. Ford, 2005, ο.π. σελ.50

⁷⁵ John Ashworth: Slavery, Capitalism, and Politics in the Antebellum Republic, Cambridge University Press, New York, 1995, σελ.101-103

σκλάβους και τεράστιες εκτάσεις γης⁷⁶. Όπως είναι εύκολα αντιληπτό η οικονομική και πολιτική Ελίτ του Νότου βάσιζε την παραγωγική και οικονομική δραστηριότητα της στο τεράστιο εργατικό δυναμικό που αποτελούσαν οι Αφροαμερικανοί σκλάβοι⁷⁷, οι οποίοι αριθμούσαν το 1850 πάνω από 3.000.000 ανθρώπους (3.838.765 το 1860). Εκτός από τη μεγάλη εξάρτηση που είχε η οικονομία των Πολιτειών του Νότου από το θεσμό της δουλείας, ταυτόχρονα είχε διαμορφωθεί και μία ιδιόρρυθμη κοινωνική αντίληψη, στο σύνολο σχεδόν του πληθυσμού του Νότου, σύμφωνα με την οποία οι Αφροαμερικανοί σκλάβοι ήταν κατώτεροι των λευκών, ενώ ταυτόχρονα η διαβίωσή τους ήταν αξιοπρεπής⁷⁸ και σε πολλές περιπτώσεις υποσκέλιζε το επίπεδο ζωής των λευκών εργατών των Πολιτειών του Βορρά⁷⁹. Συμπεραίνουμε λοιπόν ότι οι διαφορές μεταξύ των Πολιτειών του Νότου και του Βορρά εδράζονταν στις διαφορετικές κουλτούρες που διαπερνούσαν τις κοινωνίες τους, σε όλο το φάσμα της κοινωνικής, οικονομικής και πολιτικής ζωής, διαφορές οι οποίες αναπόφευκτα θα οδηγούσαν σε τριβές και συγκρούσεις, από τη στιγμή που αυτές οι Πολιτείες συνυπήρχαν σε μία ενιαία κρατική οντότητα⁸⁰. Εκτός από τις θεμελιώδεις αυτές διαφοροποιήσεις των Πολιτειών Βορρά και Νότου θα πρέπει να αναλύσουμε και μία σειρά από ιστορικά γεγονότα, τα οποία έπαιξαν καθοριστικό ρόλο στην οριστική ρήξη μεταξύ τους και την αναπόφευκτη έναρξη της Εμφύλιας σύγκρουσης.

Το Σύνταγμα του 1788, είχε την πρόβλεψη της απαγόρευσης της δουλείας (ακριβέστερα της απαγόρευσης διακίνησης σκλάβων, Article I, Section 9) με καταληκτικό το έτος 1808, κατόπιν πιέσεων συνέδρων που προερχόταν από τις Νότιες Πολιτείες⁸¹. Επίσης προέβλεπε (Article IV, section 2 "Fugitive Slave Clause") ότι οι διαφεύγοντες σκλάβοι από Πολιτεία όπου η δουλεία ήταν κατοχυρωμένη, σε άλλη "Ελεύθερη Πολιτεία" θα έπρεπε να επιστρέφονται στον "ιδιοκτήτη" τους⁸², κάτι το οποίο σε μεταγενέστερο χρόνο θα αποτελούσε αφορμή για περαιτέρω τριβές μεταξύ Βορρά και Νότου, όπως θα δούμε και στη συνέχεια. Το 1820 έλαβε χώρα η αίτηση των Πολιτειών του Maine και του Missouri

⁷⁶ Jeff Wallenfeldt, 2010, ο.π. σελ.20-21

⁷⁷ Jeff Wallenfeldt, 2010, ο.π. σελ.31

⁷⁸ Ο ισχυρισμός αυτός είχε μία δόση αλήθειας, καθώς σε ορισμένες Πολιτείες του Νότου (κυρίως South Carolina και Georgia) είχε καθιερωθεί ο θεσμός του "task and garden", σύμφωνα με τον οποίο εφόσον οι σκλάβοι είχαν περατώσει τις εργασίες τους στις φυτείες (task) είχαν τη δυνατότητα να εργαστούν σε μία περιορισμένη έκταση που τους παραχωρούταν (garden) με σκοπό να εξασφαλίσουν επιπλέον πόρους για τη διαβίωσή τους, είτε εκμεταλλευόμενοι για ίδια χρήση, είτε πουλώντας, τα προϊόντα που παρήγαγαν σε αυτή. Lacy K. Ford, 2005, ο.π. σελ.66-68

⁷⁹ John Ashworth, 1995, ο.π. σελ.114-119

⁸⁰ Susan-Mary Grant and Brian Holden Reid, 2010, ο.π. σελ.40-44

⁸¹ <http://law2.umkc.edu/faculty/projects/ftrials/conlaw/thirteenthamendment.html>, ανακτήθηκε την 15-10-2018, 14:42.

⁸² Susan-Mary Grant and Brian Holden Reid, 2010, ο.π. σελ.27-28

για ένταξη στις Ηνωμένες Πολιτείες, η πρώτη ως "Free State" και η δεύτερη ως "Slavery State"⁸³. Το Κογκρέσο, προκειμένου να επιτύχει την ομαλή ένταξη των ανωτέρω Πολιτειών, χωρίς να επέλθουν περαιτέρω προστριβές μεταξύ Βορείων και Νοτίων Γερουσιαστών⁸⁴, αποφάσισε την "Σολομώντειο Λύση", γνωστή ως "Compromise of 1820", του ορισμού γεωγραφικών περιορισμών σχετικά με την αποδοχή του θεσμού της δουλείας (συγκεκριμένα ο θεσμός ίσχυε νοτιώς του 36°30' παραλλήλου). Οι εκλογές του 1848 έδειξαν ξεκάθαρα ότι το ζήτημα της δουλείας είχε λάβει πλέον μεγάλες διαστάσεις, η εμφάνιση ενός νέου κόμματος, "The Free Soil Party", με σαφή ρητορική εναντίον της δουλείας υπό την ηγεσία του Martin Van Buren⁸⁵ έλαβε μεν μόνο το 10% των ψήφων στις προεδρικές εκλογές, έφερε όμως δε το ζήτημα της δουλείας ως κυρίαρχο στην πολιτική ατζέντα των Ηνωμένων Πολιτειών. Αξίζει επίσης να σημειωθεί η εμφάνιση, το 1833, του κινήματος εναντίον της δουλείας "Abolition Movement", που είχε ως ιδρυτή του και κύριο εκφραστή του τον William Garrison⁸⁶, ο οποίος εξέδιδε και μία εβδομαδιαία εφημερίδα με τον τίτλο "The Liberator", ασκώντας αυστηρή κριτική στους πολιτικούς που υποστήριζαν το θεσμό της δουλείας. Το ανωτέρω Κίνημα δημιούργησε εσφαλμένα την εντύπωση στους μεγαλογαιοκτήμονες και "ιδιοκτήτες" σκλάβων του Νότου ότι εξέφραζε η γνώμη της πλειοψηφίας των κατοίκων του Βορρά, δημιουργώντας με αυτό τον τρόπο ένα πιο έντονο κύμα πόλωσης⁸⁷. Τα παραπάνω γεγονότα είχαν ως συνέπεια άλλη μία πολιτική κρίση, η οποία ξέσπασε το 1850, και η οποία οδήγησε σε έναν εκ νέου συμβιβασμό μεταξύ Βορρά και Νότου για το ζήτημα της δουλείας. Η αιτία για την κρίση του 1850 ήταν η αίτηση της California για την είσοδο στις Ηνωμένες Πολιτείες ως "Free State", ξεσηκώνοντας διαμαρτυρίες από πλευράς κατοίκων της που επιθυμούσαν τη διατήρηση του θεσμού της δουλείας, και από γερουσιαστές του Νότου⁸⁸, ο γερουσιαστής Henry Clay έκανε έκκληση για συμβιβασμό⁸⁹ ο οποίος τελικά επετεύχθη χάρη στις προσπάθειες του γερουσιαστή του Βορρά Daniel Webster. Αν και ο Πρόεδρος Zachary Taylor διαφωνούσε με τον συμβιβασμό, αυτός τελικά έλαβε χώρα, μετά τον αιφνίδιο θάνατό του και την ανάληψη της προεδρίας από τον πιο ήπιων τόνων Millard Fillmore⁹⁰, ο οποίος έκανε δεκτή την είσοδο της California στις Ηνωμένες Πολιτείες με αντάλλαγμα την ψήφιση του νόμου "Fugitive

⁸³ Jeff Wallenfeldt, 2010, ο.π. σελ.24-25

⁸⁴ <https://www.history.com/topics/abolitionist-movement/missouri-compromise>, ανακτήθηκε την 15-10-2018, 17:31.

⁸⁵ John Ashworth, 1995, ο.π. σελ.291-292

⁸⁶ <https://www.biography.com/people/william-lloyd-garrison-9307251>, ανακτήθηκε την 15-10-2018, 21:47.

⁸⁷ Lacy K. Ford, 2005, ο.π. σελ.279-280

⁸⁸ <https://www.historycentral.com/Ant/compromise.html>, ανακτήθηκε την 15-10-2018, 22:19.

⁸⁹ <https://history.state.gov/departments/history/people/clay-henry>, ανακτήθηκε την 15-10-2018, 23:07.

⁹⁰ John Ashworth, 1995, ο.π. σελ.395-396

Slave Act", ο οποίος προέβλεπε την επιστροφή φυγάδων σκλάβων στους "ιδιοκτήτες" τους σε όποια Πολιτεία και αν αυτοί συλλαμβάνονταν⁹¹. Η ψήφιση του νόμου "Kansas Nebraska Act", με πρωτοβουλία του γεροϋσιαστή Stephen Douglas στις 30 Μαΐου του 1854, σύμφωνα με την οποία οι νέες Δυτικές Πολιτείες ήταν ελεύθερες να αποφασίσουν εάν θα αποδεχτούν το θεσμό της δουλείας εισερχόμενες στις Ηνωμένες Πολιτείες, ήταν και η τελευταία παραχώρηση που γινόταν προς τους υποστηρικτές του θεσμού της δουλειάς⁹². Εκτός από το κίνημα των "Abolitionists" το μυθιστόρημα της Harriet Beecher Stowe "Uncle Toms Cabin" (Η Καλύβα του Μπάρμπα Θωμά) που εκδόθηκε το 1852 και γνώρισε μεγάλη επιτυχία, τόσο στις Ηνωμένες Πολιτείες όσο και στην Ευρώπη, πουλώντας πάνω από 3.000.000 αντίτυπα, αναζωπύρωσε περισσότερο την αντίθεση της κοινής γνώμης του Βορρά προς το θεσμό της δουλειάς⁹³. Ένα επιπλέον γεγονός το οποίο δημιούργησε έντονη ανησυχία στις Πολιτείες του Νότου, σχετικά με την πρόθεση του Βορρά να καταργήσει το θεσμό της δουλειας, ήταν η υπόθεση του Dred Scott⁹⁴, ενός Αφροαμερικανού σκλάβου, ο οποίος ξεκίνησε τις νομικές διαδικασίες για την απόκτηση της ελευθερίας του στις 6 Απριλίου 1846 στο δικαστήριο του Missouri. Η απόφαση του ανωτάτου δικαστηρίου του Missouri το 1852 ήταν η επιστροφή του Dred Scott στους "ιδιοκτήτες" του, όμως μετά από έναν νέο δικαστικό αγώνα κατάφερε τελικά να δικαιωθεί στο Ανώτατο Δικαστήριο των Ηνωμένων Πολιτειών στις 26 Μαΐου 1857⁹⁵. Όπως είναι εύκολα αντιληπτό η υπόθεση αυτή, καθώς και η τελική έκβασή της, δημιούργησε ένα νέο κλίμα ανησυχίας στις Πολιτείες του Νότου, για το μέλλον του θεσμού της δουλειας και νέες προστριβές μεταξύ αυτών και των Πολιτειών του Βορρά, επίσης έχει διατυπωθεί και η άποψη ότι η υπόθεση αυτή βοήθησε και στην εκλογή του Abraham Lincoln στην προεδρία των Ηνωμένων Πολιτειών⁹⁶. Ένα επιπλέον στοιχείο το οποίο συνετέλεσε στην ένταση της διαμάχης μεταξύ Βορρά και Νότου ήταν και τα 1,3 εκατομμύρια τετραγωνικά χιλιόμετρα εδάφους που κατακτήθηκαν μετά το πέρας του Αμερικανό-Μεξικανικού πολέμου και τα οποία διεκδικούσαν από κοινού Πολιτείες του Βορρά και του Νότου⁹⁷. Θα πρέπει τέλος να αναφερθεί και η περίπτωση του "Harper's Ferry Raid" όπου ο ακραιφνής Abolitionist John Brown μαζί με άλλους 21 ενόπλους (16 λευκούς και 5

⁹¹ <https://www.britannica.com/event/Fugitive-Slave-Acts>, ανακτήθηκε την 16-10-2018, 17:15.

⁹² <http://www.ushistory.org/us/31a.asp>, ανακτήθηκε την 16-10-2018, 18:32.

⁹³ Το Δεκέμβριο του 1862 ο Abraham Lincoln σε συνάντησή του με την Harriet Beecher Stowe, φέρεται να της είπε χαρακτηριστικά: " So this is the little lady who made this big war ", Lacy K. Ford, 2005, ο.π. σελ.398

⁹⁴ <https://www.britannica.com/event/Dred-Scott-decision>, ανακτήθηκε την 16-10-2018, 19:55.

⁹⁵ Gunderson, Cory Gideon: The Dred Scott decision, ABDO Publishing Company, Minnesota, 2004, σελ.37-38

⁹⁶ Gunderson, Cory Gideon, 2004, ο.π. σελ.40-41

⁹⁷ <https://www.britannica.com/event/American-Civil-War>, ανακτήθηκε την 7-9-2018, 22:58.

Αφροαμερικανούς)⁹⁸ κατέλαβαν την αποθήκη οπλισμού στο Harper's Ferry στις 16 Οκτωβρίου 1859, συλλαμβάνοντας και ομήρους. Το γεγονός αυτό όπως επίσης και οι σχέσεις που διατηρούσε ο John Brown με "Abolitionists" Γερουσιαστές του Βορρά⁹⁹ δημιούργησε τεράστια αναστάτωση και οργή στους πολίτες του Νότου¹⁰⁰, δυναμιτίζοντας το ήδη κακό κλίμα που υπήρχε στις σχέσεις Βορρά - Νότου.

Η εκλογή του Αβραάμ Λίνκολν το 1861 ως προέδρου των Ηνωμένων Πολιτειών της Αμερικής¹⁰¹ πυροδότησε μία αλυσίδα αποσχίσεων, παρότι ο ίδιος δεν υποστήριζε την άμεση ή σταδιακή κατάργηση της δουλείας, όπως άλλοι πολιτικοί, αλλά την απαγόρευση της εξάπλωσης της¹⁰². Το κύμα των αποσχίσεων πυροδότησε η South Carolina για να ακολουθήσουν στη συνέχεια και άλλες 6 Πολιτείες από την καρδιά του Νότου. Οι Πολιτείες αυτές ήταν (με τη σειρά απόσχισής τους από τις Ηνωμένες Πολιτείες) South Carolina, Mississippi, Florida, Alabama, Georgia, Louisiana και Texas ενώ ακολούθησαν οι Arkansas, North Carolina, Tennessee, και Virginia τον Απρίλιο του 1861¹⁰³. Το γεγονός αυτό ήταν κομβικό για την Ιστορία των Ηνωμένων Πολιτειών αλλά και για όλη την Υφήλιο, η ίδρυση των Συνομόσπονδων Πολιτειών της Αμερικής (Confederate States of

⁹⁸ <https://www.britannica.com/biography/John-Brown-American-abolitionist>, ανακτήθηκε την 17-10-2018, 08:13.

⁹⁹ Το 1855 ο Τζων Μπράουν (John Brown), ένας παράξενος και ακραίος Abolitionist, διακήρυσε ότι είχε το "Θεϊκό δικαίωμα" να ξεκινήσει έναν ένοπλο αγώνα για την απελευθέρωση των μαύρων. Τον επόμενο χρόνο εισέβαλε σε μία μικρή κοινότητα του Κάνσας κατασφάζοντας όλους τους ιδιοκτήτες δούλων και καίγοντας τα σπίτια τους, χωρίς όμως να υποστεί τις συνέπειες του νόμου. Τον Οκτώβριο του 1859, με μία οπλισμένη συμμορία 21 ατόμων, εισέβαλε σε ένα μικρό χωριό της πολιτείας της Βιρτζίνια η οποία θεωρείτο η "πύλη" των εδαφών του Νότου, με σκοπό να επιτεθεί σε μία στρατιωτική αποθήκη και να κλέψει πολεμικό υλικό που θα του επέτρεπε να συνεχίσει το "δίκαιο αγώνα" του. Η νυκτερινή επιδρομή στο χωριό και οι πυροβολισμοί ξεσήκωσαν τους θορυβημένους πολίτες οι οποίοι ειδοποίησαν αμέσως το πλησιέστερο σώμα τακτικού στρατού να επέμβει. Το μικρό απόσπασμα βρήκε τη συμμορία οχυρωμένη σε μία αποθήκη, μαζί με 40 ομήρους, να πυροβολεί οποιονδήποτε λευκό βρισκόταν στην περιοχή. Μετά από μία σύντομη μάχη στην οποία σκοτώθηκαν τα μισά μέλη της συμμορίας και απελευθερώθηκαν οι όμηροι, ο Μπράουν συνελήφθη και οδηγήθηκε στη δικαιοσύνη. Το πραγματικό σκάνδαλο όμως, ξέσπασε όταν μία έρευνα στο κρησφύγετό του αποκάλυψε την αλληλογραφία που διατηρούσε με κάποιους γερουσιαστές του Βορρά. Αν και δεν αποδείχθηκε ποτέ, οι φήμες έλεγαν ότι οι προθέσεις των γερουσιαστών είχαν κάπως πιο "πεζά" κίνητρα από την απελευθέρωση των μαύρων και σχετιζόνταν με την παράνομη οικειοποίηση μεγάλων γεωργικών εκτάσεων τις οποίες θα "απελευθέρωνε" ο Μπράουν για χάρη τους. Ωστόσο, μετά τις αποκαλύψεις, οι γερουσιαστές κατέφυγαν στον Καναδά για να αποφύγουν τη σύλληψη, γεγονός που επιβεβαίωσε την ενοχή τους. Το Κογκρέσο, αν και υποσχέθηκε διαφάνεια προς κάθε κατεύθυνση, μεταχειρίστηκε κάθε μέσο για να καλύψει την υπόθεση, κρίνοντας τον Τζων Μπράουν ως μοναδικό ένοχο. Μετά τον απαγχονισμό του σταμάτησαν και οποιεσδήποτε περαιτέρω αποκαλύψεις. <http://www.militaryhistory.gr/articles/view/72>, ανακτήθηκε την 7-9-2018, 12:08.

¹⁰⁰ Rodney P. Carlisle: The Civil War and Reconstruction 1860 to 1876 Vol. III, Infobase Publishing, New York, 2009, σελ.2

¹⁰¹ Μιχαήλ Γουνελάς, "Στρατιωτική Ιστορία-Μεγάλες Μάχες-Αμερικανικός Εμφύλιος 1861-1865, Τόμος Α", Εκδόσεις ΓΝΩΜΩΝ Εκδοτική, Αθήνα 2013, σελ. 6

¹⁰² STEPHEN B. OATES: ABRAHAM LINCOLN The Man Behind the Myths, Harper Collins, 1994, σελ.61-63

¹⁰³ Jeff Wallenfeldt, 2010, ο.π. σελ.62-65, βλ. επίσης <https://www.history.com/topics/american-civil-war/confederate-states-of-america>, ανακτήθηκε την 16-10-2018, 21:02.

America), η ιδρυτική πράξη έλαβε χώρα την 4η Φεβρουαρίου 1861, όταν αντιπρόσωποι των ανωτέρω 7 Πολιτειών συναντήθηκαν στο Montgomery της Alabama, ανακηρύσσοντας δικό τους Σύνταγμα καθώς και Πρόεδρο και Αντιπρόεδρο¹⁰⁴ (Jefferson Davis και Alexander Stephens αντίστοιχα) με εξαετή θητεία και χωρίς δικαίωμα επανεκλογής. Τα βασικά επιχειρήματα που επικαλέστηκαν για να δικαιολογήσουν την απόσχισή τους ήταν η μη τήρηση του άρθρου 4 του Συντάγματος των Ηνωμένων Πολιτειών της Αμερικής, περί φυγάδων σκλάβων (το Fugitive Slave Act που αναφέρθηκε ανωτέρω), η αυξανόμενη ισχύς του Βορρά στην κεντρική κυβέρνηση, η οποία έθετε σε κίνδυνο τα συμφέροντα και τον τρόπο ζωής του Νότου¹⁰⁵, και τέλος ο θεμελιώδης ισχυρισμός, που από την ίδρυση της ακόμα υπέσκαπτε τα θεμέλια της Ένωσης, αποτελώντας ίσως την πραγματική αιτία του Αμερικανικού Εμφυλίου: το δικαίωμα της αυτοδιάθεσης των επιμέρους συνιστωσών Πολιτειών. Το βασικό σύνθημα των Confederate's ήταν ότι: "Εφόσον οι Πολιτείες εθελοντικά προσχώρησαν στην Ένωση, εθελοντικά θα μπορούσαν και να αποσχιστούν"¹⁰⁶. Το Σύνταγμα αναγνώριζε την κυριαρχία της κεντρικής κυβέρνησης επί των επιμέρους Πολιτειών, υπό την προϋπόθεση βέβαια ότι θα ενεργούσε εντός των ορίων του Συντάγματος. Αποφασιστικό σημείο για την κορύφωση της διαμάχης ήταν η έντονη αντίδραση του Lincoln¹⁰⁷ στην απόσχιση των Πολιτειών του Νότου, η διαμάχη πλέον θα μεταφερόταν για να επιλυθεί στα πεδία των μαχών. Οι αντιμαχόμενες πλευρές επεδίωξαν να νομιμοποιήσουν τις αποφάσεις τους εκμεταλλευόμενες τις οποιοσδήποτε ασάφειες του Συντάγματος και ερμηνεύοντας το με γνώμονα τα συμφέροντά τους. Η αρμονική συνύπαρξη και συνεργασία των Πολιτειών του Νότου με εκείνες του Βορρά μέσα στο συνταγματικό πλαίσιο της Ένωσης ήταν ιδιαίτερα δύσκολη, εάν όχι αδύνατη, και όπως είδαμε και στην ανωτέρω ανάλυση, όχι μόνο λόγω της ανατροπής, σε βάρος του Νότου, του συσχετισμού αντιπροσώπευσης στην κεντρική κυβέρνηση. Το τεράστιο και αγεφύρωτο χάσμα μεταξύ Βορρά και Νότου ήταν όπως είδαμε η εκ διαμέτρου αντίθετη κοινωνική πολιτική και οικονομική δομή τους, καθώς και

¹⁰⁴ Gallagher Gary W., Engle Stephen D., Krick Robert K., Glatthaar Joseph T: The American Civil War: This Mighty Scourge of War, New York: Essential Histories, Osprey Publishing, 2003, σελ.27-29

¹⁰⁵ Θα πρέπει να αναφερθεί και το χάσμα που υπήρχε σχετικά με τη φορολογία και οι υπόθεσεις: "Δασμός του Εξευτελισμού" ("Tariff of Abominations", 1820) και η "Κρίση της Ακύρωσης" ("Nullification Crisis", 1830) βλ. <https://history.house.gov/HistoricalHighlight/Detail/36974>, ανακτήθηκε την 17-10-2018, 18:15. και <https://www.britannica.com/topic/nullification-crisis>, ανακτήθηκε την 17-10-2018, 19:02.

¹⁰⁶ "Το δικαίωμα της απόσχισης είναι επαναστατικό, αλλά παρόλα αυτά υπάρχει. Ελπίζουμε να μη χρειαστεί ποτέ να ζήσουμε σε μία δημοκρατία, όπου μία πλευρά εξαναγκάζεται να καθλωθεί επί της άλλης υπό την απειλή των όπλων." Οράτιος Γκρήλυ, δημοσιογράφος του Βορρά. . <http://www.militaryhistory.gr/articles/view/72>, ανακτήθηκε την 7-9-2018, 12:56.

¹⁰⁷ DORIS KEARNS GOODWIN: Team of rivals- the political genius of abraham lincoln, SIMON & SCHUSTER Rockefeller Center, 2005, σελ.236-239

οι κοινωνικές τους αντιλήψεις, η συνύπαρξη αυτών των δύο, επί της ουσίας διαφορετικών κόσμων, εντός μίας κρατικής οντότητας ήταν αδύνατη.

Όσον αφορά την πολιτική του Abraham Lincoln, θα πρέπει να εξετάσουμε το ιστορικό και τη στάση του σπουδαίου αυτού πολιτικού για τα κυρίαρχα ζητήματα που αντιμετώπιζαν οι Ηνωμένες Πολιτείες όταν αυτός ανέλαβε την Προεδρία στις 4 Μαρτίου του 1861. Ο Lincoln ήταν ευρύτερα γνωστός στους κύκλους του, ήδη από το 1832, ως ένας υψηλά αμειβόμενος δικηγόρος, με αμοιβές τριπλάσιες από εκείνες ενός κυβερνήτη πολιτείας¹⁰⁸ (πάνω από 5.000\$ της εποχής). Η πελατεία του περιλάμβανε εξέχοντα ονόματα, όπως η εταιρεία σιδηροδρόμων Central Illinois Railroad, στην οποία εργαζόταν και ως νομικός σύμβουλος¹⁰⁹, είχε χαρακτηριστεί από τους συναδέλφους του ως "ο Δικηγόρος των Δικηγόρων"¹¹⁰. Η εντυπωσιακή του εξωτερική του εμφάνιση έκρυβε επίσης έναν φιλόδοξο χαρακτήρα και ένα δεινό ρήτορα, ο οποίος στον πολιτικό στίβο είχε την ικανότητα να ελίσσεται με καταπληκτική δεξιοτεχνία στα φλέγοντα ζητήματα. Με την εμπειρία του στο κόμμα των Whigs, ως 2 φορές εκλεγμένος Γερουσιαστής και στενός συνεργάτης δύο ηττημένων υποψηφίων για την Προεδρία των Ηνωμένων Πολιτειών¹¹¹, ο Lincoln έθεσε υποψηφιότητα για τις εκλογές του 1860 και δεν έπραξε το ίδιο σφάλμα με εκείνους. Καθώς τα αλληλοσυγκρουόμενα συμφέροντα μεταξύ Νοτίων μεγαλοβιομηχανιών και Βορείων βιομηχανιών κορυφώνονταν, απέφευγε να λαμβάνει σαφή θέση υπέρ της μίας ή της άλλης πλευράς, επιτυγχάνοντας κάθε κρίσιμος πολιτικός λόγος του να τελειώνει με δηλώσεις ακριβώς αντίθετες από εκείνες με τις οποίες είχε αρχίσει¹¹². Τον Ιούλιο του 1852, όταν του ζητήθηκε η γνώμη του στο ζήτημα της δουλείας, απάντησε: "Μπορώ να εκφράσω τις απόψεις μου χρησιμοποιώντας το απόφθεγμα του Henry Clay: "Αντίθεση στη δουλεία, ανοχή στην εξάσκησή της και έντονη αντίθεση στο κίνημα εξάλειψής της"¹¹³. Χαρακτηριστική επίσης ήταν η απάντησή του σε ανάλογο ερώτημα τον Οκτώβριο του 1856: "Δεν προτίθεμαι να εισάγω την πολιτική και κοινωνική ισότητα μεταξύ της λευκής και της μαύρης φυλής. Υπάρχει μία φυσική διαφορά μεταξύ των δύο, η οποία κατά την κρίση μου πιθανώς να αποτρέψει για πάντα τη συμβίωση μεταξύ τους, μέχρι την εδραίωση

¹⁰⁸ STEPHEN B. OATES, 1994, ο.π. σελ.51-52

¹⁰⁹ <https://scholarship.law.missouri.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=3272&context=mlr>, ανακτήθηκε την 18-10-2018, 13:25.

¹¹⁰ STEPHEN B. OATES, 1994, ο.π. σελ.51

¹¹¹ <http://www.abrahamlincolnonline.org/lincoln/education/polbrief.htm>, ανακτήθηκε την 18-10-2018, 14:45.

¹¹² <http://www.abrahamlincolnonline.org/lincoln/speeches/speaker.htm>, ανακτήθηκε την 18-10-2018, 17:16.

¹¹³ <http://www.militaryhistory.gr/articles/view/72>, ανακτήθηκε την 18-10-2018, 18:23.

μίας τέλειας ισότητας"¹¹⁴. Έτσι λοιπόν, ο Lincoln αντιτίθετο στη δουλεία, αλλά ταυτόχρονα διαφωνούσε και με την εξάλειψή της, προφανώς για να μην δυσαρεστήσει ψηφοφόρους του κόμματός του στο Νότο¹¹⁵.

Είναι ιδιαίτερα χρήσιμο στην ανάλυσή μας να εξετάσουμε διεξοδικά τις ιδιαίτερες οικονομικές και κοινωνικές συνθήκες που επικρατούσαν στο Βορρά και στο Νότο. Ο Βορράς ήταν βιομηχανοποιημένος σε σημαντικό βαθμό και λειτουργούσε ήδη από αρκετό καιρό σύμφωνα με τους νόμους της ελεύθερης αγοράς της εποχής εκείνης. Οι κυριότερες κοινωνικές και οικονομικές δραστηριότητες λάμβαναν χώρα στα μεγάλα αστικά κέντρα όπου και ο πληθυσμός αυξανόταν με αλματώδεις ρυθμούς, τόσο λόγω της υπεργεννητικότητας, όσο και λόγω της αθρόας εισόδου στη Χώρα μεταναστών από την Ευρώπη για την ικανοποίηση των αναγκών της αναπτυσσόμενης βιομηχανίας¹¹⁶. Το πρώιμο στάδιο στο οποίο βρισκόταν η βιομηχανία του Βορρά, καθώς και οι πολύ περιορισμένες εξαγωγικές δυνατότητες της στην Ευρώπη, μείωνε δραματικά την αποδοτικότητα της στον οικονομικό τομέα¹¹⁷, ενώ ταυτόχρονα ο Νότος ήταν ο αποκλειστικός της πελάτης, όπου και διοχετεύονταν το 70% της βιομηχανικής παραγωγής, δημιουργώντας με αυτό τον τρόπο μία μη ισορροπημένη σχέση αλληλεξάρτησης¹¹⁸. Παρόλα αυτά, η βιομηχανία είχε τα δικά της προβλήματα: απαιτούσε υψηλά κεφάλαια, σωστή οργάνωση και εργασία, ενώ η απόσβεση κεφαλαίου και η απόδοση κερδών ήταν μακροπρόθεσμα. Ο Βορράς στην προσπάθειά του να προσελκύσει την ευρωπαϊκή αγορά δεν βρήκε ιδιαίτερη ανταπόκριση. Εκεί η βιομηχανική επανάσταση είχε ήδη ξεκινήσει νωρίτερα και η Ευρώπη παρήγαγε τα δικά της προϊόντα, τα οποία ήταν εξίσου καλά, αν όχι καλύτερα, από τα Αμερικανικά. Αυτό ανάγκαζε το Βορρά να απαιτεί υψηλές τιμές για τα προϊόντα του, ώστε να αντισταθμίζει το υψηλό κόστος παραγωγής, ενώ αντιθέτως, ο Νότος είχε τη δυνατότητα να κρατά χαμηλά τις τιμές για τα δικά του προϊόντα, λόγω του χαμηλού κόστους παραγωγής¹¹⁹. Έτσι δημιουργήθηκε μία οικονομική ανισότητα, η οποία κινδύνευε να αφήσει το Βορρά οικονομικά απομονωμένο και το Νότο ως τον κύριο διαχειριστή του πλούτου (τα αγροτικά προϊόντα) που αυτός παρήγαγε χωρίς φορολογικούς

¹¹⁴ Luis P. Masur, "The Civil War a consise History", Oxford University Press, 2011, σελ. 12-16

¹¹⁵ STEPHEN B. OATES, 1994, ο.π. σελ.62-63

¹¹⁶ John Ashworth, 1995, ο.π. σελ.362-363

¹¹⁷ Jay Sexton: Debtor Diplomacy, Finance and American Foreign Relations in the Civil War Era 1837-1873, Oxford University Press, New York, 2005, σελ.75-78

¹¹⁸ Philip Leigh: Trading with the Enemy: The Covert Economy During the American Civil War, Westholme Publishing, Pennsylvania, 2014, σελ.5-7

¹¹⁹ <https://www.historycentral.com/CivilWar/AMERICA/Economics.html>, ανακτήθηκε την 18-10-2018, 11:03.

περιορισμούς. Η κατάσταση αυτή δυσχερανούσε τους Βόρειους βιομήχανους, οι οποίοι, χρησιμοποιώντας τις πολιτικές διασυνδέσεις τους, προσπαθούσαν να επηρεάσουν τις καταστάσεις αντίρροπα¹²⁰. Όμως, εκείνη την εποχή οι ΗΠΑ δεν αποτελούσαν ακόμα ένα ενιαίο κράτος με ενιαία οικονομία. Σύμφωνα με το Σύνταγμα, κάθε Πολιτεία ήταν ανεξάρτητη και είχε δική της διοίκηση και οικονομία. Η κυβέρνηση της Washington και ο πρόεδρος είχαν απλώς συντονιστικό-αντιπροσωπευτικό ρόλο¹²¹, χωρίς δικαίωμα επέμβασης στα οικονομικά των Πολιτειών. Σε αντίθεση με το Βορρά ο αραιοκατοικημένος Νότος δεν διέθετε σπουδαία δυναμική στην οικονομία του, η οποία βασιζόταν αποκλειστικά στην αγροτική παραγωγή, της οποίας βασικό στοιχείο ήταν οι Αφροαμερικανοί σκλάβοι που καλλιεργούσαν τη γη. Στις Νότιες πολιτείες, το θερμό, σχεδόν τροπικό κλίμα, ευνοούσε την καλλιέργεια της γης. Το καλαμπόκι, το ρύζι, το ζαχαροκάλαμο, ο καπνός, οι φιστικιές και κυρίως το βαμβάκι αντιπροσώπευαν τα 3/5 της παραγωγής των ΗΠΑ. Το βαμβάκι ιδιαίτερα, το οποίο τροφοδοτούσε τις κλωστοϋφαντουργίες της Αγγλίας και της Γαλλίας, ονομαζόταν επιδεικτικά από τους παραγωγούς του "King Cotton" και όχι άδικα: το 1800 εξήχθησαν 8 εκατομμύρια τόνοι, αξίας 5\$ εκατομμυρίων, ποσότητα ίση με το 7% των συνολικών εξαγωγών της χώρας. Το 1830 εξήχθησαν 160 εκατομμύρια τόνοι, αξίας 30\$ εκατομμυρίων (41% των εξαγωγών), και το 1860 - έναν χρόνο πριν αρχίσει ο πόλεμος - η παραγωγή άγγιζε το 75% των Αμερικανικών εξαγωγών!¹²² Η απόδοση όλων αυτών των προϊόντων ήταν τέτοια, ώστε δημιουργούσε την ανάγκη για μεγάλο αριθμό εργατικών χεριών. Τα χέρια υπήρχαν και δεν κόστιζαν τίποτα - ήταν τα χέρια των Αφροαμερικανών σκλάβων. Η δουλεία προϋπήρχε στην Αμερική όπως προαναφέραμε ως επίσημος θεσμός πολύ πριν από την εποχή της Αμερικανικής Ανεξαρτησίας το 1787. Την είχαν θεσπίσει οι Άγγλοι, και με την αποχώρησή τους διατηρήθηκε σαν ένα είδος "γεωργικού εργαλείου", άμεσα συνδεδεμένου με την τοπική οικονομία. Παρόλα αυτά, όλος ο Νότος εξαρτάτο απόλυτα από την οικονομία αυτή, αφού το χαμηλό κόστος παραγωγής και η μεγάλη ζήτηση των προϊόντων, οδηγούσαν στη δημιουργία νέων καλλιεργήσιμων εκτάσεων, οπότε η ανάγκη για όλο και περισσότερους σκλάβους αύξανε συνεχώς. Οι λευκοί μεγαλογαιοκτήμονες είχαν κάθε συμφέρον να διαιωνίσουν τις φεουδαρχικές πολιτικές, κοινωνικές και οικονομικές δομές του Νότου, οι οποίες τους εξασφάλιζαν άνετη και πολυτελή ζωή, εφάμιλλη εκείνης της

¹²⁰ Jay Sexton, 2005, ο.π. σελ.44-45

¹²¹ <https://constitutioncenter.org/interactive-constitution/white-pages/the-constitutional-convention-of-1787-a-revolution-in-government>, ανακτήθηκε την 18-10-2018, 21:48.

¹²² Luis P. Masur, 2011, ο.π. σελ. 4

αριστοκρατίας της Ευρώπης¹²³. Οι φτωχοί μικροκαλλιεργητές του Νότου (η συντριπτική πλειοψηφία των κατοίκων του Νότου όπως προαναφέραμε) θεωρούσαν ότι εφόσον η ελίτ των μεγαλογαιοκτημόνων εκμεταλλευόταν μόνο τους σκλάβους κι όχι αυτούς τους ίδιους, δεν είχαν κανένα λόγο να δημιουργήσουν εντάσεις και να διαταράξουν την κοινωνική ζωή του Νότου¹²⁴, δηλαδή μία ιδιόρρυθμη κοινωνική αντίληψη στην οποία αναφερθήκαμε ανωτέρω.

Όσον αφορά τη στρατιωτική κατάσταση, η έκρηξη του εμφυλίου πολέμου βρήκε τον Τακτικό Αμερικανικό Στρατό να αριθμεί μόλις 16.000 άνδρες διασκορπισμένους σε μικρές εκτάσεις σε όλη την αχανή επικράτεια. Τα στελέχη του Τακτικού Στρατού στερούντο επιχειρησιακής παιδείας, εκπαίδευσης και εμπειρίας στη διοίκηση μεγάλων Μονάδων. Η εκπαίδευση που παρείχε η στρατιωτική Ακαδημία του West Point ήταν κυρίως τεχνική, η τακτική αποσκοπούσε στην παραγωγή ικανών διοικητών λόχων ενός ολιγάριθμου Στρατού. Σύμφωνα με τον William Sherman¹²⁵ οι αξιωματικοί του Στρατού γνώριζαν τα πάντα σχετικά με τη διοίκηση 50 ανδρών στις φρουρές των περιοχών των Ινδιάνων και τίποτε άλλο πέραν αυτού!¹²⁶ Μεγάλος αριθμός από τους αποφοίτους του West Point μετά από μία σύντομη υπηρεσία στο Στρατό παραιτείτο για να ασχοληθεί με επιχειρήσεις ή για να εμπλακεί με την πολιτική. Θα πρέπει να αναφέρουμε εδώ ότι για την Αμερικανική κοινωνία απόφοιτοι μιας τέτοιας σχολής έχαιραν ιδιαίτερης εκτίμησης και είχαν πολλές προοπτικές για μία λαμπρή καριέρα στην πολιτική. Το φαινόμενο αυτό ήταν συνηθέστερο μεταξύ των αξιωματικών των τεχνικών κλάδων, των οποίων η ιεραρχική εξέλιξη στο στράτευμα ήταν πάρα πολύ αργή, ενώ μόνο οι αξιωματικοί του Ιππικού είχαν ταχεία εξέλιξη στις τάξεις του Αμερικανικού στρατεύματος. Αντίθετα στο Νότο δεν υπήρχε η τάση μεταξύ των αξιωματικών να εγκαταλείπουν το στράτευμα προκειμένου να ασχοληθούν με άλλες δραστηριότητες, αυτό είχε σαν αποτέλεσμα με το ξέσπασμα του Εμφυλίου Πολέμου οι δυνάμεις της Συνομοσπονδίας να διαθέτουν στις τάξεις τους πολύ πιο έμπειρους αξιωματικούς, επαγγελματίες με μακρά σταδιοδρομία στο στράτευμα¹²⁷. Ίσως αυτό να εξηγεί και τις αρχικές πολεμικές επιτυχίες του Νότου, καθώς και τις σπανιότερες αντικαταστάσεις στρατιωτικών ηγητόρων κατά τη διάρκεια του πολέμου. Οι Στρατοί των δύο εμπολέμων ήταν δομημένοι κατά τον ίδιο βασικό τρόπο σε Στρατιές,

¹²³ <https://www.britannica.com/event/American-Civil-War#ref229867>, ανακτήθηκε την 7-9-2018, 23:11.

¹²⁴ John Ashworth, 1995, ο.π. σελ.22-24

¹²⁵ Henna Remstein: William Sherman- Union General, Chelsea House Publishers, New York, 2001, σελ.27-30

¹²⁶ Μιχαήλ Γουνελάς, "Στρατιωτική Ιστορία-Μεγάλες Μάχες-Αμερικανικός Εμφύλιος 1861-1865, Τόμος Α", Εκδόσεις ΓΝΩΜΩΝ Εκδοτική, Αθήνα 2013, σελ. 11

¹²⁷ Philip Katcher: American Civil War Armies-4, State Troops, Osprey Publishing Ltd., 1987, σελ.24

Σώματα Στρατού, Μεραρχίες, Ταξιαρχίες, Συντάγματα και Λόχους¹²⁸, σύμφωνα με τα πρότυπα του Γαλλικού Στρατού που είχαν υιοθετηθεί από το 1812¹²⁹.

Η τυπική αφορμή για το ξέσπασμα του Εμφυλίου Πολέμου θεωρείται από τους περισσότερους ιστορικούς η πολιορκία του οχυρού Sumter, ένα επιβλητικό οχυρό το οποίο βρισκόταν πάνω σε μία νησίδα στο μέσο του λιμανιού του Charleston. Το οχυρό Sumter άρχισε να κατασκευάζεται το 1812 και ήταν ημιτελές όταν ο ταγματάρχης Robert Anderson αποφάσισε να εγκαταστήσει σε αυτό δυνάμεις των Βορείων, με αποκλειστικό ρόλο την προστασία του Charleston από θαλάσσιες επιθέσεις. Υπάρχει διχογνωμία σχετικά με τη δύναμη που υπήρχε στο οχυρό (κάποιοι αναφέρουν 85 και κάποιοι άλλοι 150 άνδρες)¹³⁰ είναι βέβαιο πάντως ότι η φρουρά του οχυρού ήταν εξαιρετικά ισχυρή. Έχοντας προηγηθεί, από τις 4 Φεβρουαρίου του 1861, η απόσχιση των 7 Πολιτειών του Νότου από την Ένωση, ο προκάτοχός του Lincoln πρόεδρος James Buchanan ανέθεσε στον ταγματάρχη Anderson την επάνδρωση του οχυρού Moultrie¹³¹, αυτός όμως μετακίνησε τη μικρή του δύναμη στο οχυρό Sumter, κρίνοντας ορθώς ότι επίκειται έναρξη των εχθροπραξιών και ότι εκεί οι δυνάμεις του θα είχαν καλύτερη προστασία. Το γεγονός αυτό οδήγησε σε ένταση και ο κυβερνήτης της Νότιας Καρολίνας Francis Pickens έδωσε εντολή για αποκλεισμό του οχυρού, μάταια ο πρόεδρος Buchanan προσπάθησε να ανεφοδιάσει το οχυρό με το πλοίο "Star of the West", αυτό δέχτηκε πυρά πυροβολικού από τις δυνάμεις των Νοτίων καθώς εισερχόταν στο λιμάνι, με αποτέλεσμα να αποχωρήσει. Ένα μήνα μετά την ανάληψη των καθηκόντων του ο Lincoln προσπάθησε να έρθει σε συνεννόηση με τον κυβερνήτη της South Carolina, διαμηνύοντας ότι θα εκτελούσε ναυτική επιχείρηση με σκοπό τον ανεφοδιασμό του οχυρού (έχοντας πληροφορηθεί εκ των προτέρων ότι τα εφόδια των αποκλεισμένων τελείωναν), σε περίπτωση δε που οι Νότιοι εμπόδιζαν την αποστολή εφοδίων, απείλησε ότι θα προέβαινε σε ενίσχυση του οχυρού με άνδρες και πυρομαχικά. Η κυβέρνηση όμως του Νότου αποφάσισε βομβαρδισμό του οχυρού, με σκοπό να εξαναγκάσει τη φρουρά του σε παράδοση¹³². Στις 11 Απριλίου 1861 ο ταξίαρχος της Συνομοσπονδίας P. G. Beauregard απέστειλε τελεσίγραφο στον Anderson, ζητώντας

¹²⁸ Philip Katcher: American Civil War Armies-2, Union Troops, Osprey Publishing Ltd., 1986, σελ.4

¹²⁹ Πιο συγκεκριμένα οι εμπειρίες που είχαν αποκομίσει οι Γάλλοι από τον επταετή French-Indian War στην Αμερική καθώς και από τον Πόλεμο της Ανεξαρτησίας (American Revolutionary War)εφαρμόστηκαν στον Γαλλικό Στρατό, με αποτέλεσμα οι 2 Στρατοί να παρουσιάζουν τρομακτικές ομοιότητες στην οργάνωση και τις τακτικές τους. βλ. Paddy Griffith: French Napoleonic Infantry Tactics,1792-1815, Osprey Publishing Ltd., Oxford, 2007, σελ.4-6

¹³⁰ Shelby Foote: The Civil War: A Narrative, Vol. 1:Fort Sumter to Perryville, First Vintage Books Edition, New York, 1986, σελ.88-94

¹³¹ <http://www.sciencyclopedia.org/sce/entries/fort-moultrie/>, ανακτήθηκε την 18-10-2018, 22:35.

¹³² <https://www.history.com/this-day-in-history/fort-sumter-surrenders>, ανακτήθηκε την 19-10-2018, 10:31.

του να παραδοθεί διαφορετικά θα βομβάρδιζε το οχυρό. Ο Anderson όπως ήταν φυσικό αρνήθηκε και την επομένη το πρωί άρχισε ένας βομβαρδισμός ο οποίος διήρκεσε 34 ώρες, χωρίς εφόδια και με το οχυρό να έχει υποστεί σοβαρές ζημιές από τον διαρκή βομβαρδισμό αποφάσισε να παραδοθεί κι έτσι μετά τις διαπραγματεύσεις για τους όρους παράδοσης, το απόγευμα της 13 Απριλίου, ύψωσε στο οχυρό λευκή σημαία¹³³. Αυτή η μάχη, πρελούδιο για την Εμφύλια σύρραξη, έληξε χωρίς νεκρούς και για τις δύο πλευρές, κατά την επιστροφή του ο Anderson και οι άνδρες του (με το ατμόπλοιο "Baltic") έτυχαν θερμής υποδοχής στη Νέα Υόρκη, στις 20 Απριλίου 1861, από 100.000 και πλέον ανθρώπους, το πλήθος παραληρώντας ζητούσε την παραδειγματική τιμωρία των "επαναστατών"¹³⁴. Ρίχνοντας μία προσεκτική ματιά στα πολύ σημαντικά πολιτικά γεγονότα που προηγήθηκαν του περιστατικού του οχυρού Sumter, την εκλογή δηλαδή του Abraham Lincoln στην προεδρία των Ηνωμένων Πολιτειών της Αμερικής¹³⁵ και την εν συνεχεία απόσχιση επτά Πολιτειών του Νότου από την Ένωση, μπορούμε πολύ εύκολα να διαπιστώσουμε ότι ο βομβαρδισμός του οχυρού ήταν απλά η τυπική αφορμή ενός προαναγγελλθέντος γεγονότος.

¹³³ <https://www.battlefields.org/learn/articles/fort-sumter>, ανακτήθηκε την 19-10-2018, 12:07.

¹³⁴ Η υπόθεση του Sumter κατασκευάστηκε ως μέσο ερεθισμού της κοινής γνώμης του Βορρά. Η "Jersey City American Standard", εφημερίδα της Ένωσης, το χαρακτήρισε σαν "...απλό τέχνασμα που δρα ως ειλημμένη απόφαση της κυβέρνησης για να εξαπολύσει τα δεινά ενός πολέμου". Και η απόφαση του πολέμου ήταν όντως ειλημμένη. Η υπεροπλία της Ένωσης σε κάθε τομέα ήταν συντριπτική: ο Βορράς διέθετε το 97% της παραγωγής όπλων, τον τριπλάσιο στρατό, και ολόκληρο το στόλο των ΗΠΑ - η υποταγή των "Rebels" ήταν θέμα ελάχιστων μηνών! Και μόνο η υπεροπλία του στόλου ήταν αρκετή για να εγγυηθεί τον ολοκληρωτικό αποκλεισμό των λιμένων της Ομοσπονδίας, διακόπτοντας έτσι τις εμπορικές συναλλαγές της με την Ευρώπη. Luis P. Masur, 2011, ο.π., σελ. 24-25

¹³⁵ <https://www.britannica.com/place/United-States/The-Civil-War#ref612679>, ανακτήθηκε την 7-9-2018, 23:22.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3: Στρατηγική των αντιπάλων παρατάξεων

Στο παρόν κεφάλαιο θα εξετάσουμε την στρατηγική των δύο αντιμαχόμενων παρατάξεων προσπαθώντας έτσι να διακρίνουμε τις στοχεύσεις δηλαδή τους στρατηγικούς αντικειμενικούς σκοπούς καθώς και τους λόγους οι οποίοι οδήγησαν την κάθε πλευρά στην επιλογή αυτών. Προκειμένου μία κρατική οντότητα να εφαρμόσει μία στρατηγική θα πρέπει να διαθέτει τα απαραίτητα μέσα και σύμφωνα με τη ρεαλιστική θεώρηση των Διεθνών Σχέσεων το κυριότερο μέσο είναι η ισχύς¹³⁶, για την οποία τα κράτη ανταγωνίζονται. Επίσης σημαντική είναι η σχετική ισχύς, δηλαδή η ισχύς ενός κράτους σε σύγκριση με την ισχύ ενός άλλου, και αυτός θα είναι και ο αρχικός σκοπός της ανάλυσής μας στο παρόν κεφάλαιο, η σύγκριση της ισχύος μεταξύ Ένωσης και Συνομοσπονδίας σε σχέση με τις στρατηγικές που αυτές επέλεξαν να ακολουθήσουν. Επίσης είναι κομβικό να εξετάσουμε όλες τις μορφές ισχύος που είχαν διαθέσιμες οι 2 αντίπαλες παρατάξεις (σκληρή και ήπια ισχύς)¹³⁷ έτσι ώστε να κρίνουμε με μεγαλύτερη ακρίβεια την ορθότητα και την αποτελεσματικότητα των στρατηγικών επιλογών τους. Σκληρή ισχύς είναι οποιοδήποτε μέσο μπορεί να προσδώσει υψηλότερες στρατιωτικές ικανότητες σε ένα κράτος, συμπεριλαμβανομένων και παραγόντων όπως είναι η οικονομία, το εμπόριο και γενικότερα ότι μπορεί να συμβάλει επικουρικά προς την κατεύθυνση της στρατιωτικής ενδυνάμωσης ενός κράτους. Ήπια ισχύς είναι κάθε τι το οποίο μπορεί να συμβάλει στην ενδυνάμωση της διπλωματικής ικανότητας και της εξωτερικής επιρροής ενός κράτους προς τους άλλους εθνοκρατικούς δρώντες¹³⁸. Πριν όμως προβούμε στην ανάλυση της στρατηγικής των δύο πλευρών θα πρέπει να διερευνήσουμε τα φορτία ισχύος που αυτές είχαν στη διάθεσή τους¹³⁹ και θα επιχειρήσουμε να αναλύσουμε την επίδραση που είχαν αυτά τα φορτία ισχύος στην επιλογή της εκάστοτε στρατηγικής. Όσον αφορά την πλευρά της Ένωσης, όπως αναφέρθηκε και στο προηγούμενο κεφάλαιο, η σκληρή ισχύς ήταν

¹³⁶ Ηλίας Κουσκουβέλης: Εισαγωγή στις Διεθνείς Σχέσεις, Εκδόσεις Ποιότητα, Αθήνα, 2007, σελ. 60-61

¹³⁷ JOSEPH S. NYE, JR.: SOFT POWER The Means to Success in World Politics, Public Affairs, New York, 2004, σελ.5-6

¹³⁸ JOSEPH S. NYE, JR., 2004, ο.π. σελ.7-8

¹³⁹ Όπως αναφέρει και ο Σπ. Λίτσας "Πόλεμος και Ορθολογισμός - θεωρητικές προεκτάσεις και στρατηγικές εφαρμογές", Αθήνα 2010, εκδόσεις Ποιότητα, σελ. 102-103" Το επίπεδο ισχύος που ένα κράτος διαθέτει λειτουργεί ως ασπίδα εναντίον απειλών, αν αυτό είναι ικανοποιητικά υψηλό, ενώ στις περισσότερες των περιπτώσεων λειτουργεί αποτρεπτικά ως προς την εκδήλωση επιθέσεων... Ενώ από τη μία το επίπεδο ισχύος είναι δυνατόν να αποθαρρύνει τους επιθετικούς σχεδιασμούς ενός άλλου κράτους, από την άλλη μπορεί να είναι αυτό ο κύριος και βασικός λόγος για την εκδήλωση μιας επίθεσης εναντίον του... η πλέον ενδεδειγμένη πολιτική για την ενδυνάμωση της ισχύος ενός Κράτους είναι η παραγωγή σύγχρονων εξοπλιστικών προγραμμάτων ή η αγορά από άλλα Κράτη που ανήκουν στο ίδιο συμμαχικό στρατόπεδο... αυτό αποτελεί τη διεύρυνση του επιπέδου σκληρής ισχύος ενός κράτους.

σαφέστατα ο κύριος και αποφασιστικός παράγοντας για την επιλογή της στρατηγικής από τον πρόεδρο Abraham Lincoln. Αναμφισβήτητα οι βιομηχανικές δυνατότητες της Ένωσης ήταν τέτοιες που της επέτρεπαν να καλύπτει σε πολύ μεγάλο βαθμό τις εξοπλιστικές ανάγκες του στρατού της¹⁴⁰, επιπρόσθετα θα πρέπει να αναφερθεί και το γεγονός ότι οι σπουδαίες τεχνολογικές ανακαλύψεις που έκαναν την εμφάνισή τους τη δεδομένη χρονική περίοδο, όπως για παράδειγμα ο τηλεγράφος, ο σιδηρόδρομος και τα επαναληπτικά όπλα, επέδρασαν καταλυτικά στην αύξηση της σκληρής ισχύος της Ένωσης. Ένα ακόμη στοιχείο που προσέδωσε αποφασιστικό πλεονέκτημα στην Ένωση, όσον αφορά τη σκληρή ισχύ, ήταν η κατά πολύ μεγαλύτερη δεξαμενή ανθρώπινου δυναμικού¹⁴¹ για τη στελέχωση των Ενόπλων Δυνάμεων, σε σχέση με αυτή της Συνομοσπονδίας, σε συνδυασμό βέβαια με τη δυνατότητα εξοπλισμού και διοικητικής υποστήριξης του στρατεύματος ένεκα της δυναμικής και εξελιγμένης, πάντα σε σχέση με τη Συνομοσπονδία¹⁴² βιομηχανικής υποδομής. Σαφέστατα η σκληρή ισχύς της Ένωσης βασιζόταν και στις εκτεταμένες υποδομές που αυτή είχε δημιουργήσει στους τομείς των μεταφορών (σιδηρόδρομος) των Επικοινωνιών (τηλέγραφος) Αλλά και της Ναυτιλίας (λιμάνια και ναυτικές βάσεις) όπως επίσης στην υπεροχή της σε πολεμικά πλοία¹⁴³. Στον τομέα της οικονομίας η Ένωση διέθετε μεν τα εργαλεία για την ανάπτυξη της αλλά στερείτο κάποιων φυσικών πόρων (καλλιεργήσιμες εκτάσεις και τα εμπορικά τους προϊόντα) τα οποία διέθετε σε αφθονία η Συνομοσπονδία και τα οποία εποφθαλμιούσε η Ένωση¹⁴⁴. Όπως είδαμε ανωτέρω στον ορισμό της ήπιας ισχύος ο Joseph S. Nye Jr. δίνει ιδιαίτερη βαρύτητα στους όρους "attraction" και "persuasion" (έλξη και πειθώ), κατά συνέπεια πρέπει να εξετάσουμε σε ποιο βαθμό η Ένωση μπορούσε να πείθει (εχθρούς και φίλους) για το δίκαιο των θέσεών της και του αγώνα της, και κατά πόσο μπορούσε να αποκτήσει συμμάχους, ακόμη και στο εσωτερικό της Συνομοσπονδίας. Στον τομέα της ήπιας ισχύος¹⁴⁵ λοιπόν θα μπορούσαμε να πούμε ότι η Ένωση υπερεπέρυσε αποφασιστικά σε σχέση με τη Συνομοσπονδία και αυτό

¹⁴⁰ Susan-Mary Grant and Brian Holden Reid: Themes of the American Civil War, The War Between the States, Routledge, New York, 2010, σελ.17-20

¹⁴¹ Gallagher Gary W., Engle Stephen D., Krick Robert K., Glatthaar Joseph T: The American Civil War: This Mighty Scourge of War, New York: Essential Histories, Osprey Publishing, 2003, σελ.32

¹⁴² MAJOR DAVID E. WEST JR, 2010, ο.π. σελ. 12-13

¹⁴³ Rodney P. Carlisle: The Civil War and Reconstruction, 1860 to 1876 Vol III, Facts On File, Inc., 2009, σελ.193-194

¹⁴⁴ John Ashworth: Slavery, Capitalism, and Politics in the Antebellum Republic, Cambridge University Press, New York, 1995, σελ.495-496

¹⁴⁵ Ο Joseph S. Nye Jr. επινόησε τον όρο "ήπια ισχύς" στα τέλη της δεκαετίας του 1980 και όπως αναφέρει στο βιβλίο του "Ηπια Ισχύς", αυτή βρίσκεται στην ικανότητα να πείθεις και να ελκύεις, δηλαδή η θελκτικότητα της κουλτούρας, των πολιτικών ιδανικών και των πολιτικών επιλογών μιας Χώρας, βλ. JOSEPH S. NYE, JR., 2004, ο.π. σελ.4

διότι εκμεταλλευόμενη το γενικότερο κλίμα που επικρατούσε στον τότε γνωστό κόσμο (δηλαδή την Ευρώπη), σχετικά με τις νέες κοινωνικοπολιτικές θεωρίες και κινήματα, είχε ενστερνιστεί πλήρως¹⁴⁶ τις αρχές της δημοκρατίας της ισότητας και της ελεύθερης οικονομίας που είχαν αρχίσει τότε να διασπείρονται με ταχείς ρυθμούς στη γηραιά Ήπειρο¹⁴⁷. Παρόλη την θελκτικότητα που ασκούσε το κράτος των Ηνωμένων Πολιτειών, αυτό φαίνεται και από τον αριθμό των ανθρώπων που μετανάστευσαν εκεί (μόνο κατά τον 19ο αιώνα ήταν περίπου 10.000.000)¹⁴⁸, η Ένωση δεν κατάφερε κατά τη διάρκεια του Εμφυλίου Πολέμου να βρει υποστηρικτές στη Συνομοσπονδία, ούτε καν Αφροαμερικανούς σκλάβους (ελάχιστοι ήταν αυτοί που αποσκήρτησαν και πολέμησαν στο πλευρό της Ένωσης)¹⁴⁹. Αυτή την αδυναμία στον τομέα της ήπιας ισχύος θα πρέπει να την αποδώσουμε περισσότερο στις εσωτερικές κοινωνικοπολιτικές δομές (ανθεκτικότητα σε εξωτερικές επιρροές) της Συνομοσπονδίας, όπως είδαμε στο προηγούμενο κεφάλαιο, παρά στην έλλειψη ικανότητας επηρεασμού από πλευράς Ένωσης. Εξάλλου όπως φάνηκε στη διάρκεια του Εμφυλίου, ο Lincoln, δια των αντιπροσώπων του στην Ευρώπη, κατάφερε να δημιουργήσει ένα καλό κλίμα στις μεγάλες Ευρωπαϊκές Χώρες, υπέρ της Ένωσης¹⁵⁰, χρησιμοποιώντας πολύ έξυπνα και την οικονομική διπλωματία.

Στον αντίποδα η Συνομοσπονδία διέθετε περιορισμένες πηγές σκληρής ισχύος και πιο συγκεκριμένα εξαιρετικά περιορισμένο ανθρώπινο δυναμικό¹⁵¹ για τη στελέχωση των Ενόπλων Δυνάμεων της, καθώς και απαρχαιωμένο πολεμικό υλικό¹⁵² το οποίο δεν υποστηριζόταν από βιομηχανικές υποδομές, ούτε και υπήρχαν επαρκείς πηγές προμήθειας από το εξωτερικό¹⁵³. Επίσης οι υποδομές μεταφορών και επικοινωνιών της Συνομοσπονδίας ήταν υποτυπώδεις¹⁵⁴, δυσχεραίνοντας έτσι το ούτως ή άλλως δύσκολο

¹⁴⁶ DORIS KEARNS GOODWIN: Team of rivals-the political genius of abraham lincoln, SIMON & SCHUSTER Rockefeller Center, 2005, σελ.55-59

¹⁴⁷ Όπως αναφέρει και ο Αλεξίς ντε Τοκβίλ "τίποτα δεν είναι πιο απαραίτητο για την ανάπτυξη των ανωτέρων επιστημών ή των υψηλότερων περιοχών της επιστήμης από την πνευματική περισυλλογή και τίποτα δεν είναι πιο πρόσφορο για περισυλλογή από τη δομή μιας δημοκρατικής κοινωνίας". Αλεξίς ντε Τοκβίλ, " Η Δημοκρατία στην Αμερική", εκδόσεις Α. Καραβία, Αθήνα 1987, σελ. 167-168

¹⁴⁸ <https://www.history.com/topics/immigration/u-s-immigration-before-1965>, ανακτήθηκε την 20-10-2018, 10:21.

¹⁴⁹ Mark Lardas: African American Soldiers in the Civil War, 1862-1866, Osprey Publishing, Oxford, 2006, σελ. 42-43

¹⁵⁰ Jay Sexton: Debtor Diplomacy, Finance and American Foreign Relations in the Civil War Era 1837-1873, Oxford University Press, New York, 2005, σελ.93-98

¹⁵¹ Gallagher Gary W., Engle Stephen D., Krick Robert K., Glatthaar Joseph T, 2003, ο.π. σελ.33

¹⁵² Dr. William G. Peters: A short History of the Confederate States of America, C.S. Printing Office, 2014, σελ.67-68

¹⁵³ MAJOR DAVID E. WEST JR, 2010, ο.π. σελ.21

¹⁵⁴ Gallagher Gary W., Engle Stephen D., Krick Robert K., Glatthaar Joseph T, 2003, ο.π. σελ.32

έργο των Ενόπλων Δυνάμεων της. Βεβαίως δεν πρέπει να παραλείψουμε το γεγονός ότι το προσωπικό που στελέχωνε τις Ένοπλες Δυνάμεις της Συνομοσπονδίας ήταν εξαιρετικά σκληραγωγημένο και εξοικειωμένο με τις γεωγραφικές ιδιαιτερότητες των πιθανών πεδίων μάχης, όπως επίσης και με τη χρήση των ίππων, καθώς και του ατομικού οπλισμού¹⁵⁵. Στον τομέα της οικονομίας η Συνομοσπονδία διέθετε αρχικά ένα σχετικό πλεονέκτημα¹⁵⁶ έναντι της Ένωσης στις εξαγωγές αγαθών (εισοδήματα από εξαγωγές: 225\$millions για τη Συνομοσπονδία και 175\$millions για την Ένωση) και ένεκα των εμπορικών δεσμών που είχε αναπτύξει με Ευρωπαϊκές χώρες και πιο συγκεκριμένα με τη Μεγάλη Βρετανία και τη Γαλλία, με την έκρηξη όμως του Εμφυλίου Πολέμου, λόγω και των οικονομικών υποδομών των αντιμαχομένων παρατάξεων, η κατάσταση αντιστράφηκε δραματικά εναντίον της Συνομοσπονδίας¹⁵⁷. Ταυτόχρονα όμως τα διαθέσιμα τραπεζικά αποθέματα, όπως και το ΑΕΠ των Πολιτειών της Συνομοσπονδίας υπολειπόταν κατά πολύ από αυτά της Ένωσης¹⁵⁸. Βεβαίως όπως θα δούμε και στη συνέχεια, αυτή η πηγή ισχύος αποτέλεσε ένα σημαντικό κέντρο βάρους και μία μεγάλη τρωτότητα κατά τη διάρκεια του Εμφυλίου Πολέμου. Στον τομέα της ήπιας ισχύος η Συνομοσπονδία σαφέστατα βρισκόταν σε δυσχερέστερη θέση από αυτή της Ένωσης, καθώς οι πυλώνες αυτής ήταν εξαιρετικά περιορισμένοι, και επικεντρωμένοι στο εμπόριο με την Ευρώπη, προσβλέποντας με αυτό τον τρόπο στην μελλοντική αναγνώριση της κρατικής οντότητας της Συνομοσπονδίας¹⁵⁹ από τις μεγάλες Ευρωπαϊκές Δυνάμεις, ένεκα αυτής της εμπορικής σχέσης. Ένα επιπρόσθετο μειονέκτημα που παρουσίαζε η Συνομοσπονδία στον τομέα της ήπιας ισχύος ήταν και το γεγονός ότι στο εξαιρετικά διαφιλονικούμενο ζήτημα της δουλείας, η Συνομοσπονδία εμφανιζόταν ως ένα πρωτόγονο φεουδαρχικό καθεστώς πλήρως αντίθετο¹⁶⁰ με τα νέα ιδεολογικά ρεύματα της εποχής.

Έχοντας ως εφιαλτήριο την ανωτέρω ανάλυση των φορτίων ισχύος της κάθε πλευράς μπορούμε πλέον να δούμε ξεκάθαρα για ποιο λόγο κάθε μία από αυτές επέλεξε τη στρατηγική που εν τέλει εφάρμοσε στον Αμερικανικό Εμφύλιο. Ξεκινώντας από την πλευρά της Ένωσης και προσπαθώντας να ερμηνεύσουμε τις κινήσεις του προέδρου

¹⁵⁵ Βλ. Μιχαήλ Γουνελάς, "Στρατιωτική Ιστορία-Μεγάλες Μάχες-Αμερικανικός Εμφύλιος 1861-1865, Τόμος Β", Εκδόσεις ΓΝΩΜΩΝ Εκδοτική, Αθήνα 2013, σελ. 34

¹⁵⁶ https://www.granburyisd.org/cms/lib/TX01000552/Centricity/Domain/287/Fact_Sheet_U8_Union_and_Confederate_Resources.pdf, ανακτήθηκε την 20-10-2018, 20:17.

¹⁵⁷ <https://eh.net/encyclopedia/the-economics-of-the-civil-war/>, ανακτήθηκε την 20-10-2018, 21:38.

¹⁵⁸ <https://www.nps.gov/resources/story.htm%3Fid%3D251>, ανακτήθηκε την 21-10-2018, 08:47.

¹⁵⁹ <http://www.civilwarhome.com/europeandcivilwar.htm>, ανακτήθηκε την 21-10-2018, 09:18.

¹⁶⁰ <https://connectusfund.org/the-union-and-confederacy-advantages-and-disadvantages-list>, ανακτήθηκε την 20-10-2018, 22:14.

Abraham Lincoln, μπορούμε ξεκάθαρα να πούμε ότι η στρατηγική της ήταν αυτή του πειθαναγκασμού¹⁶¹ σε βάρος της Συνομοσπονδίας. Βεβαίως η επιτυχής εφαρμογή της στρατηγικής του πειθαναγκασμού εξαρτάται από τη μη προσφυγή σε πόλεμο¹⁶², όμως η υπέρπυσα κρίση μεταξύ Βορρά και Νότου δεν είχε αφήσει πολλά περιθώρια στον Lincoln για την αποφυγή χρήσης βίας, ιδιαίτερα μετά τα γεγονότα του Fort Sumter. Επιχειρώντας μία ιστορική αναδρομή σε επιτυχημένες περιπτώσεις της εφαρμογής του πειθαναγκασμού, θα μπορούσαμε να αναφέρουμε τη Συμφωνία του Μονάχου του 1938¹⁶³ όπου ο Χίτλερ κατόρθωσε να προσαρτήσει εδάφη της Τσεχοσλοβακίας (Σουδητία) χωρίς τη χρήση στρατιωτικής βίας, όπως επίσης και στην κρίση της Κούβας το 1963¹⁶⁴, όπου ο J.F. Kennedy κατάφερε να αποτρέψει τα σχέδια των Σοβιετικών για την εγκατάσταση βαλλιστικών πυραύλων, πλησίον της επικράτειας των ΗΠΑ, μόνο με την απειλή χρήσης βίας. Ο κύριος αντικειμενικός σκοπός του Lincoln ήταν η παρεμπόδιση της απόσχισης των Νότιων Πολιτειών από την κρατική οντότητα των Ηνωμένων Πολιτειών, όπως επίσης και η διάδοση του κοινωνικού και οικονομικού μοντέλου του Βορρά στις Πολιτείες του Νότου, κάτι το οποίο όμως είχε από νωρίς διαφανεί ότι θα επιτυγχάνονταν μόνο με τη δύναμη των όπλων¹⁶⁵. Αυτός είναι και ο κύριος λόγος για τον οποίο ο Abraham Lincoln υιοθέτησε από πάρα πολύ νωρίς, από την αρχή σχεδόν της θητείας του ως Πρόεδρος της Ένωσης, μία πάρα πολύ σκληρή και αποφασιστική στάση απέναντι στις αποσχισθείσες Πολιτείες του Νότου, δηλαδή τη Συνομοσπονδία¹⁶⁶. Βεβαίως η επιλογή της στρατηγικής του πειθαναγκασμού είχε την προϋπόθεση της υπεροχής ισχύος έναντι του αντιπάλου, ενώ υπήρχε σαφέστατα και το αποφασιστικό κίνητρο για την εφαρμογή του, ταυτόχρονα ο Lincoln κατέβαλε προσπάθειες για την εσωτερική εξισορρόπηση¹⁶⁷, την αύξηση δηλαδή της σκληρής ισχύος της Ένωσης, στοιχείο απαραίτητο για την επιτυχή εφαρμογή της στρατηγικής του πειθαναγκασμού. Την ορθότητα καθώς και την αποτελεσματικότητα των επιλογών του θα την εξετάσουμε στη συνέχεια ενδελεχώς.

Από την πλευρά της Συνομοσπονδίας είναι ξεκάθαρο ότι επιλέχθηκε εξ αρχής η στρατηγική της εξωτερικής εξισορρόπησης¹⁶⁸, παρουσιάζοντας ως κύρια απειλή την Ένωση, απέναντι στα οικονομικά και άλλα συμφέροντα που ήταν κοινά για τη

¹⁶¹ Βλ. Ηλίας Κουσκουβέλης "Εισαγωγή στις Διεθνείς σχέσεις", Εκδόσεις Ποιότητα, Αθήνα 2007, σελ. 210

¹⁶² Βλ. Ηλίας Κουσκουβέλης, ό.π. σελ.211

¹⁶³ <https://www.ww2.gr/index.php?option=articles&id=1227>, ανακτήθηκε την 23-10-2018, 08:15.

¹⁶⁴ <https://www.history.com/topics/cold-war/cuban-missile-crisis>, ανακτήθηκε την 23-10-2018, 08:22.

¹⁶⁵ Luis P. Masur, "The Civil War a consise History", Oxford University Press, 2011, σελ. 22

¹⁶⁶ <https://www.britannica.com/biography/Abraham-Lincoln>, ανακτήθηκε την 7-9-2018, 22:04.

¹⁶⁷ Βλ. Ηλίας Κουσκουβέλης, ό.π. σελ.189-190

¹⁶⁸ Βλ. Ηλίας Κουσκουβέλης, ό.π. σελ.190

Συνομοσπονδία και τις μεγάλες Ευρωπαϊκές δυνάμεις, Μεγάλη Βρετανία και Γαλλία. Η επιτυχής εφαρμογή βέβαια της συγκεκριμένης στρατηγικής προϋποθέτει αξιόπιστους συμμάχους έτοιμους να συνεργαστούν και να μοιραστούν κόστος και κέρδη¹⁶⁹. Η πιο χαρακτηριστική περίπτωση επιτυχούς εφαρμογής αυτής της στρατηγικής είναι η επιτυχία του Winston Churchill κατά τον Β' ΠΠ, όταν κατάφερε να αποσπάσει από τις ΗΠΑ τεράστια στρατιωτική βοήθεια, μέσω του "Lend and Lease Act" που υπογράφηκε στις ΗΠΑ το Μάρτιο του 1941 (μετά από μεγάλο πολιτικό αγώνα του Franklin D. Roosevelt)¹⁷⁰. Το κατά πόσο αυτή η επιλογή ήταν επιτυχημένη από την πλευρά της Συνομοσπονδίας θα το εξετάσουμε επίσης στη συνέχεια, αλλά οφείλουμε να επισημάνουμε το γεγονός ότι οι προϋποθέσεις για την εφαρμογή της ήταν τουλάχιστον ελλιπείς. Βεβαίως δεν πρέπει να παραλείψουμε το γεγονός ότι οι εναλλακτικές επιλογές της Συνομοσπονδίας ήταν εξαιρετικά περιορισμένες αλλά επίσης πρέπει να εξετάσουμε και την ιδιοσυγκρασία του Jefferson Davis, καθώς και τη γνώση του σχετικά με τα φορτία ισχύος που είχε στη διάθεσή της η Συνομοσπονδία, ώστε αυτή να ακολουθήσει διαφορετική στρατηγική.

Ξεκινώντας και πάλι την προσπάθεια να αποσαφηνίσουμε τη στρατηγική των Βορείων θα πρέπει να επισημάνουμε το γεγονός ότι αυτή οφείλεται σε μεγάλο ποσοστό στο σχέδιο του στρατηγού Winfield Scott (έπειτα από μεγάλη διαμάχη με το στρατηγό McClellan) και το οποίο ονομάστηκε σχέδιο "Anaconda"¹⁷¹. Το σχέδιο αυτό ήταν επί της ουσίας στοχευμένο στον εμπορικό και οικονομικό στραγγαλισμό της Συνομοσπονδίας, μέσω του αποκλεισμού μεγάλων λιμανιών αλλά και των υδάτινων συγκοινωνιών των Πολιτειών της Συνομοσπονδίας, κυρίως μέσω του ποταμού Μισισσιπή. Επιπρόσθετα το σχέδιο του στρατηγού Scott επεδίωκε τον αποκλεισμό των μακρινών Δυτικών Πολιτειών της Συνομοσπονδίας από τον κύριο κορμό των αποσχισθέντων Πολιτειών, έτσι ώστε να καταστεί πιο εύκολη για την Ένωση η γρήγορη και αποφασιστική νίκη που επεδίωκε ο Abraham Lincoln¹⁷². Θα πρέπει σε αυτό το σημείο να υπενθυμίσουμε το γεγονός ότι ο νεοεκλεγείς πρόεδρος των Ηνωμένων Πολιτειών υφίστατο συστηματική και συνεχή πίεση από πολιτικούς παράγοντες της Ένωσης¹⁷³ για την όσο το δυνατόν συντομότερη και αποφασιστικότερη νίκη της Ένωσης επί των "Rebels" και την αποκατάσταση της τάξης.

¹⁶⁹ John J. Mearsheimer: Anarchy and the struggle for power, W.W. Norton, New York, 2001, σελ.66

¹⁷⁰ <https://www.history.com/topics/world-war-ii/lend-lease-act-1>, ανακτήθηκε την 23-10-2018,15:44.

¹⁷¹ <https://www.britannica.com/event/American-Civil-War/The-military-background-of-the-war#ref229870>, ανακτήθηκε την 7-9-2018, 22:36.

¹⁷² Βλ. Μιχαήλ Γουνελάς, "Στρατιωτική Ιστορία-Μεγάλες Μάχες-Αμερικανικός Εμφύλιος 1861-1865, Τόμος Α", Εκδόσεις ΓΝΩΜΩΝ Εκδοτική, Αθήνα 2013, σελ. 9

¹⁷³ DORIS KEARNS GOODWIN, 2005, ο.π. σελ.233-236

Προκειμένου να κατανοήσουμε καλύτερα τη στρατιωτική στρατηγική της Ένωσης θα πρέπει να εξετάσουμε και να κατανοήσουμε τις προσωπικότητες των πολιτικών και στρατηγών στους οποίους ο Abraham Lincoln ανέθεσε να φέρουν εις πέρας τους στρατηγικούς αντικειμενικούς σκοπούς του. Παρά το γεγονός ότι ο Lincoln δεν είχε, όπως ο αντίπαλός του Jefferson Davis, στρατιωτική παιδεία, πολύ σύντομα μετά την ανάληψη της Προεδρίας κατάφερε να επιδείξει αξιοσημείωτες ικανότητες στην επιλογή προσώπων και συνεργατών. Η αρχή έγινε με την αντικατάσταση του ανεπαρκούς, για τις ανάγκες του Πολέμου, Υπουργού Άμυνας Simon Cameron από τον εξαιρετικά αποτελεσματικό Edwin Stanton, ο οποίος σημειωτέον δεν διέθετε επίσης καμία στρατιωτική παιδεία, αλλά επέδειξε τρομερές ικανότητες και πλήρη αφοσίωση στην αποστολή που του ανατέθηκε¹⁷⁴. Όταν ο Lincoln ανέλαβε την προεδρία, στην κεφαλή των Ενόπλων Δυνάμεων της Ένωσης βρισκόταν ο Στρατηγός Winfield Scott, ο οποίος είχε επιδείξει εξαιρετικές ικανότητες, θάρρος και αυταπάρνηση κατά τη διάρκεια του Αμερικανομεξικανικού πολέμου¹⁷⁵. Όντας όμως σε ηλικία 75 ετών ήταν πολύ δύσκολο για αυτόν να αναλάβει το τόσο βαρύ φορτίο της διεύθυνσης ενός τόσο απαιτητικού πολέμου, υπήρξε όμως όπως αναφέραμε παραπάνω ο εμπνευστής του σχεδίου "Anaconda". Μετά την αποστρατεία του Scott, την 1η Νοεμβρίου του 1861, ο Lincoln ανέθεσε την αρχιστρατηγία στον στρατηγό George McClellan, ο οποίος αν και ήταν εξαιρετικός οργανωτής και με ιδιαίτερες ικανότητες στην άριστη συγκρότηση στρατευμάτων, αποδείχθηκε άτολμος και σε πολλές φορές ανεπαρκής στο επιχειρησιακό επίπεδο¹⁷⁶. Όπως αποδείχθηκε σε πολλές περιπτώσεις ο McClellan επέδειξε ατολμία και είχε μία σχεδόν εμμονική διάθεση να υπερεκτιμά τις δυνάμεις της Συνομοσπονδίας πριν λάβει κάποιες σημαντικές αποφάσεις για τη συνέχιση ή όχι μιας μάχης, ή για την καταδίωξη του εχθρού¹⁷⁷. Επίσης θα πρέπει να σημειωθεί ότι ο McClellan ήταν επιφορτισμένος με διπλά καθήκοντα, ως Αρχηγός του Γενικού Επιτελείου και ως Διοικητής της Στρατιάς Ποτόμακ. Μετά από μία σειρά αποτυχημένων μαχών ο Λίνκολν ανέθεσε την αρχιστρατηγία στον Στρατηγό Henry Halleck, ένα στρατηγό ο οποίος αποδείχθηκε εξαιρετικός στο επιχειρησιακό και τακτικό επίπεδο, αλλά επέδειξε μεγάλες αδυναμίες στο στρατηγικό σχεδιασμό και διεύθυνση των επιχειρήσεων¹⁷⁸. Τελικά στις 9

¹⁷⁴ <http://www.abrahamlincolnsclassroom.org/abraham-lincolns-contemporaries/abraham-lincoln-and-edwin-stanton/>, ανακτήθηκε την 9-9-2018, 21:34.

¹⁷⁵ <https://www.thoughtco.com/mexican-american-war-general-winfield-scott-2360147>, ανακτήθηκε την 23-10-2018, 17:21.

¹⁷⁶ <https://www.battlefields.org/learn/biographies/george-b-mcclellan>, ανακτήθηκε την 23-10-2018, 19:03.

¹⁷⁷ Susan-Mary Grant and Brian Holden Reid, 2010, ο.π. σελ.73

¹⁷⁸ <https://www.battlefields.org/learn/biographies/henry-w-halleck>, ανακτήθηκε την 23-10-2018, 20:28.

Μαρτίου του 1864 αρχιστράτηγος της Ένωσης έγινε ο στρατηγός Ulysses Grant¹⁷⁹, ο οποίος και παρέμεινε έως το τέλος του Εμφυλίου Πολέμου με τον Henry Halleck ως επιτελάρχη του. Αυτή η τελευταία επιλογή του Lincoln φάνηκε να είναι και η πιο επιτυχημένη, από πλευράς αποτελεσμάτων τουλάχιστον, στην επιλογή των στρατηγών του. Δεν θα ήταν υπερβολή να ισχυριστούμε ότι ο Grant ήταν αυτός που χάρισε τη νίκη στην Ένωση¹⁸⁰. Είναι κομβικό να εξετάσουμε τις επιρροές που είχαν όλοι αυτοί οι στρατηγοί της Ένωσης από θεωρητικούς του πολέμου, αλλά και από τις ίδιες τις προσωπικές τους εμπειρίες, καθόσον ήταν όλοι εμπειροπόλεμοι στρατηγοί και απόφοιτοι της ακαδημίας του West Point. Παραλείποντας την ιδιοσυγκρασία των στρατηγών και εξετάζοντας αποκλειστικά και μόνο τις επιλογές τους στο στρατηγικό επιχειρησιακό και κάποιες φορές και στο τακτικό επίπεδο, παρατηρούμε μία εμμονή στην άμυνα και στις επιχειρήσεις εσωτερικών γραμμών. Αυτό είναι κάτι που το παρατηρούμε στη στρατηγική τόσο του McClelland όσο και του Halleck αλλά και του Grant, στα πρώιμα στάδια της δράσης του τόσο ως διοικητής στρατιάς όσο και ως αρχιστράτηγος. Αυτό βέβαια το γεγονός δεν πρέπει να μας προξενεί ιδιαίτερη εντύπωση, καθόσον κυρίαρχη θεωρία στην Αμερικανική σχολή στρατιωτικής σκέψης ήταν εκείνη του Ελβετού Βαρόνου Antoine-Henri Jomini, οπαδοί της οποίας ήταν όλα σχεδόν τα στελέχη¹⁸¹, πλην ελαχίστων εξαιρέσεων, αμφοτέρων των αντιμαχόμενων στρατών, καθώς ήταν απόφοιτοι των ίδιων παραγωγικών σχολών και επί μακρόν στελέχη του ίδιου στρατού πριν την έναρξη του Εμφυλίου Πολέμου. Η θεωρία λοιπόν που διαμόρφωσε τη στρατηγική σκέψη του στρατού της Ένωσης, βασιζόταν στις εμπειρίες του Επταετούς Πολέμου και των Ναπολεόντειων εκστρατειών, όπως αυτές εκφράστηκαν από το έργο του Ελβετού θεωρητικού. Αξίζει να σημειωθεί ότι ο πλέον έγκυρος εκφραστής του Jomini στην Αμερική ήταν ο ίδιος ο στρατηγός Halleck, ο οποίος είχε μεταφράσει βιβλία του Jomini στην Αγγλική, ενώ επίσης είχε συγγράψει μία πραγματεία όπου ανέλυσε διεξοδικά τις αρχές της θεωρίας του. Από αυτή την τελευταία πραγματεία διδάσκονταν οι σπουδαστές του West Point τις βασικές

¹⁷⁹ Ulysses S. Grant: Personal Memoirs of U. S. Grant, Project Gutenberg, 2004, σελ.313-314

¹⁸⁰ Οι εντυπωσιακές επιτυχίες του Grant στο Fort Donaldson και στο Fort Henry, όπως επίσης και επιχειρησιακή του δράση κατά τη μάχη του Vicksburg, αποτελούν ακόμη και σήμερα σημαινόντα παραδείγματα της επιχειρησιακής τέχνης. Ο στρατηγός George Fuller, κατά τη συγγραφή του βιβλίου του "Lee and Grant" απέδωσε στον Grant τον χαρακτηρισμό του "πατέρα της αμερικανικής επιχειρησιακής τέχνης", επισημαίνοντας ότι ο Grant διέθετε ένα χάρισμα ιστορικής φαντασίας το οποίο του επέτρεπε να αντιλαμβάνεται με μία μόνο ματιά την εικόνα του πολέμου όπως θα εξελιχθεί σε όλα τα θέατρα, να σχηματίζει την ορθή εντύπωση για κάθε προτεινόμενη και πιθανή εκστρατεία, να προβλέπει την τάξη και την ακολουθία των επιχειρήσεων και να τις αξιολογεί ως μεμονωμένες αλλά και ως αλληλοεξαρτώμενες. Μιχαήλ Γουνελάς, "Στρατιωτική Ιστορία-Μεγάλες Μάχες-Αμερικανικός Εμφύλιος 1861-1865, Τόμος Γ", Εκδόσεις ΓΝΩΜΩΝ Εκδοτική, Αθήνα 2013, σελ. 83-84

¹⁸¹ MAJOR DAVID E. WEST JR, 2010, ο.π. σελ.10-12

αρχές της πολεμικής τέχνης, η οποία όμως ήταν γεμάτη από σοβαρές αντιφάσεις και διέσπειρε έτσι τη σύγχυση στους σπουδαστές και μελλοντικούς ηγέτες του Αμερικανικού Στρατού, επηρεάζοντας σαφώς τις εξελίξεις στον Αμερικανικό Εμφύλιο Πόλεμο¹⁸². Αυτό ακριβώς είναι και το κομβικό σημείο στο οποίο θα πρέπει να αναζητήσουμε τους λόγους για τους οποίους η υψηλή στρατηγική του Lincoln, με τους ξεκάθαρους αντικειμενικούς σκοπούς της, δηλαδή την γρήγορη και αποφασιστική υποταγή της Συνομοσπονδίας, και την επανένωση των αποσχισθέντων Πολιτειών στο κράτος των Ηνωμένων Πολιτειών της Αμερικής σε πρώτη φάση απέτυχε¹⁸³. Η αδυναμία επίτευξης αποφασιστικού πλήγματος στο κέντρο βάρους της Συνομοσπονδίας, το οποίο δεν ήταν άλλο από τις Ένοπλες Δυνάμεις της, καθώς και η αδυναμία εκμετάλλευσης από μέρους των στρατηγών των φορτίων σκληρής ισχύος της Ένωσης, τα οποία ήταν σαφώς υπέρτερα από αυτά της Συνομοσπονδίας, ήταν και οι κύριοι λόγοι για τους οποίους η στρατηγική των Βορείων κατά τα πρώτα χρόνια του Εμφυλίου Πολέμου απέτυχε σε μεγάλο βαθμό, και ο πόλεμος διήρκεσε πάρα πολύ καιρό αυξάνοντας έτσι με γεωμετρική πρόοδο τόσο τον αριθμό των θυμάτων όσο και το μέγεθος των καταστροφών στις υποδομές του νεότευκτου Αμερικανικού κράτους. Παρατηρούμε λοιπόν στην περίπτωση της Ένωσης, μία σαφέστατη ανακολουθία ανάμεσα στις πολιτικές στοχεύσεις της πολιτικής ηγεσίας του Lincoln δηλαδή (καθυπόταξη της Συνομοσπονδίας), και τις στρατηγικές επιλογές των στρατηγών του, στο κομμάτι της στρατιωτικής στρατηγικής¹⁸⁴. Βεβαίως δεν πρέπει να παραγνωρίσουμε το γεγονός ότι οι στρατηγοί της Ένωσης, ο Scott όσο και ο Halleck, είχαν την οξυδέρκεια να αναγνωρίσουν τόσο την αξία των συνδυασμένων επιχειρήσεων, και για αυτή την περίοδο μιλάμε για τη συνεργασία Στρατού Ναυτικού¹⁸⁵, όσο και την εκμετάλλευση νέων τεχνολογιών και καινοτομιών που έκαναν για πρώτη φορά την εμφάνισή τους κατά τον Αμερικανικό Εμφύλιο. Σε καμία περίπτωση όμως δεν μπορούμε να πούμε ότι η στρατηγική του ναυτικού αποκλεισμού και του ελέγχου των θαλάσσιων και ποτάμιων οδών ανεφοδιασμού της Συνομοσπονδίας ήταν αυτό

¹⁸² Ο Jomini απαξίωνε ολοσχερώς πιθανές επιθετικές επιλογές, υπογραμμίζοντας τους θανάσιμους κινδύνους στους οποίους εκτίθεται ένας στρατός που εισβάλλει στην εχθρική επικράτεια, την ταχύτητα με την οποία κινείται ένας στρατός ως ήσσονος αξίας στοιχείο, και αποθέωνε τη διστακτικότητα, διακηρύσσοντας την ύψιστη ανάγκη να παραμένει διαρκώς ένας στρατός συγκεντρωμένος για να μπορεί να αμυνθεί κατά αιφνιδιαστικών επιθέσεων του αντιπάλου. Παντελής δηλαδή απαξίωση του παράγοντα "χρόνος" στη διεξαγωγή των πολεμικών επιχειρήσεων. Μιχαήλ Γουινιάς, "Στρατιωτική Ιστορία-Μεγάλες Μάχες-Αμερικανικός Εμφύλιος 1861-1865, Τόμος Γ", Εκδόσεις ΓΝΩΜΩΝ Εκδοτική, Αθήνα 2013, σελ. 70-71

¹⁸³ DORIS KEARNS GOODWIN, 2005, ο.π. σελ.316-319

¹⁸⁴ Παναγιώτης Κονδύλης "Θεωρία του Πολέμου", Εκδόσεις Θεμέλιο 1998, Αθήνα, σελ. 276-279

¹⁸⁵ Angus Konstam: Mississippi River Gunboats of the American Civil War, 1861-1865, Osprey Publishing, Oxford, 2002, σελ.16-18

που εξαρχής επιθυμούσε ο Abraham Lincoln, ο οποίος έχοντας επιλέξει πάρα πολύ σοφά τη στρατηγική του πειθαναγκασμού, ανέμενε άμεσα και αποφασιστικά αποτελέσματα.

Στην περίπτωση της Συνομοσπονδίας, η στρατηγική επιλογή του Jefferson Davis για εξωτερική εξισορρόπηση παρουσίαζε, όπως προείπαμε, εγγενείς αδυναμίες οι οποίες εστιαζόταν κυρίως στις σημαντικές ελλείψεις που παρουσίαζε η Συνομοσπονδία σε φορτία σκληρής ισχύος¹⁸⁶. Ο Jefferson Davis, όντας απόφοιτος της ακαδημίας του West Point, είχε εξαιρετική επίγνωση των συνθηκών κάτω από τις οποίες θα διεξαγόταν ο αγώνας της Συνομοσπονδίας για ανεξαρτητοποίηση από τον Βορρά, όσο και για τις δυσκολίες που θα αντιμετώπιζε αυτό το στρατηγικό εγχείρημα. Παρά το γεγονός ότι διέθετε μεγάλη πολιτική εμπειρία¹⁸⁷ αυτό δεν τον εμπόδισε να διαπράξει αρκετά λάθη στην επιλογή των στρατηγών του, με αποτέλεσμα σε κρίσιμα σημεία, κομβικά για την εξέλιξη του Αμερικανικού Εμφυλίου, οι στρατιώτες της Συνομοσπονδίας να στερηθούν αντάξιων ηγετών. Βέβαια ο Jefferson Davis είχε και την τύχη να διαθέτει μερικούς εξαιρετικούς στρατηγούς υπό τις διαταγές¹⁸⁸, του οι οποίοι και του χάρισαν μερικές εντυπωσιακές νίκες, τουλάχιστον κατά τα πρώτα χρόνια του πολέμου. Αυτές οι προσωπικότητες όμως, όπως και η γενναιότητα των ανδρών της Συνομοσπονδίας, δε στάθηκαν ικανές να ανατρέψουν μία σχεδόν προδιαγεγραμμένη πορεία μιας σύγκρουσης, κατά την οποία τα φορτία σκληρής ισχύος έπαιξαν το σημαντικότερο ρόλο. Στον τομέα της ήπιας ισχύος παρουσιάζει ιδιαίτερο ενδιαφέρον και χρήζει ιδιαίτερης ανάλυσης η παρουσία του κινήματος των "Copperheads" οι οποίοι ηθελημένα ή ακούσια, κάτι το οποίο δημιουργεί ακόμη και σήμερα διχογνωμία στους ιστορικούς αναλυτές¹⁸⁹, ήταν ένας πολύ σημαντικός σύμμαχος της πολιτικής της Συνομοσπονδίας μέσα στο εσωτερικό της Ένωσης¹⁹⁰. Οι "Copperheads"¹⁹¹ ήταν ένα είδος "φράξιας" μέσα στο κόμμα των δημοκρατικών της Ένωσης η οποία ήταν αντίθετοι στον εμφύλιο πόλεμο, απαιτούσε άμεση ειρήνη και διακήρυττε την επανασυγκρότηση της Ομοσπονδίας όπως ήταν πριν, με τις Νότιες δηλαδή Πολιτείες και τη δουλεία, παρότι

¹⁸⁶ Όπως αναφέρει και ο Ηλίας Κουσκουβέλης "τα κράτη μπορούν να επιζητήσουν την εξωτερική ενδυνάμωση, δηλαδή μία κατάσταση ισότητας και ισορροπίας της ισχύος ή αποτροπής, είτε μέσω συμμαχιών", Ηλίας Κουσκουβέλης "Εισαγωγή στις Διεθνείς σχέσεις", Εκδόσεις Ποιότητα, Αθήνα 2007, σελ. 189-190

¹⁸⁷ <https://www.britannica.com/biography/Jefferson-Davis>, ανακτήθηκε την 9-9-2018, 22:42.

¹⁸⁸ <https://connectusfund.org/the-union-and-confederacy-advantages-and-disadvantages-list>, ανακτήθηκε την 23-10-2018, 22:44.

¹⁸⁹ <https://www.britannica.com/event/American-Civil-War/The-war-in-1863#ref314384>, ανακτήθηκε την 10-9-2018, 11:54.

¹⁹⁰ Luis P. Masur, 2011, ο.π. σελ.44-45.

¹⁹¹ Jennifer L. Weber: Copperheads THE RISE AND FALL OF LINCOLN'S OPPONENTS IN THE NORTH, Oxford University Press, 2006, σελ.1-2

αντιλαμβανόταν ότι οι αποσχισθείσες Πολιτείες δεν υπήρχε περίπτωση να επανενωθούν εθελοντικά. Κύριος εκπρόσωπος των "Copperheads" ήταν ο Γερουσιαστής Clement Vallandigham¹⁹² ο οποίος στο επίκεντρο της ρητορικής του είχε τις αρχικές αποτυχίες των στρατευμάτων της Ένωσης, κατά τα πρώτα έτη του Πολέμου, και τις εκατόμβες των θυμάτων εκατέρωθεν¹⁹³. Η ονομασία τους προήλθε από το υλικό κατασκευής του αγάλματος της ελευθερίας (Lady Liberty) τον χαλκό (Copper), δηλώνοντας με αυτό τον τρόπο την αφοσίωσή τους στις αρχές της ελευθερίας¹⁹⁴. Η δράση του κινήματος των "Copperheads" (εξέδιδαν μάλιστα την εφημερίδα "The Age" στην Pennsylvania) υπήρξε πολυδιάστατη και από πολλά μέλη του δημοκρατικού κόμματος χαρακτηρίστηκαν ως προδότες οι οποίοι υπονόμευαν συστηματικά την προσπάθεια στρατολόγησης που κατέβαλε ο Lincoln και προέτρεπαν στρατιώτες της Ένωσης σε λιποταξία¹⁹⁵. Η κυκλοφορία ενός έργου με την ονομασία "Miscegenation: The Theory of the Blending of the Races, Applied to the American White Man and Negro"¹⁹⁶ ήταν και η αφορμή για τη σταδιακή περιθωριοποίησή τους στους κόλπους της πολιτικής, καθώς κατηγορήθηκαν ανοικτά ως ρατσιστές. Επίσης κατά τη διάρκεια των ταραχών στο Chicago κατά τη διάρκεια του συνεδρίου των Δημοκρατικών το 1864, επήλθε η οριστική ρήξη στο δημοκρατικό κόμμα και η περιθωριοποίηση των "Copperheads". Τα ανωτέρω γεγονότα σε συνδυασμό με τις επιτυχίες της Ένωσης στα πεδία των μαχών κατά το 1864 και τη διακήρυξη "Emancipation Proclamation" από τον πρόεδρο Lincoln, έθεσαν οριστικό τέλος στις προσπάθειες των "Copperheads" για πρόωρο τερματισμό του Πολέμου¹⁹⁷. Δυστυχώς για τη Συνομοσπονδία και για τον ίδιο τον Jefferson Davis, δεν κατέστη δυνατό να εκμεταλλευτούν την παρουσία αυτού του κινήματος στην ενδοχώρα του εχθρού, και να το χρησιμοποιήσουν ως "πέμπτη φάλαγγα", αυξάνοντας έτσι σημαντικά τα φορτία ήπιας ισχύος της Συνομοσπονδίας έναντι του αντιπάλου¹⁹⁸. Αυτό οφείλεται σε πολύ μεγάλο βαθμό στην αδιαφορία που επέδειξε η ηγεσία της Συνομοσπονδίας¹⁹⁹ για την εκμετάλλευση αυτού του πλεονεκτήματος, εκτιμώντας λάθος το βαθμό της εσωτερικής

¹⁹² http://www.ohiohistorycentral.org/w/Clement_Vallandigham, ανακτήθηκε την 24-10-2018, 10:15.

¹⁹³ Jennifer L. Weber, 2006, ο.π. σελ.4

¹⁹⁴ Jennifer L. Weber, 2006, ο.π. σελ.3

¹⁹⁵ Luis P. Masur, 2011, ο.π. σελ.46.

¹⁹⁶ Jennifer L. Weber, 2006, ο.π. σελ.160

¹⁹⁷ Πρέπει να αναφέρουμε ότι είχαν γίνει και προσπάθειες ακόμη και για εξέγερση - πραξικόπημα στην Ένωση, με τη συνεργασία Copperheads και κατασκόπων της Συνομοσπονδίας, Jennifer L. Weber, 2006, ο.π. σελ.166-174

¹⁹⁸ <https://www.britannica.com/event/American-Civil-War/The-Southern-home-front>, ανακτήθηκε την 10-9-2018, 12:03.

¹⁹⁹ <https://opinionator.blogs.nytimes.com/2013/01/28/lincoln-and-the-copperheads/>, ανακτήθηκε την 24-10-2018, 14:07.

συνοχής της Ένωσης όπως επίσης και στη δυσπιστία που υπήρχε στους κόλπους της Συνομοσπονδίας σχετικά με τα πραγματικά κίνητρα των "Peace Democrats"²⁰⁰. Φαίνεται λοιπόν ξεκάθαρα ότι ο Jefferson Davis ήταν απόλυτα προσηλωμένος στη στρατηγική της εξωτερικής εξισορρόπησης, καταβάλλοντας συνεχείς προσπάθειες για την αναγνώριση της ανεξαρτησίας της Συνομοσπονδίας από τις τότε μεγάλες δυνάμεις Μ. Βρετανία και Γαλλία, παραβλέποντας ίσως έτσι κάποιες μοναδικές ευκαιρίες που του παρουσιάστηκαν για να ανατρέψει την δυσμενή για αυτόν και τη Συνομοσπονδία διαφορά στα φορτία σκληρής ισχύος. Παρά το γεγονός ότι στον τομέα της υψηλής στρατηγικής ότι δεν μπορούσε να συγκριθεί ως προσωπικότητα και ως ικανότητες με τον Abraham Lincoln, η επέμβαση του στην στρατιωτική στρατηγική της Συνομοσπονδίας έφερε πολλές φορές τον αντίπαλο σε δύσκολη θέση, με χαρακτηριστικότερες ως παράδειγμα την απόπειρα εισβολής στα εδάφη της Ένωσης²⁰¹, με αντικειμενικό σκοπό την Ουάσινγκτον. Οι στρατηγοί στους οποίους εμπιστεύθηκε ο Davis τη διεξαγωγή του πολέμου ήταν λίγοι, και μάλιστα κατηγορήθηκε για το γεγονός ότι επεδείκνυε μία εμμονή σε συγκεκριμένα πρόσωπα, ίσως αμφιβόλου ποιότητας, ήταν στη συντριπτική τους πλειοψηφία απόφοιτοι της ακαδημίας του West Point, και οι περισσότεροι εξ αυτών με μακρά στρατιωτική θητεία. Εάν μπορούσαμε να ξεχωρίσουμε κάποιες φυσιογνωμίες από τους στρατηγούς της Συνομοσπονδίας²⁰² οι οποίοι έπαιξαν σημαίνοντα ρόλο στην εξέλιξη των επιχειρήσεων του εμφυλίου πολέμου αναμφισβήτητα αυτοί θα ήταν ο στρατηγός Robert Lee, ο στρατηγός Thomas Jackson και ο στρατηγός Joseph Johnston²⁰³. Και οι τρεις αυτοί οι στρατηγοί επέδειξαν αξιοσημείωτες ικανότητες στο επιχειρησιακό και τακτικό πεδίο, ενώ θα μπορούσαμε να πούμε ότι ήταν λιγότερο επηρεασμένοι, σε σχέση με τους αντίστοιχους της Ένωσης, από τις διδαχές του βαρόνου Jomini. Κυρίως ο Robert Lee αλλά και ο Thomas Jackson είχαν μία άκρως επιθετική φιλοσοφία²⁰⁴, την οποία δυστυχώς για τη Συνομοσπονδία δεν ήταν πολλές φορές σε θέση να εφαρμόσουν στην πράξη, αναγκασμένοι εκ των συνθηκών να ακολουθήσουν αμυντική στρατηγική, κάτι το οποίο άλλωστε αντανάκλούσε και την γενικότερη στρατηγική της Συνομοσπονδίας με ελάχιστες ίσως εξαιρέσεις²⁰⁵. Ιδιαίτερη σημασία για την αποτυχία της εφαρμογής της στρατηγικής της Συνομοσπονδίας, τόσο στο επίπεδο της υψηλής στρατηγικής όσο και στο επίπεδο της

²⁰⁰ Jennifer L. Weber, 2006, ο.π. σελ.175 -182

²⁰¹ MAJOR DAVID E. WEST JR, 2010, ο.π. σελ.16

²⁰² J. F. C. FULLER: DECISIVE BATTLES OF THE U.S. A., Thomas Yoseloff, Inc., New York, 1942, σελ.197-198

²⁰³ Susan-Mary Grant and Brian Holden Reid, 2010, ο.π. σελ.102-106

²⁰⁴ MAJOR DAVID E. WEST JR, 2010, ο.π. σελ.18-21

²⁰⁵ Μιχαήλ Γουινιάς, Τόμος Α", 2013, ο.π., σελ. 66-67

στρατιωτικής στρατηγικής, είχε η επιτυχημένη εφαρμογή, από πλευράς της Ένωσης μέρους του σχεδίου "Anaconda"²⁰⁶, το οποίο προέβλεπε την κατάληψη μεγάλων λιμανιών της Συνομοσπονδίας, με συνέπεια το ναυτικό αποκλεισμό της, όπως επίσης και όλων των ποτάμιων διαβάσεων, κυρίως αυτών του ποταμού Μισισσιπή. Το παραπάνω γεγονός αποστέρησε από τη Συνομοσπονδία σημαντικά φορτία ισχύος και λειτούργησε αποτρεπτικά²⁰⁷ στην εφαρμογή της στρατηγικής της εξωτερικής εξισορρόπησης του Jefferson Davis²⁰⁸, αναφορικά με την αναγνώριση της Συνομοσπονδίας από Μ. Βρετανία και Γαλλία.

Θα ήταν ιδιαίτερα ενδιαφέρον να επιχειρήσουμε εκτός από τη σύγκριση των προσωπικοτήτων που έπαιζαν πρωταγωνιστικό ρόλο στη χάραξη και την εκτέλεση των στρατηγικών των δύο αντιπάλων, και μία σύγκριση ιδεολογικού τύπου ανάμεσα στις δύο αντίπαλες παρατάξεις, διότι φαίνεται ξεκάθαρα από όλο το ιστορικό υπόβαθρο ότι εκτός από το διακύβευμα της εξουσίας ή της ανεξαρτησίας υπήρχαν και θεμελιώδεις διαφορές στην κουλτούρα και τις αντιλήψεις ανάμεσα στους πληθυσμούς της Ένωσης και της Συνομοσπονδίας. Σε αντίθεση με την επικρατούσα άποψη, στη σύγχρονη εποχή και κυριότερα στις τελευταίες πέντε δεκαετίες, όπου το κόμμα των δημοκρατικών χαρακτηρίζεται ως πιο προοδευτικό, ενώ αυτό των ρεπουμπλικάνων ως πιο συντηρητικό στην περίοδο του Εμφυλίου Πολέμου στην Αμερική, οι νεωτεριστικές απόψεις και ρηξικέλευθες πολιτικές, όχι προσωπικά του Abraham Lincoln, αλλά του συνόλου σχεδόν του ρεπουμπλικανικού κόμματος, έρχονται να ανατρέψουν ολοκληρωτικά την προαναφερθείσα άποψη. Όσον αφορά το δημοκρατικό κόμμα, τόσο στην περίοδο προ του Εμφυλίου Πολέμου, όσο και κατά τη διάρκεια διεξαγωγής αυτού, επέδειξε μία χαρακτηριστικά αρτηριοσκληρωτική στάση στηρίζοντας με σθένος το θεσμό της δουλείας²⁰⁹ όσο και το δικαίωμα των Πολιτειών του Νότου να ακολουθούν ανεξάρτητη πολιτική σε αυτό τον τομέα, σε σχέση με τις επιταγές της ομοσπονδιακής κυβέρνησης. Βεβαίως στην πολιτική τίποτε απολύτως δεν είναι ξεκάθαρο και υπάρχουν πάντοτε βαθύτερες αιτίες οι οποίες χαράζουν πολιτικές, αιτίες οι οποίες στην περίπτωση των Ηνωμένων Πολιτειών χάνονται στο παρελθόν στη διάρκεια του πολέμου της ανεξαρτησίας, όπως επίσης και στην ανθρωπογεωγραφία αλλά και στο πολυπολιτισμικό

²⁰⁶ Ulysses S. Grant, 2004, ο.π. σελ.305-307

²⁰⁷ J. F. C. FULLER, 1942, σελ.326-330.

²⁰⁸ Leonard J. Fullenkamp: Gettysburg: A Study in Command, U.S. Army War College, Department of National Security and Strategy, Carlisle, 2012, σελ.45

²⁰⁹ <https://www.nytimes.com/1864/02/20/archives/slavery-and-the-democratic-party.html>, ανακτήθηκε την 25-10-2018, 14:45.

μωσαϊκό το οποίο συνιστούσε το νεότευκτο αυτό κράτος²¹⁰. Βεβαίως θα πρέπει να δούμε και την κοινωνική συγκρότηση στις Πολιτείες του Νότου, προκειμένου να κατανοήσουμε καλύτερα την ιδιοσυγκρασία των πολιτών, της καθώς και τις κοινωνικές αντιλήψεις που είχαν καλλιεργηθεί σε όλο σχεδόν το φάσμα της κοινωνίας. Η συντριπτική πλειοψηφία των πολιτών ασχολούταν με την καλλιέργεια της γης (κατέχοντας ή όχι σκλάβους στην υπηρεσία τους), περίπου σε ποσοστό 80%²¹¹, επίσης οι κοινωνικοί δεσμοί ανάμεσα στους πολίτες ήταν ιδιαίτερα ισχυροί και οι παραδοσιακές αξίες του Νότου (πατριαρχική οικογένεια, ιδιαίτερα αυστηροί κώδικες τιμής και θρησκευτική ευλάβεια) πάρα πολύ ισχυρές ως θεσμοί, σε όλο το φάσμα των κοινωνικών τάξεων²¹². Η αντίληψη των πολιτών, ακόμη και των πιο φτωχών, ήταν ότι η καλλιέργεια της γης ήταν κάτι σαν "πεπρωμένο" γι' αυτούς και ότι η ενασχόληση με άλλες εργασίες, όπως για παράδειγμα η εργασία σε βιομηχανία, θα τους καθιστούσε "σκλάβους", όπως τους Αφροαμερικανούς²¹³. Τέλος η αντίληψη των λευκών πολιτών σχετικά με το θέμα της δουλείας ήταν, σχεδόν σε όλο το εύρος του πληθυσμού θετική, θεωρώντας τη δουλεία (όπως αναφέραμε ανωτέρω) κάτι το φυσιολογικό. Σαφέστατα τόσο οι δημοκρατικοί όσο και οι ρεπουμπλικάνοι πολιτικοί, κυρίως αυτοί που καταγόταν από Πολιτείες του Νότου, προσπαθούσαν να προσεταιρισθούν τους πολίτες του Νότου, εκφράζοντας δημόσια απόψεις υπέρ της δουλείας, ενώ επίσης κατηγορούσαν τους Βόρειους πολιτικούς της αντίπαλης παράταξης ως "Abolitionists"²¹⁴, πλην όμως το δημοκρατικό κόμμα (πριν ακόμη από το διαχωρισμό του σε "Βόρειο" και "Νότιο", στις προεδρικές εκλογές του 1860) είχε θέσεις σαφέστατα πλησιέστερες προς τις κοινωνικές αντιλήψεις του Νότου²¹⁵. Συμπεραίνουμε λοιπόν έτσι ότι το ιδεολογικό χάσμα που υπήρχε ανάμεσα στις Πολιτείες του Βορρά και του Νότου ήταν θέμα νοοτροπίας, τρόπου ζωής και κοινωνικών αντιλήψεων, αλλά είχε λάβει επίσης και ένα πολιτικό πρόσημο, μέσα στην πολυτάραχη πολιτική ζωή των Ηνωμένων Πολιτειών κατά την χρονική περίοδο προ της έναρξης του Εμφυλίου Πολέμου.

²¹⁰ Luis P. Masur, 2011, ο.π. σελ.40-43.

²¹¹ <https://www.encyclopedia.com/places/united-states-and-canada/miscellaneous-us-geography/south>, ανακτήθηκε την 25-10-2018, 11:03.

²¹² STEPHANIE McCURRY: MASTERS of SMALL WORLDS Yeoman Households, Gender Relations, and the Political Culture of the Antebellum South Carolina Low Country, OXFORD UNIVERSITY PRESS, New York, 1995, σελ.98-101, βλ. επίσης Bertram Wyatt-Brown: The Shaping of Southern Culture, Honor, Grace, and War, 1760s-1880s, The University of North Carolina Press, 2001, σελ.32-34 και 158-159

²¹³ STEPHANIE McCURRY, 1995, ο.π. σελ.213-215

²¹⁴ Susan-Mary Grant and Brian Holden Reid, 2010, ο.π. σελ.22-26

²¹⁵ <https://www.history.com/news/how-the-party-of-lincoln-won-over-the-once-democratic-south>, ανακτήθηκε την 25-10-2018, 12:27. βλ. επίσης http://www.ohiohistorycentral.org/w/Southern_Democratic_Party, ανακτήθηκε την 25-10-2018, 12:44.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4: Στρατιωτικές Επιχειρήσεις και Στρατηγικά σφάλματα των αντιπάλων

Στο παρόν κεφάλαιο θα εξετάσουμε τις στρατιωτικές επιχειρήσεις που διεξήχθησαν κατά τη διάρκεια του Αμερικανικού Εμφυλίου Πολέμου, επιχειρώντας έτσι να αποσαφηνίσουμε τις αιτίες που οδήγησαν στη νίκη της Ένωσης, όπως επίσης και να επιχειρήσουμε μία κριτική στις στρατηγικές επιλογές των πολιτικών και στρατιωτικών ηγεσιών των αντιμαχόμενων παρατάξεων. Θα εξετάσουμε διαδοχικά τις επιχειρήσεις με βάση το χρόνο διεξαγωγής τους, τα θέατρα επιχειρήσεων, αλλά και τη σπουδαιότητα των μαχών, με γνώμονα τον αντίκτυπο που αυτές είχαν στην πορεία του πολέμου. Επίσης θα εξετάσουμε και την επίδραση που είχε στο τελικό αποτέλεσμα της μάχης και η συμμετοχή του Ναυτικού, επικουρικά ή ανεξάρτητα με τις χερσαίες επιχειρήσεις, ή και ως ένα στρατηγικό όπλο στα χέρια και των δύο παρατάξεων, δεδομένης και της γεωγραφίας των θεάτρων επιχειρήσεων όπου κρίθηκε τελικά η έκβαση του Αμερικανικού Εμφυλίου Πολέμου. Πριν ξεκινήσουμε την κριτική και αποτίμηση των κυριότερων μαχών που διεξήχθησαν, είναι κομβικό να εξετάσουμε η γεωγραφία των θεάτρων επιχειρήσεων, δεδομένου ότι αυτή είναι που οδήγησε τους πολιτικούς και στρατιωτικούς ηγέτες των δύο παρατάξεων στη λήψη αποφάσεων, σχετικά με τη στρατηγική που θα ακολουθήσουν²¹⁶. Το πεδίο της αποφασιστικής σύγκρουσης περιορίστηκε στην αχανή περιοχή μεταξύ του ποταμού Mississippi και των ακτών του ατλαντικού ωκεανού. Η υψηλή οροσειρά των Απαλαχίων ορέων, ένα ανυπέρβλητο φυσικό εμπόδιο μήκους περίπου 500 χιλιομέτρων, η οποία εκτείνεται από τον ανατολικό Καναδά βορειοανατολικά, μέχρι την κεντρική Alabama νοτιοδυτικά, διαιρεί την περιοχή σε δύο άνισα τμήματα, τα οποία αποτέλεσαν τα δύο μεγάλα θέατρα του Αμερικανικού Εμφυλίου. Το ανατολικό, μήκους 160 χιλιομέτρων, το οποίο περιοριζόταν στο βορειοανατολικό άκρο της Συνομοσπονδίας, όπου βρισκόταν οι πρωτεύουσες των δύο εμπόλεμων, και το Δυτικό που εκτεινόταν μεταξύ των δυτικών υψωμάτων των Απαλαχίων ορέων και του ποταμού Mississippi. Δευτερεύουσες επιχειρήσεις που έλαβαν χώρα κατά μήκος των ακτών, ή του ρου των ποταμών στην υπόλοιπη έκταση, κάτω από τη νοητή οριζόντια γραμμή που διερχόταν από το νοτιότερο άκρο της οροσειράς των Απαλαχίων μήκους 650 περίπου χιλιομέτρων σε ευθεία γραμμή, από τη θετικότερη καμπή του Mississippi, εντάσσεται ιστορικά στο δυτικό θέατρο

²¹⁶ Howard M. Hensel, *The Sword of the Union: Federal Objectives and Strategies During the American Civil War*, Military History Series 87-1, Air Command and Staff College, Montgomery, Alabama, 1989, σελ.2

επιχειρήσεων²¹⁷. Στο ανατολικό θέατρο έλαβαν χώρα οι σκληρότερες συγκρούσεις καθόλη τη διάρκεια του πολέμου, γιατί σε αυτό βρισκόταν, όπως σημειώσαμε, οι πρωτεύουσες των εμπολέμων, η Washington της Ένωσης και το Richmond της Συνομοσπονδίας²¹⁸. Η θέση της Washington ήταν ιδιαίτερα ευάλωτη, κτισμένη στη βόρεια όχθη του ποταμού Ποτόμακ, του φυσικού ορίου μεταξύ Βορρά και Νότου, βρισκόταν σε απόσταση αναπνοής από τα εχθρικά στρατεύματα. Η πολιτεία του Maryland εξάλλου, στην οποία ανήκε, χαρακτηριζόταν από την ύπαρξη ενός ισχυρότατου αποσχιστικού ρεύματος (που εμποδιζόταν να εκδηλωθεί)²¹⁹ από την Ενωτική "νομιμοφροσύνη" της πρωτεύουσας Baltimore, και την ισχυρή παρουσία στρατιωτικών δυνάμεων της Ένωσης. Μεγάλο κίνδυνο για την πρωτεύουσα αποτελούσε επίσης η κοιλάδα Shenandoah²²⁰, μία περικλειστη επιμήκης λεκάνη μήκους 300 χιλιομέτρων μεταξύ των ορεινών όγκων του Blue Ridge και των Απαλαχίων. Αυτή αποτελούσε φυσικό άξονα προσέγγισης, ο οποίος θα μπορούσε να επιτρέψει σε μία δύναμη εισβολής να κινηθεί μέσω αυτής στη βόρεια έξοδο της, 85 μόλις χιλιόμετρα από την Washington, απειλώντας ταυτόχρονα και άλλους σημαντικούς για την Ένωση συγκοινωνιακούς άξονες στην περιοχή. Η πρωτεύουσα της Συνομοσπονδίας μεταφέρθηκε από το Montgomery της Alabama, στο Richmond²²¹, σε συγκεκριμένη χρονική στιγμή κατά την οποία πολιτικοί λόγοι το απαιτούσαν²²², προκειμένου να εξασφαλιστεί η προσχώρηση και παραμονή της πολιτείας της Virginia στη Συνομοσπονδία. Επίσης διότι σε αυτή λειτουργούσε η μεγαλύτερη (στρατηγικής σπουδαιότητας) σιδηρουργία Tredegar²²³, καθώς και άλλες μικρότερες βιομηχανικές μονάδες, απαραίτητες για τον εφοδιασμό της Συνομοσπονδίας με βιομηχανικά προϊόντα, τα οποία ήταν αναγκαία για τη διεξαγωγή του πολέμου. Είχε επίσης ιδιαίτερη σημασία για τη Συνομοσπονδία και λόγω θέσης (βρισκόταν στο απώτερο βορειοανατολικό άκρο της και σε απόσταση μόλις 160 χιλιομέτρων νότια της Washington) εκεί όπου κατέληγαν οι εσωτερικές γραμμές συγκοινωνιών της Συνομοσπονδίας, ενώ ταυτόχρονα ήταν συγκεντρωμένος και ο κύριος όγκος των δυνάμεων της Συνομοσπονδίας, η Στρατιά της

²¹⁷ Archer Jones, *Civil War Command and Strategy: The Process of Victory and Defeat*, Free Press, New York, 1992, σελ.23

²¹⁸ Gallagher Gary W., Engle Stephen D., Krick Robert K., Glatthaar Joseph T, *The American Civil War: This Mighty Scourge of War*, New York: Essential Histories, Osprey Publishing, 2003, σελ.45-47

²¹⁹ <https://www.civilwarhome.com/marylandcmh2.html>, ανακτήθηκε την 5-10-2018, 18:43.

²²⁰ John Lockwood: *The Siege of Washington: The Untold Story of the Twelve Days That Shook the Union*, Oxford University Press, 2011, σελ.98-102

²²¹ William J. Cooper: *Jefferson Davis, American*, Knopf 2000, σελ.75-76

²²² US History, OpenStax, Rice University 2017, σελ.427-428

²²³ https://web.archive.org/web/20120927041627/http://www.dhr.virginia.gov/registers/Cities/Richmond/127-0186_TredegarIronWorks_1976_Nomination_NHL.pdf, ανακτήθηκε την 5-10-2018, 20:55.

Βόρειας Βιρτζίνια²²⁴. Οι πολυάριθμοι ποταμοί και παραπόταμοι που διέρρεαν τη Virginia με κατεύθυνση από δυτικά προς ανατολικά δεν ευνοούσαν την προσβολή του Richmond από βορρά, το καθιστούσαν όμως εύαλωτο σε προσβολές από την κατεύθυνση του Ατλαντικού²²⁵. Όπως αντιλαμβανόμαστε λοιπόν, η γεωγραφική θέση της Washington αλλά και η απόφαση του Jefferson Davis για τη μεταφορά της πρωτεύουσας στο Richmond²²⁶, δημιούργησε τις προϋποθέσεις αυτές ώστε το κύριο βάρος του πολέμου να μεταφερθεί στο ανατολικό θέατρο επιχειρήσεων.

Η πρώτη μεγάλη εκστρατεία του πολέμου, από πλευράς της Ένωσης, ξεκίνησε στις 13 Μαΐου του 1861 με μία μεγάλη εισβολή στο χώρο που σήμερα βρίσκεται η Δυτική Βιρτζίνια, με κύριο αντικειμενικό σκοπό την προστασία του μεγάλου αριθμού των οπαδών της Ένωσης στην περιοχή και για την εξασφάλιση των στρατηγικής σημασίας σιδηροδρομικών αξόνων Baltimore - Ohio και Winchester - Potomac²²⁷. Είχε προηγηθεί βέβαια η κατάληψη, από πλευράς της Συνομοσπονδίας, των αποθηκών οπλισμού της Ένωσης στο Harper's Ferry²²⁸ και η λεηλασία του πολεμικού υλικού που υπήρχε εκεί. Επίσης είχε προηγηθεί και η απόσχιση τον Μάιο²²⁹ τεσσάρων ακόμη Πολιτειών του Νότου από τις Ηνωμένες Πολιτείες: της Virginia, του Arkansas, του Tennessee και της Βόρειας Καρολίνας. Τον Ιούλιο του 1861 ο πρόεδρος Lincoln έδωσε εντολή για τον αποκλεισμό των λιμανιών της Συνομοσπονδίας και κάλεσε υπό τα όπλα 75 χιλιάδες εθελοντές τρίμηνης θητείας²³⁰, εκ των οποίων συγκροτήθηκε η Στρατιά της Βορειοανατολικής Βιρτζίνια (συνολικής δύναμης 35 χιλιάδων ανδρών), η οποία τελικά ήταν εκείνη που ενεπλάκη στην πρώτη σημαντική μάχη του πολέμου. Η στρατιά αυτή, η οποία βρισκόταν υπό τις διαταγές του στρατηγού Irwin McDowell, είχε αναλάβει να προελάσει κάθετα προς ένα μικρό ποταμό ο οποίος ονομαζόταν Bull Run, να υπερκεράσει τις δυνάμεις της Συνομοσπονδίας, υπό τον στρατηγό P.G.T. Beauregard (συνολικής δύναμης 22.000 ανδρών), να αποκόψει το Richmond και να επιτεθεί από τα νότια στην πόλη²³¹. Τελικά η

²²⁴ https://www.encyclopediavirginia.org/Army_of_Northern_Virginia#start_entry, ανακτήθηκε την 5-10-2018, 21:17.

²²⁵ Gary W. Gallagher, Stephen D. Engle, Robert K. Krick, Joseph T. Glatthaar, *The American Civil War: This Mighty Scourge of War*, Essential Histories, Osprey Publishing, New York, 2003, σελ. 54-55

²²⁶ Weigley Russell F., *A Great Civil War: A Military and Political History, 1861-1865*, Bloomington: Indiana University Press, 2004, σελ.30-31

²²⁷ Ο.π., σελ.47

²²⁸ <https://www.britannica.com/place/Harpers-Ferry>, ανακτήθηκε την 5-10-2018, 21:34

²²⁹ David M. Potter, *The Impending Crisis, 1848-1861*, Harper Torchbooks, New York. 1976, σελ.33

²³⁰ DORIS KEARNS GOODWIN: *Team of rivals-the political genius of abraham lincoln*, SIMON & SCHUSTER Rockefeller Center, 2005, σελ.266-270

²³¹ Douglas W. Bostick: *The Confederacy's Secret Weapon, The Civil War Illustrations of Frank Vizetelly*, The History Press, 2009, σελ.23-25

μάχη αυτή έληξε στις 21 Ιουλίου 1861, με απώλειες 2.708 ανδρών για την Ένωση (νεκρούς, τραυματίες, αιχμαλώτους και αγνοούμενους) έναντι 1.981 αντίστοιχων της Συνομοσπονδίας²³². Το αποτέλεσμα αυτής της μάχης ανάγκασε τον Lincoln να υπογράψει στις 22 Ιουλίου διάταγμα για την κλήση υπό τα όπλα 500 χιλιάδων ανδρών με τριετή αυτή τη φορά θητεία²³³, καταδεικνύοντας με αυτό τον τρόπο τον τεράστιο αντίκτυπο που είχε η ήττα στο Bull Run (Manassas κατά τους Συνομοσπονδιακούς²³⁴), αλλά και το γεγονός ότι ο πόλεμος αυτός είχε λάβει πλέον ολοκληρωτική μορφή. Τα αίτια της ήττας της Ένωσης στην πρώτη αυτή σημαντική μάχη του Εμφυλίου Πολέμου εντοπίζονται κυρίως στην απειρία των στρατιωτών της Ένωσης, στην έλλειψη αποφασιστικότητας τόσο από την πλευρά της στρατιωτικής ηγεσίας, όσο και των ίδιων των στρατιωτών, αλλά και στην αποφασιστική αντίσταση των δυνάμεων της Συνομοσπονδίας και την ορθή χρήση των εφεδρειών, όταν πλέον οι δυνάμεις της Ένωσης είχαν ξεπεράσει το σημείο της επιχειρησιακής κορύφωσης την 21η Ιουλίου του 1861²³⁵. Όπως αναφέρθηκε και στο προηγούμενο κεφάλαιο, ένα μεγάλο στρατηγικό σφάλμα που διέπραξε ο McDowell ήταν η υπερεκτίμηση των δυνάμεων της Συνομοσπονδίας και η λανθασμένη εντύπωση ότι οι εφεδρείες της Συνομοσπονδίας, μετά την υποχώρηση των δυνάμεων των Βορείων, θα απειλούσαν την πρωτεύουσα Washington, κάτι το οποίο οι δυνάμεις της Συνομοσπονδίας δεν ήταν σε θέση να εκτελέσουν, λόγω έλλειψης συντονισμού αλλά και διαφωνιών μεταξύ των ταξιάρχων Milledge Bonham και James Longstreet²³⁶, σχετικά με τη συνέχιση των επιχειρήσεων καταδίωξης των δυνάμεων της Ένωσης. Μία επιπλέον σημαντική επίπτωση στο ψυχολογικό πεδίο που είχε το αποτέλεσμα της μάχης του Bull Run ήταν η πεποίθηση που δημιουργήθηκε στους κόλπους της Συνομοσπονδίας ότι "ένας στρατιώτης της αξίζει όσο 10 γιάνκηδες"²³⁷, μία επικίνδυνη και εξαιρετικά μη ρεαλιστική αντίληψη υπερεμπιστοσύνης²³⁸. Στον αντίποδα, στην κοινή γνώμη της Ένωσης, δημιουργήθηκε ένα σύμπλεγμα κατωτερότητας, αλλά και υπερεκτίμηση των δυνατοτήτων των στρατιωτών της Συνομοσπονδίας²³⁹. Τα ανωτέρω ψυχολογικά αποτελέσματα της μάχης του Bull Run

²³² Μιχαήλ Γουινιάς, "Στρατιωτική Ιστορία-Μεγάλες Μάχες-Αμερικανικός Εμφύλιος 1861-1865, Τόμος Α", Εκδόσεις ΓΝΩΜΩΝ Εκδοτική, Αθήνα 2013, σελ. 25

²³³ DORIS KEARNS GOODWIN, 2005, ο.π. σελ.283-285

²³⁴ https://www.encyclopediavirginia.org/Manassas_First_Battle_of#start_entry, ανακτήθηκε την 6-10-2018, 17:15.

²³⁵ <https://www.u-s-history.com/pages/h114.html>, ανακτήθηκε την 6-10-2018, 18:02.

²³⁶ Μιχαήλ Γουινιάς, Αθήνα 2013, ο.π. σελ.26

²³⁷ Hennessy John. *The First Battle of Manassas: An End to Innocence, July 18–21, 1861*. Lynchburg: H. E. Howard, 1989, σελ.44-45

²³⁸ Hennessy John, 1989, ο.π. σελ.47-48

²³⁹ DORIS KEARNS GOODWIN, 2005, ο.π. σελ.285-286

συνέχισαν να είναι εμφανή κατά τα υπόλοιπα χρόνια του πολέμου έως την ανάληψη της ηγεσίας των στρατιωτικών δυνάμεων της Ένωσης από τον Ulysses Grant.

Η επόμενη μεγάλη μάχη που δόθηκε, και είχε μεγάλη στρατηγική σημασία για τη μετέπειτα εξέλιξη του πολέμου, είναι η εκστρατεία της Χερσονήσου (Peninsular Campaign)²⁴⁰ η οποία διήρκεσε από το Μάρτιο έως τον Ιούλιο του 1862. Το στρατηγικό σχέδιο του Lincoln απέβλεπε στον έλεγχο από την Ένωση των πολιτειών του Missouri του Kentucky του Tennessee, καθώς και της κοιλάδας του Mississippi, με κύριο αντικειμενικό σκοπό την οριστική αποχώρηση της Συνομοσπονδίας από τις περιοχές δυτικά των Απαλαχίων, την περικύκλωση και τελικά την κατάληψη της πρωτεύουσας της Συνομοσπονδίας Richmond²⁴¹. Είχε προηγηθεί βέβαια από τον Φεβρουάριο του 1862 η κατάληψη των οχυρών Henry και Donelson από τις δυνάμεις του Ulysses Grant²⁴², σηματοδοτώντας με αυτό τον τρόπο την απαρχή της διάνοιξης του ρου του Mississippi, απαγορεύοντας ταυτόχρονα τη συντομότερη οδό επικοινωνίας της Συνομοσπονδίας προς τη Δύση. Το σχέδιο της εκστρατείας ανήκει στον στρατηγό George McClellan (ο οποίος είχε διαδεχθεί στο στρατηγό McDowell το Νοέμβριο του 1861)²⁴³ και το οποίο προέβλεπε τη συγκρότηση μιας τεράστιας Στρατιάς το χειμώνα 1861-1862, την προώθηση της μεταξύ των ποταμών York και James, και την αποβίβασή της στα νώτα του Richmond μέσω ποταμόπλοιων²⁴⁴. Το σχέδιο αυτό δεν έβρισκε απόλυτα σύμφωνο τον πρόεδρο Lincoln, ο οποίος έδειχνε μεγάλη ανησυχία για την ασφάλεια της πρωτεύουσας Washington από επίθεση των δυνάμεων της Συνομοσπονδίας, ενόσω το σχέδιο του McClellan θα βρισκόταν σε εξέλιξη²⁴⁵. Αυτό είχε σαν αποτέλεσμα τη μερική τροποποίηση του σχεδίου του McClellan, αφήνοντας τις δυνάμεις του McDowell πλησίον της πρωτεύουσας Washington και αποστερώντας με αυτό τον τρόπο κρίσιμες εφεδρείες που θα απαιτούνταν κατά τη διάρκεια της επιχείρησης²⁴⁶. Τον Απρίλιο του 1862 η επιχείρηση ξεκίνησε με την αποβίβασή 100.000 ανδρών της Ένωσης στο Fort Monroe, ενώ οι δυνάμεις της

²⁴⁰ Stephen W. Sears: *To the Gates of Richmond: The Peninsula Campaign*, Stan Clark Military Books, 1992, σελ.222-223

²⁴¹ John V. Quarstein: *The Civil War on the Virginia Peninsula*, 1997, σελ.27

²⁴² <https://www.u-s-history.com/pages/h103.html>, ανακτήθηκε την 6-10-2018, 19:25

²⁴³ Herman Hattaway & Archer Jones, *How the North Won: A Military History of the Civil War*, University of Illinois Press, Illinois, 1991, σελ.164

²⁴⁴ Μιχαήλ Γουινιάς, Αθήνα 2013, ο.π. σελ.31

²⁴⁵ DORIS KEARNS GOODWIN, 2005, ο.π. σελ.288-289

²⁴⁶ Gallagher, Gary W., ed., *The Richmond Campaign of 1862: The Peninsula & the Seven Days*. Chapel Hill: University of North Carolina Press, 2000, σελ.34

Συνομοσπονδίας περίμεναν χερσαία επίθεση κατά του Richmond²⁴⁷. Ο στρατηγός Joseph Johnston, υπεύθυνος των δυνάμεων της Συνομοσπονδίας για την άμυνα του Richmond, αντέδρασε άμεσα, αναδιοργανώνοντας τις δυνάμεις του και μπερδεύοντας τον αντίπαλο, κάνοντας τον να πιστέψει ότι διέθετε πολλαπλάσιες δυνάμεις. Ο σοβαρός τραυματισμός του Johnston στη μάχη του Seven Pines οδήγησε στην αντικατάσταση του από το στρατηγό Robert Lee²⁴⁸, ο οποίος αποδείχθηκε εξίσου άξιος κατά τη συνέχιση των επιχειρήσεων, εκτελώντας αντιπερισπασμό με τις δυνάμεις του στρατηγού Jackson, οι οποίες κατευθύνθηκαν προς την Washington μέσω της κοιλάδας του ποταμού Shenandoah. Η μάχη συνεχίστηκε τον Ιούνιο του 1862 (οι μάχες των 7 ημερών - Seven Days' Battles)²⁴⁹ και οδήγησε τη Στρατιά του Ποτόμακ σε απόσταση 8 χιλιομέτρων από το Richmond. Εκεί ο McClellan διέπραξε ένα ακόμη στρατηγικό σφάλμα, εκτιμώντας ότι οι δυνάμεις της Συνομοσπονδίας ήταν συντριπτικά υπέρτερες²⁵⁰, και αποφάσισε να υποχωρήσει. Ο στρατηγός Lee δεν κατάφερε να αποκόψει τις οδούς υποχώρησης των δυνάμεων της Ένωσης, και να προκαλέσει στον εχθρό σημαντικές απώλειες, κατάφερε όμως να διασώσει την πρωτεύουσα Richmond, νικώντας κατά κράτος τον McClellan²⁵¹. Η εκστρατεία έληξε και τυπικά στις 3 Αυγούστου του 1862 όταν ο McClellan διατάχθηκε από τον Lincoln να αποχωρήσει από τη Χερσόνησο. Επιχειρώντας μία αποτίμηση της εκστρατείας της Χερσονήσου, μπορούμε να ισχυριστούμε ότι χάθηκε για την Ένωση μία τεράστια ευκαιρία για την κατάληψη του Richmond και την επίτευξη του τέλους του πολέμου, κάτι το οποίο ήταν άλλωστε και ο στρατηγικός αντικειμενικός σκοπός του Lincoln²⁵². Ο συσχετισμός δυνάμεων ήταν σαφώς υπέρ της Ένωσης, κάτι το οποίο οδήγησε σε δριμυία κριτική κατά του στρατηγού McClellan από πολιτικούς δημοσιογράφους και άλλους εχθρούς του στα μετόπισθεν²⁵³. Κατά τη γνώμη του γράφοντα η κριτική που ασκήθηκε το στρατηγό McClellan ήταν σε πολύ μεγάλο βαθμό άδικη και αυτό διότι ήταν ο αρχιτέκτονας αλλά και ο εκτελεστής της συγκρότησης αυτής της μεγάλης στρατιωτικής δύναμης: της Στρατιάς του Ποτόμακ, του ισχυρότερου και αρτιότερου πολεμικού μηχανισμού που έδρασε

²⁴⁷ Newton, Steven H. *Joseph E. Johnston and the Defense of Richmond*, University Press of Kansas, 1998, σελ.32-33

²⁴⁸ Newton, Steven H. *The Battle of Seven Pines: May 31–June 1, 1862*, Lynchburg, Virginia, H. E. Howard, 1993, σελ.14-15

²⁴⁹ Newton, Steven H. *The Battle of Seven Pines*, ο.π. σελ.26-27

²⁵⁰ https://www.encyclopediavirginia.org/Seven_Pines_Battle_of#start_entry, ανακτήθηκε την 6-10-2018, 20:21.

²⁵¹ Μιχαήλ Γουινιάς, Αθήνα 2013, ο.π. σελ.32-33

²⁵² Hensel Howard M., *The Sword of the Union: Federal Objectives and Strategies During the American Civil War*, Montgomery, Alabama: Military History Series 87-1, Air Command and Staff College, 1989, σελ.14

²⁵³ DORIS KEARNS GOODWIN, 2005, ο.π. σελ.289-291

στα πολεμικά θέατρα του Αμερικανικού Εμφυλίου Πολέμου²⁵⁴. Όπως έχουμε αναφέρει και σε προηγούμενο κεφάλαιο ο McClellan ήταν ένας άριστος οργανωτής στρατιωτικών σχηματισμών και ιδιαίτερα αγαπητός στους άνδρες τους οποίους διοικούσε²⁵⁵, απλά δεν διέθετε τις επιχειρησιακές ικανότητες προκειμένου να εκμεταλλευτεί τις δυνάμεις τις οποίες ο ίδιος συγκροτούσε. Παρατηρώντας όμως προσεκτικότερα το στρατηγικό σχεδιασμό της επιχείρησης αλλά και της παρέμβασης του Lincoln σε αυτόν, και ειδικότερα στην αποστέρηση ενισχύσεων προς τη Στρατιά του Ποτόμακ με το πρόσχημα της προστασίας της πρωτεύουσας Washington, (ειδικότερα κατά τη φάση των μαχών των 7 ημερών)²⁵⁶ διαπιστώνουμε ότι οι ευθύνες του προέδρου ήταν εξίσου μεγάλες αν όχι μεγαλύτερες από αυτές του στρατηγού McClellan. Το κυριότερο στρατηγικό σφάλμα που διέπραξαν οι δυνάμεις της Ένωσης ήταν κατά πρώτον η ανάμειξη του προέδρου Lincoln στη στρατιωτική στρατηγική και κατά δεύτερον η ατολμία του στρατηγού McClellan, όπως επίσης και η εμμονή του να υπερεκτιμά σε μόνιμη σχεδόν βάση τις δυνάμεις του αντιπάλου²⁵⁷. Από την πλευρά της Συνομοσπονδίας ο βαθμός δυσκολίας που αντιμετώπισαν οι δυνάμεις της κατά τη διάρκεια της συγκεκριμένης εκστρατείας ήταν ιδιαίτερα μεγάλος, και ο συσχετισμός δυνάμεων για άλλη μία φορά αρνητικός σε βάρος τους. Όσο όμως και αν επέδειξαν οι στρατηγοί Johnston και Lee μεγάλη οξυδέρκεια και σημαντικές ικανότητες στην παραπλάνηση του αντιπάλου²⁵⁸, για άλλη μία φορά δεν κατάφεραν να εκμεταλλευτούν τις ευκαιρίες που τους δόθηκαν για καταδίωξη και καταστροφή των αντίπαλων δυνάμεων, ενόσω αυτές ήταν σε φάση υποχώρησης και σε μεγάλο βαθμό αποδιοργανωμένες²⁵⁹. Σημαντικές ευθύνες επίσης επωμίζεται και ο Jefferson Davis ο οποίος ενώ είχε μεταφέρει την πρωτεύουσα της συνομοσπονδίας στο Richmond, με αντικειμενικό σκοπό να απειλήσει ευθέως την πρωτεύουσα της Ένωσης Washington, εν τούτοις δεν προνόησε για τη συγκρότηση των δυνάμεων οι οποίες θα δρούσαν επιθετικά προς το συγκεκριμένο στρατηγικό αντικειμενικό σκοπό. Ίσως όπως και ο Lincoln ο Jefferson Davis ήταν απορροφημένος με την προστασία της δικής του πρωτεύουσας²⁶⁰, παραβλέποντας έτσι τις ευκαιρίες που του παρουσιάζονταν, και οι οποίες

²⁵⁴ Wert, Jeffrey D. *The Sword of Lincoln*. New York: Simon & Schuster, 2005, σελ.12

²⁵⁵ https://www.encyclopediavirginia.org/Army_of_the_Potomac#start_entry, ανακτήθηκε την 6-10-2018, 21:39.

²⁵⁶ <https://www.britannica.com/event/American-Civil-War/The-land-war#ref229872>, ανακτήθηκε την 6-10-2018, 22:02.

²⁵⁷ DORIS KEARNS GOODWIN, 2005, ο.π. σελ.342-343

²⁵⁸ MAJOR DAVID E. WEST JR: *Jefferson Davis and the Failure of Confederate Military Strategy, 1861-1865*, USMC Command and Staff College Marine Corps University, 2010, σελ.14-18

²⁵⁹ John V. Quarstein: *The Civil War on the Virginia Peninsula*, Arcadia Publishing 1997, σελ. 60-61

²⁶⁰ MAJOR DAVID E. WEST JR, 2010, ο.π. σελ. 19-21

δεν ήταν σαφέστατα πολλές, για την απόκτηση ενός αποφασιστικού στρατηγικού πλεονεκτήματος.

Ενώ στο ανατολικό μέτωπο οι δυνάμεις της Ένωσης είχαν αποτύχει στους αντικειμενικούς τους σκοπούς, στο δυτικό μέτωπο είχε αρχίσει να ανατέλλει το άστρο ενός νέου στρατηγού του Ulysses Grant²⁶¹. Στις αρχές Απριλίου του 1862 οι δυνάμεις του Grant (συνολική δύναμη της στρατιάς του 40.000 άνδρες) έλαβαν θέσεις εξόρμησης στο Shiloh, με αντικειμενικό σκοπό την εφόρμηση προς την πόλη της Corinth, έχοντας να αντιμετωπίσουν τις δυνάμεις της Συνομοσπονδίας υπό το στρατηγό Beauregard και το στρατηγό Johnston συνολικής δύναμης 45.000 ανδρών²⁶². Οι δυνάμεις της Συνομοσπονδίας, υπό τη διοίκηση του στρατηγού Johnston, επιχείρησαν άμεση αντεπίθεση την 6η Απριλίου, η οποία όμως ανακόπηκε στο Pittsburg Landing έπειτα από τη γενναία αντίσταση του ταξιάρχου Benjamin Mayberry Prentiss²⁶³. Οι δυνάμεις της Συνομοσπονδίας είχαν υποστεί σοβαρές απώλειες με αποτέλεσμα να είναι τελείως αποδιοργανωμένες όταν ο Grant επιχείρησε αντεπίθεση και αναγκάστηκαν να υποχωρήσουν προς την Corinth. Οι απώλειες και για τις δύο πλευρές ήταν συγκλονιστικές (για το χρονικό διάστημα διεξαγωγής της μάχης) συνολικά 23.741 άνδρες μοιρασμένοι εξίσου και για τις δύο πλευρές, σε μία μόνο ημέρα μαχών²⁶⁴. Την ίδια μέρα ταυτόχρονα (7 Απριλίου 1862) ο στρατηγός της Ένωσης John Pope κατέλαβε τη νησίδα "νούμερο 10" επί του ποταμού Mississippi²⁶⁵, ανοίγοντας με αυτό τον τρόπο τον ρου του ποταμού προς νότο μέχρι τη Memphis, αιχμαλωτίζοντας ταυτόχρονα 7.000 άνδρες της Συνομοσπονδίας²⁶⁶. Ακολούθησαν, σε σύντομο χρονικό διάστημα έως τον Ιούνιο του 1862, η κατάληψη της Corinth, της Memphis και της Νέας Ορλεάνης από τον στρατηγό Henry Halleck σε συνεργασία με τον υποναύαρχο David Glasgow Farragut. Επρόκειτο επί της ουσίας για συνδυασμένες επιχειρήσεις Στρατού και Ναυτικού²⁶⁷. Στη Ναυμαχία που διεξήχθη για την κατάληψη της Νέας Ορλεάνης, ο μικρός και αδύναμος στόλος της Συνομοσπονδίας κατατροπώθηκε, χάνοντας 13 από τα 14 πλοία του, με αντίστοιχες απώλειες για την Ένωση μόνο ένα πλοίο από τα συνολικά 47 πλοία που έλαβαν μέρος στη

²⁶¹ Ulysses S. Grant: Personal Memoirs of U. S. Grant, Project Gutenberg, 2004, σελ.111-113

²⁶² Winston Groom: Shiloh, 1862, National Geographic Society, 2012, σελ.28-29

²⁶³ Edwin C. Bearss, Fields of Honor: Pivotal Battles of the Civil War, National Geographic, 2006, σελ.184-188

²⁶⁴ <https://www.britannica.com/event/American-Civil-War/African-American-troops#ref314383>, ανακτήθηκε την 7-10-2018, 16:15.

²⁶⁵ Edwin C. Bearss, 2006, ο.π. σελ. 220-221

²⁶⁶ Μιχαήλ Γουινιάς, Αθήνα 2013, ο.π. σελ.41

²⁶⁷ <https://www.u-s-history.com/pages/h402.html>, ανακτήθηκε την 7-10-2018, 18:07.

ναυμαχία: το USS "Queen of the west"²⁶⁸. Όλες οι παραπάνω επιχειρήσεις και μάχες που διεξήχθησαν, αποτελούν στην ουσία μία μεγάλη εκστρατεία που διεξήγαγαν οι δυνάμεις της Ένωσης στο δυτικό μέτωπο, με ευρύτερο στρατηγικό αντικειμενικό σκοπό την αποκοπή της Συνομοσπονδίας από χερσαίες και θαλάσσιες οδούς ανεφοδιασμού²⁶⁹. Όπως φαίνεται εκ του αποτελέσματος η εκστρατεία της Ένωσης στο δυτικό μέτωπο στέφθηκε από απόλυτη επιτυχία, εάν και πολλοί θεωρούσαν το Δυτικό μέτωπο ως δευτερεύον (συμπεριλαμβανομένου και του προέδρου Lincoln)²⁷⁰, εντούτοις οι απώλειες εδαφών και κρίσιμων οδών ανεφοδιασμού για τη Συνομοσπονδία στο δυτικό μέτωπο έγειραν αποφασιστικά την Πλάστιγγα της σύγκρουσης προς την πλευρά της Ένωσης²⁷¹. Σε στρατηγικό επίπεδο η απόφαση του Lincoln για τη διεξαγωγή της εκστρατείας στο δυτικό μέτωπο, με αντικειμενικό σκοπό τον έλεγχο του Μισισσιπή και των θαλάσσιων οδών ανεφοδιασμού της Συνομοσπονδίας, κρίνεται απόλυτα ορθή τόσο σε πολιτικό όσο και σε στρατιωτικό επίπεδο²⁷². Επιχειρώντας μία αποτίμηση των παραπάνω μαχών, μπορούμε να διαπιστώσουμε ότι παρά τον αιφνιδιασμό που υπέστη ο Grant στο Shiloh, στη συνέχεια αντέδρασε σωστά επιχειρώντας να οδηγήσει τις δυνάμεις της Συνομοσπονδίας σε μία μάχη φθοράς²⁷³, ενώ ταυτόχρονα συνένωνε τις δικές του δυνάμεις με αυτές του Buell, κατακτώντας τελικά τη νίκη. Ο Grant υπέστη σφοδρή κριτική από αντιπάλους του, πολιτικούς και στρατιωτικούς, οι οποίοι έφτασαν στο σημείο να ζητούν από τον Lincoln την αποπομπή του²⁷⁴. Επίσης κομβικής σημασίας ήταν και η εξαιρετική απόδοση του υποναυάρχου David Farragut, ο οποίος σημειωτέον καταγόταν από το Νότο, κατά την πολιορκία και την κατάληψη της Νέας Ορλεάνης²⁷⁵. Από την πλευρά της Συνομοσπονδίας η απόφαση του Jefferson Davis να επιτρέψει στον στρατηγό Johnston, τον οποίο μάλιστα ενίσχυσε με τις δυνάμεις του στρατηγού Beauregard, να επιτεθεί κατά των Δυνάμεων του Grant στο Shiloh, ήταν μεν σωστή από στρατηγικής άποψης διότι ο κίνδυνος (πλήρης αποκοπή των Δυτικών Πολιτειών της Συνομοσπονδίας) που αντιμετώπιζε ήταν πολύ μεγάλος. Δε συνυπολόγισε όμως την αριθμητική υπεροχή των δυνάμεων της Ένωσης,

²⁶⁸ https://americancivilwar.com/tcwn/civil_war/Navy_Ships/CSS_Queen_of_the_West.html, ανακτήθηκε την 7-10-2018, 19:34.

²⁶⁹ Archer Jones, 1992, ο.π. σελ.27

²⁷⁰ Russell F. Weigley, A Great Civil War: A Military and Political History, 1861-1865, Indiana University Press, Bloomington, 2004, σελ.68-72, επίσης βλ. MAJOR DAVID E. WEST JR, 2010, ο.π. σελ.21 " Lincoln visited the Army of the Potomac several times but never favored a western army with his presence"

²⁷¹ Μιχαήλ Γουνελάς, "Στρατιωτική Ιστορία-Μεγάλες Μάχες-Αμερικανικός Εμφύλιος 1861-1865, Τόμος Β", Εκδόσεις ΓΝΩΜΩΝ Εκδοτική, Αθήνα 2013, σελ. 21

²⁷² Russell F. Weigley, 2004, ο.π. σελ.74

²⁷³ Μιχαήλ Γουνελάς, 2013, ο.π. σελ. 24

²⁷⁴ Ulysses S. Grant, 2004, ο.π. σελ.174-177

²⁷⁵ <https://www.u-s-history.com/pages/h402.html>, ανακτήθηκε την 7-10-2018, 20:22.

καθώς και την παρουσία ισχυρών ναυτικών δυνάμεων αυτής²⁷⁶ στον ποταμό Mississippi. Στο επιχειρησιακό επίπεδο οι στρατηγοί Beauregard και Johnston διέπραξαν ένα τεράστιο σφάλμα κατά την επίθεσή τους στο Pittsburg Landing, μη επιχειρώντας υπερκέραση των εχθρικών δυνάμεων και επιτιθέμενοι κατά μέτωπο, με αποτέλεσμα να υποστούν συντριπτικές απώλειες οι οποίες δεν τους επέτρεψαν τη συνέχιση της μάχης²⁷⁷. Η κατάληψη της νησίδας 10, όπως και της Νέας Ορλεάνης ήταν σχεδόν αναπόφευκτη²⁷⁸ και δεν μπορεί κανείς να αποδώσει ευθύνες στους διοικητές των λιγοστών στρατιωτικών δυνάμεων της Συνομοσπονδίας που τις υπερασπιζόταν. Αναμφίβολα μεγάλο μερίδιο ευθύνης φέρει και ο Jefferson Davis ο οποίος δεν είχε φροντίσει για την ενίσχυση των στρατηγικής σημασίας ανωτέρω τοποθεσιών²⁷⁹.

Η επόμενη σημαντική μάχη που δόθηκε στο πλαίσιο της μεγάλης σύγκρουσης του Αμερικανικού Εμφυλίου, ήταν η αποκαλούμενη ως και η δεύτερη μάχη του Bull Run, η οποία μπορεί να θεωρηθεί και ως η συνέχεια της εκστρατείας της Χερσονήσου από την πλευρά της Ένωσης. Στις 26 Ιουνίου 1862, με προσωπική εντολή του Lincoln, συγκροτήθηκε μία νέα Στρατιά: η Στρατιά της Βιρτζίνια, με διοικητή της τον στρατηγό John Pope, η οποία σε τελική φάση είχε συνολική δύναμη 74.000 ανδρών και είχε ως αντικειμενικό σκοπό την εξασφάλιση της κοιλάδας Shenandoah²⁸⁰, και την ενίσχυση του McClellan στην προσπάθειά του για την κατάληψη του Richmond. Η Στρατιά της Βιρτζίνια ξεκίνησε την προέλαση της προς Νότο στις 14 Ιουλίου αναγκάζοντας έτσι τον στρατηγό Lee να αναπροσαρμόσει τα σχέδιά του και να αναλάβει ταυτόχρονη δράση τόσο εναντίον του Pope όσο και του McClellan, σε συνεργασία με τον στρατηγό Jackson. Η αποφασιστική φάση της μάχης διεξήχθη το διήμερο 28 έως 30 Αυγούστου, κατά το οποίο ο Lee και ο Jackson συνεργαζόμενοι άσπυγα κατάφεραν σε πρώτη φάση να σταματήσουν τις δυνάμεις του Pope και σε δεύτερη φάση να τους καταδιώξουν προς το λόφο Henry House²⁸¹, από όπου στη συνέχεια η νεοσύστατη Στρατιά του Pope αναγκάστηκε να υποχωρήσει²⁸² πίσω προς τις γραμμές εξόρμησής της στην Washington. Ο Pope δεν

²⁷⁶ Winston Groom, 2012, ο.π. σελ.45

²⁷⁷ Paddy Griffith, Battle Tactics of the Civil War, Yale University Press, New Haven and London, 2001, σελ.96-98

²⁷⁸ <https://www.historycentral.com/CivilWar/NewOrleans/Porter.html>, ανακτήθηκε την 8-10-2018, 16:46.

²⁷⁹ Edwin C. Bearss, 2006, ο.π. σελ. 200-202

²⁸⁰ <https://www.battlefields.org/learn/articles/second-manassas>, ανακτήθηκε την 8-10-2018, 17:02.

²⁸¹ <https://www.history.com/topics/american-civil-war/second-battle-of-bull-run>, ανακτήθηκε την 8-10-2018, 19:17.

²⁸² DORIS KEARNS GOODWIN, 2005, ο.π. σελ.358-360

δέχτηκε καμία ενίσχυση από τον McClellan²⁸³, ενώ από την άλλη πλευρά οι μεγάλες απώλειες που είχαν οι δυνάμεις της Συνομοσπονδίας κατά τις προηγηθείσες μάχες δεν επέτρεψαν στο στρατηγό Lee να υλοποιήσει τις φιλοδοξίες του Jefferson Davis για προέλαση προς την κατεύθυνση της πρωτεύουσας της ένωσης Washington. Ο Jefferson Davis αντιλαμβανόμενος ότι πρέπει να αναλάβει επιθετικές επιχειρήσεις στο έδαφος της Ένωσης πίεσε το Στρατηγό Lee να εισβάλει στο Maryland, ο Lee σε συνεργασία με τον Jackson κατάφεραν να καταλάβουν το Harper's Ferry²⁸⁴, μία σημαντική βάση ανεφοδιασμού της Ένωσης, αποσπώντας με αυτό τον τρόπο σημαντικές ποσότητες εφοδίων και οπλισμού για τις ανεπαρκώς εξοπλισμένες δυνάμεις τους²⁸⁵. Στη συνέχεια ο στρατηγός Lee έδωσε εντολή στις δυνάμεις του να ενωθούν με τον κύριο όγκο των Δυνάμεων της Συνομοσπονδίας στο Sharpsburg, και να οχυρωθούν στην συγκεκριμένη τοποθεσία, με αντικειμενικό σκοπό να αντιμετωπίσει σε μία αποφασιστική μάχη τις δυνάμεις του McClellan. Οχυρωμένες στις όχθες του ποταμού Antietam οι δυνάμεις της Συνομοσπονδίας δέχθηκαν σφοδρή επίθεση από τις δυνάμεις της Ένωσης, παρόλα αυτά κατόρθωσαν να κρατήσουν τις θέσεις τους σε πρώτη φάση, υφιστάμενες όμως συντριπτικές απώλειες²⁸⁶, οι οποίες και ανάγκασαν τον στρατηγό Lee να διατάξει υποχώρηση, σημαίνοντας έτσι το τέλος της μάχης (οι απώλειες και για τις δύο πλευρές ήταν βαρύτατες, 13.700 για τη Συνομοσπονδία και 12.500 για την Ένωση). Η μάχη του Antietam Kreek River, ήταν και η σταγόνα που ξεχείλισε το ποτήρι για το στρατηγό McClellan²⁸⁷, ο οποίος και τελικά αντικαταστάθηκε από τον υποστράτηγο Ambrose Burnside, με προσωπική απόφαση του ίδιου του Lincoln το Νοέμβριο του 1862. Αυτές τις δύο σημαντικές μάχες (2nd Bull Run και Antietam), θα μπορούσε και κάποιος να τις χαρακτηρίσει ως μία κατατετημημένη μάχη, απέδειξαν με τον πιο περίτρανο τρόπο την ανεπάρκεια του στρατηγού McClellan στο επιχειρησιακό πεδίο, λόγω των χαρακτηριστικών που αναφέραμε προηγουμένως, δηλαδή της διστακτικότητας του και της εμμονής του να υπερεκτιμά μονίμως τις δυνατότητες του εχθρού. Η απόλυση τελικά του McClellan από τον Lincoln αποδεικνύει και την εσφαλμένη κρίση (σε αρκετές περιπτώσεις) του προέδρου, σε επίπεδο υψηλής στρατηγικής, αναφορικά με τους

²⁸³ Μιχαήλ Γουινιάς, 2013, ο.π. σελ. 47-48

²⁸⁴ Ethan S. Rafuse, Antietam, South Mountain, and Harpers Ferry: A Battlefield Guide (This Hallowed Ground: Guides to Civil War Battlefields), University of Nebraska, 2008, σελ.209-211

²⁸⁵ Ethan S. Rafuse, 2008, ο.π. σελ.215

²⁸⁶ <https://georgiainfo.galileo.usg.edu/thisday/cwhistory/09/17/battle-of-antietam-sharpsburg>, ανακτήθηκε την 8-10-2018, 20:18.

²⁸⁷ DORIS KEARNS GOODWIN, 2005, ο.π. σελ.366-367

ανθρώπους στους οποίους ανέθετε την υλοποίησή τους²⁸⁸. Ένα ακόμη σημαντικό σφάλμα του Lincoln είναι ότι δεν αναγνώρισε την έλλειψη εμπιστοσύνης μεταξύ των στρατηγών της Ένωσης, όπως αυτή φάνηκε και από τις αλληλοκατηγορίες που εκτόξευαν ο ένας στον άλλον μετά τη λήξη της δεύτερης μάχης του Bull Run²⁸⁹, με αποτέλεσμα αυτές να έχουν άμεσο αντίκτυπο στο πεδίο της μάχης, με τραγικά αποτελέσματα για την πολεμική προσπάθεια της Ένωσης. Στον αντίποδα οι στρατηγικές επιλογές του Jefferson Davis έδειχναν ότι αυτός είχε αυτοπαγιδευθεί στη στρατηγική της εξωτερικής εξισορρόπησης²⁹⁰, επιδιώκοντας διακαώς την εισβολή των δυνάμεων της Συνομοσπονδίας στα εδάφη της Ένωσης, προκειμένου να αποσπάσει με αυτό τον τρόπο την πολυπόθητη αναγνώριση της κρατικής οντότητας της Συνομοσπονδίας από ξένες δυνάμεις, κυρίως από τη Μεγάλη Βρετανία και τη Γαλλία. Ο Davis Ίσως θα μπορούσε να επιλέξει τη στρατηγική της φθοράς²⁹¹ απέναντι στον αντίπαλο, επιδιώκοντας να του προκαλέσει όσο δυνατόν μεγαλύτερες απώλειες, στοχεύοντας έτσι στην εσωτερική συνοχή της Ένωσης, και εκμεταλλευόμενος με αυτό τον τρόπο τις αντιπολεμικές φωνές, όπως για παράδειγμα το κίνημα των Copperheads, στο εσωτερικό του Βορρά, με αντικειμενικό σκοπό την επίτευξη ανακωχής και αναγνώριση του δικαιώματος της αυτοδιάθεσης των Πολιτειών της Συνομοσπονδίας²⁹². Βεβαίως όπως προείπαμε τα φορτία ισχύος που διέθετε η Συνομοσπονδία, προκειμένου να ακολουθήσει τη συγκεκριμένη στρατηγική, ήταν ελάχιστα, όμως οι συνεχείς επιτυχίες (κυρίως του στρατηγού Lee) στα πεδία των μαχών είχαν δημιουργήσει καινούργιες προοπτικές και νέες πιθανές στρατιωτικές επιλογές για τον τρόπο συνέχισης του πολέμου, όπως για παράδειγμα η τακτική του "hit and run"²⁹³. Στο επιχειρησιακό πεδίο, παρά τις αδιαμφισβήτητες ικανότητες των στρατηγών Lee και Jackson, στη διαχείριση κρίσιμων καταστάσεων, είχε καταστεί σαφές, ιδιαίτερα μετά τη μάχη του Antietam, ότι η φθορά και οι απώλειες, ιδίως σε έμψυχο υλικό, που υφίστατο η Συνομοσπονδία ήταν και το αδύνατο σημείο της, αποστερώντας της έτσι τη δυνατότητα ανατροπής της στρατηγικής κατάστασης, έπειτα από κάποια επιτυχία στο επιχειρησιακό και τακτικό επίπεδο²⁹⁴. Φυσικά δεν μπορούμε να αποδώσουμε ευθύνες στο στρατηγό Lee για το παραπάνω γεγονός, διότι οι στρατηγικές αποφάσεις ήταν καθαρά ευθύνη του Jefferson Davis, σίγουρα όμως ένας στρατηγός του βεληνεκού του στρατηγού Lee θα

²⁸⁸ DORIS KEARNS GOODWIN, 2005, ο.π. σελ.323-325

²⁸⁹ Μιχαήλ Γουινιάς, 2013, ο.π. σελ.48

²⁹⁰ MAJOR DAVID E. WEST JR, 2010, ο.π. σελ.12-14

²⁹¹ Παναγιώτης Κονδύλης, Θεωρία του Πολέμου, Εκδόσεις Θεμέλιο, Αθήνα 1998, σελ.243-244

²⁹² Russell F. Weigley, 2004, ο.π. σελ.44

²⁹³ Paddy Griffith, 2001, ο.π. σελ.107-108

²⁹⁴ Russell F. Weigley, 2004, ο.π. σελ.31-32

έπρεπε να είχε αναγνώσει την υφιστάμενη κατάσταση, και να κρούσει τον κώδωνα του κινδύνου στον Davis.

Πριν μεταβούμε στο ιστορικό της τελευταίας μάχης του 1862 δηλαδή της μάχης του Fredericksburg, έχει ιδιαίτερη σημασία να αναφερθούμε στη διακήρυξη, από την πλευρά του Lincoln, του Preliminary Emancipation Declaration (Προκαταρκτική Διακήρυξη Χειραφέτησης) δηλαδή την πρόθεσή του για την κατάργηση του θεσμού της δουλειάς στο κράτος των Ηνωμένων Πολιτειών της Αμερικής²⁹⁵. Η πράξη αυτή είχε μία συγκεκριμένη στρατηγική στόχευση: τη δημιουργία αναταραχών στο εσωτερικό της Συνομοσπονδίας (προσεταιρισμός των σκλάβων του Νότου) αλλά και την ταυτόχρονη δημιουργία επιπλέον δεξαμενής προσωπικού για τις Ένοπλες Δυνάμεις της Ένωσης, δηλαδή τους απελευθερωθέντες αφροαμερικανούς σκλάβους της Ένωσης. Παρά τις προσπάθειες του Lincoln στο πολιτικό - στρατηγικό επίπεδο, ο νέος αρχιστράτηγος Burnside, αν και είχε στη διάθεσή του μία νέα δύναμη, τη Στρατιά του Ποτόμακ, η οποία έφτανε πλέον σε δύναμη τους 120.000 άνδρες, απέτυχε παταγωδώς να καταλάβει το Fredericksburg. Κατά τη διάρκεια των μαχών που διεξήχθησαν μεταξύ 11 και 15 Δεκεμβρίου του 1862, ο Burnside επέδειξε το ίδιο πνεύμα ατολμίας με τον προκάτοχό του στρατηγό McClellan²⁹⁶, και απέτυχε τελικά να διασπάσει την άμυνα της Συνομοσπονδίας στα υψώματα Meries, η οποία έχει οργανωθεί άριστα από το στρατηγό Lee. Οι απώλειες που καταγράφηκαν κατά τη διάρκεια της μάχης ήταν συντριπτικά κατά της Ένωσης, πιο συγκεκριμένα η Ένωση έχασε 12.653 άνδρες, σε σύγκριση με τους 5.309 άνδρες που ήταν οι απώλειες της Συνομοσπονδίας²⁹⁷, ήταν μία καταστροφική ήττα για την Ένωση, η οποία οδήγησε στην παραίτηση του στρατηγού Burnside, την 25η Ιανουαρίου 1863, την οποία μάλιστα είχε υποβάλει δύο φορές στον Πρόεδρο Lincoln²⁹⁸. Τα στρατηγικά σφάλματα που διαπράχθηκαν από την πλευρά της Ένωσης κατά τη μάχη του Fredericksburg, είχαν να κάνουν κατά κύριο λόγο με την πίεση που ασκήθηκε επί του στρατηγού Burnside, κατά κύριο λόγο από τον Abraham Lincoln, για ανάληψη επιθετικών επιχειρήσεων, και μάλιστα υπό δυσμενείς καιρικές συνθήκες. Ο Burnside βρέθηκε σε δυσμενή θέση, αναγκασμένος από τις πολιτικές πιέσεις να διαβεί τον ποταμό Rappahannock, υπό άκρως αντίξοες

²⁹⁵ DORIS KEARNS GOODWIN, 2005, ο.π. σελ.296-298

²⁹⁶ James K. Bryant II, The Battle of Fredericksburg "We Cannot Escape History", The History Press, Charleston 2010, σελ.58-60

²⁹⁷ <https://www.britannica.com/event/American-Civil-War/The-war-in-1862>, ανακτήθηκε την 8-10-2018, 21:37.

²⁹⁸ DORIS KEARNS GOODWIN, 2005, ο.π. σελ.376

συνθήκες, δίνοντας έτσι σημαντικό πλεονέκτημα στον αμυνόμενο στρατηγό Lee²⁹⁹. Το 1862 είχε λήξει με μία σειρά από ατιμωτικές ήττες για την Ένωση, προμηνύοντας έτσι την ανάγκη για σημαντικές αλλαγές στη στρατηγική του προέδρου Lincoln³⁰⁰, αλλά και στο επιχειρησιακό πεδίο για τους στρατηγούς που θα αναλάμβαναν το βαρύ φορτίο της συνέχισης του Εμφυλίου Πολέμου. Η Συνομοσπονδία είχε βγει σχετικά αλώβητη, εξαιρουμένων των ανθρώπινων απωλειών³⁰¹, είχε κάθε λόγο να ατενίζει με αισιοδοξία τη συνέχεια της σύγκρουσης.

Η πρώτη μεγάλη μάχη για το 1863 ανατέθηκε και πάλι στη Στρατιά του Ποτόμακ, της οποίας επικεφαλής ήταν πλέον ο στρατηγός Joseph Hooker, προσωπική επιλογή του προέδρου Lincoln³⁰². Ο Hooker έχοντας ανασυντάξει τη Στρατιά του Ποτόμακ, η οποία πλέον αριθμούσε 130.000 άνδρες, εξόρμησε εκ νέου προς Νότο με αντικειμενικό σκοπό την κατάληψη της Chancellorsville και του Fredericksburg, και την εκμηδένιση της Στρατιάς του στρατηγού Lee, η οποία αριθμούσε 60.000 άνδρες³⁰³. Η εκστρατεία ξεκίνησε στις 27 Απριλίου του 1863 με τη διάβαση του ποταμού Rappahannock από τη Στρατιά του Ποτόμακ, επιχειρώντας έναν υπερκερωτικό ελιγμό, ελπίζοντας έτσι να αποκόψει και να περικυκλώσει τη Στρατιά του Lee. Οι στρατηγοί της Συνομοσπονδίας Jackson και Lee μετακίνησαν αριστοτεχνικά τις δυνάμεις, τους εμποδίζοντας τις δυνάμεις του Hooker να τους περικυκλώσουν και κατάφεραν επίσης να αποκόψουν τις δυνάμεις της Ένωσης πέριξ της Chancellorsville, φροντίζοντας πάντα να αντιμετωπίζουν τον αντίπαλο χωρίς να βρίσκονται με αριθμητικό μειονέκτημα³⁰⁴. Από την άλλη πλευρά η επιλογή του Hooker να διαιρέσει τις δυνάμεις του αποδείχθηκε τελικά μοιραία, ενώ μάλιστα το σώμα στρατού του Reynolds με 17.000 άνδρες (η ισχυρότερη εφεδρεία του) δεν ενεπλάκη ποτέ στη μάχη, με απόφαση του ίδιου του Hooker³⁰⁵. Αξίζει να σημειωθεί ότι η δύναμη της Ένωσης, η Στρατιά του Ποτόμακ δηλαδή, διέθετε συντριπτική υπεροχή, τόσο σε πεζικό όσο και σε πυροβολικό και ιππικό³⁰⁶, μία συνολική αναλογία δυνάμεων 2 προς 1. Η μάχη έληξε επίσημα την 4η Μαΐου 1863, όταν με απόφαση του ίδιου του Hooker. Η Στρατιά του Ποτόμακ υποχώρησε προς το Stafford της Βιρτζίνια, όπου και τελικά κατέφθασε την 6η

²⁹⁹ <https://www.battlefields.org/learn/articles/rappahannock-station>, ανακτήθηκε την 8-10-2018, 22:30.

³⁰⁰ DORIS KEARNS GOODWIN, 2005, ο.π. σελ.380-382

³⁰¹ Borrit Gabor S., Why the Confederacy Lost, NY: Oxford University Press, 1993, σελ.109

³⁰² DORIS KEARNS GOODWIN, 2005, ο.π. σελ.376

³⁰³ Joseph T. Glatthaar, Soldiering in the Army of Northern Virginia: A Statistical Portrait of the Troops Who Served under Robert E. Lee, The University of North Carolina Press, 2011, σελ.5-6

³⁰⁴ Griffith Paddy, 2001, ο.π. σελ.138-138

³⁰⁵ DORIS KEARNS GOODWIN, 2005, ο.π. σελ.390-391

³⁰⁶ Stephen W. Sears, Chancellorsville, Mariner Books, Boston 1996, σελ.136-140

Μαΐου, εξουθενωμένη και αποδυναμωμένη, και κυρίως με καταρρακωμένο ηθικό³⁰⁷. Οι απώλειες για τις δυνάμεις της Ένωσης ανήλθαν σε 17.000 περίπου άνδρες, οι οποίοι αντιπροσώπευαν το 13% της συνολικής της δύναμης, ενώ οι απώλειες για τη Συνομοσπονδία ανήλθαν σε 13.000 άντρες, οι οποίοι όμως αντιπροσώπευαν το 22% της συνολικής της δύναμης. Η σημαντικότερη απώλεια όμως για τις δυνάμεις της Συνομοσπονδίας ήταν αυτή του στρατηγού "Stonewall" Jackson, από φίλια πυρά, ένα γεγονός το οποίο συγκλόνησε προσωπικά και τον ίδιο τον στρατηγό Lee³⁰⁸. Η μάχη της Chancellorsville είναι η πρώτη κατά την οποία ο Abraham Lincoln δεν άσκησε πίεση προς τους στρατηγούς του και ειδικότερα στο στρατηγό Hooker, για γρήγορα και αποφασιστικά αποτελέσματα. Αντίθετα φαίνεται ότι ο στρατηγός Hooker δεν κατάφερε να χρησιμοποιήσει αποτελεσματικά το αριθμητικό του πλεονέκτημα, διαιρώντας τις δυνάμεις του, ενώ δεν επέδειξε την απαραίτητη πρωτοβουλία, προελαύνοντας από την Chancellorsville προς τα ανατολικά, ώστε να ενώσει τις δυνάμεις του, παραχωρώντας έτσι την πρωτοβουλία των κινήσεων στον Lee. Επίσης διέπραξε ένα ακόμη μεγαλύτερο σφάλμα, μη χρησιμοποιώντας κατάλληλα τις εφεδρείες του³⁰⁹, με αποτέλεσμα να ηττηθεί στη μάχη του Hazel Grove³¹⁰, όπου κατέρρευσε οριστικά το δεξί πλευρό των δυνάμεων της Ένωσης. Από την πλευρά της Συνομοσπονδίας οι στρατηγοί Jackson και Lee επέδειξαν πρωτοβουλία και αποφασιστικότητα και για πρώτη φορά ίσως αυτοσυγκράτηση³¹¹, αποφεύγοντας τις μετωπικές και άσκοπες επιθέσεις εναντίον οχυρωμένων δυνάμεων του εχθρού.

Ταυτόχρονα στο δυτικό μέτωπο οι δυνάμεις της Ένωσης κατήγαγαν ένα σπουδαίο θρίαμβο κατακτώντας το Vicksburg, το αποκαλούμενο και "Γιβραλτάρ του Μισισσιπή"³¹². Η πόλη αυτή είχε τεράστια στρατηγική σημασία για τη Συνομοσπονδία, καθώς αποτελούσε σιδηροδρομικό κόμβο από τον οποίον διέρχονται οι άξονες που συνέδεαν το Texas τη Louisiana και το Arkansas με τις ανατολικές Πολιτείες της Συνομοσπονδίας, αποστέλλοντας εφόδια που έφθαναν από τον κόλπο του Μεξικού, και ήταν ύψιστης σημασίας για τη συνέχιση του πολέμου³¹³. Οι δυνάμεις της Ένωσης είχαν καταβάλει πολλές προσπάθειες για την κατάληψη του Vicksburg, από την άνοιξη του 1862, αυτή τη

³⁰⁷ Stephen W. Sears, 1996, ο.π. σελ.431-432

³⁰⁸ Stephen W. Sears, 1996, ο.π. σελ.475

³⁰⁹ James K. Bryant II, The Chancellorsville Campaign, The History Press, Charleston 2009, σελ.75-77

³¹⁰ <https://www.historycentral.com/CivilWar/chance/Leechance.html>, ανακτήθηκε την 8-10-2018, 23:07.

³¹¹ Stephen W. Sears, 1996, ο.π. σελ.338-340

³¹² Foote Shelby, The Civil War, A Narrative Volume II: Fredericksburg to Meridian, New York: Vintage Books, 1986, σελ. 108

³¹³ Winston Groom: Vicksburg, 1863, Knopf, 2009, σελ. 24-26

φορά όμως ο Grant ήταν αποφασισμένος να καταβάλει τους υπερασπιστές της πόλης (30.000 άνδρες υπό το στρατηγό John Clifford Pemberton). Οι δυνάμεις του Grant, που αριθμούσαν περίπου 45.000 άνδρες, εκτέλεσαν έναν αριστοτεχνικό ελιγμό αποβιβαζόμενοι στην ανατολική όχθη του Mississippi³¹⁴ και κινούμενοι προς το Jackson, με σκοπό να επιτεθούν στην πόλη από ανατολικά, απαγορεύοντας ταυτόχρονα στη δύναμη του Johnston που βρισκόταν εκεί, να σπεύσει προς βοήθεια του Vicksburg. Η πολιορκία ξεκίνησε το Μάιο του 1863 και ολοκληρώθηκε στις 4 Ιουλίου, έχοντας διαρκέσει έξι εβδομάδες³¹⁵. Παράλληλα με την επιχείρηση του Grant για την κατάληψη του Vicksburg, οι δυνάμεις της Ένωσης (30.000 άνδρες υπό το στρατηγό Nathaniel P. Banks) πολιορκήσαν επί 48 ημέρες το Port Hudson, το οποίο υπεράσπιζε ο στρατηγός Franklin Gardner με μία δύναμη περίπου 10.000 ανδρών και βαρέα πυροβόλα³¹⁶, και τελικά το κατέλαβε στις 9 Ιουλίου 1863. Το Port Hudson είχε τεράστια στρατηγική σημασία, διότι η κατάληψη του εξασφάλιζε οριστικά και αμετάκλητα τον πλήρη έλεγχο του ποταμού Mississippi, έναν από τους κυριότερους στρατηγικούς αντικειμενικούς σκοπούς της Ένωσης. Αξίζει να σημειωθεί ότι στη μάχη αυτή έλαβαν για πρώτη φορά μέρος και δύο συντάγματα αφροαμερικανών από τη Louisiana, τα οποία επέδειξαν απaráμιλλη γενναιότητα και αντοχή στις δοκιμασίες της μάχης³¹⁷. Οι απώλειες για την πλευρά της Συνομοσπονδίας ήταν μόνο 700 άνδρες ενώ για την Ένωση 9.000 άνδρες, συμπεριλαμβανομένων και των απωλειών εξαιτίας κακουχιών και ασθενειών³¹⁸. Οι δύο αυτές μεγάλες μάχες είναι αλληλοσυσχετιζόμενες και άλληλεξάρτητες, διότι μόνο όταν ο Gardner πληροφορήθηκε την πτώση του Vicksburg αποφάσισε να παραδώσει τα όπλα, ενώ φυσικά ήταν απαραίτητη η κατάληψη και των δύο πόλεων από την Ένωση προκειμένου να πετύχει τον αντικειμενικό σκοπό του ελέγχου του Mississippi. Όπως φάνηκε και από τη συνέχεια των επιχειρήσεων, ο έλεγχος του Mississippi ήταν κομβικής σημασίας για την Ένωση, κατά συνέπεια η στρατηγική του Lincoln για την διαίρεση της Συνομοσπονδίας, όπως προβλεπόταν και στο σχέδιο “Anaconda”, ήταν ορθή και στοχευμένη. Στο επιχειρησιακό επίπεδο ο στρατηγός Grant έδειξε για άλλη μία φορά τις φοβερές του ικανότητες στη σύλληψη και εκτέλεση επιχειρήσεων ελιγμών κατά τη μάχη του Vicksburg, ενώ δεν μπορούμε να πούμε το ίδιο και για την απόδοση του Banks στο

³¹⁴ Winston Groom, 2009, ο.π. σελ.47-51

³¹⁵ <https://www.historycentral.com/CivilWar/Vicksburg/Davisvick.html>, ανακτήθηκε την 9-10-2018, 16:45.

³¹⁶ <https://www.battlefields.org/learn/articles/siege-port-hudson>, ανακτήθηκε την 9-10-2018, 19:37.

³¹⁷ <https://www.historycentral.com/CivilWar/Vicksburg/Davisvick.html>, ο.π.

³¹⁸ Duane P. Schultz: The Most Glorious Fourth: Vicksburg and Gettysburg, July 4, 1863, W. W. Norton & Company, 2001, σελ.122-123

Port Hudson, βλέποντας απλά και μόνο τις απώλειες που αυτός είχε κατά τη μάχη. Από την πλευρά της Συνομοσπονδίας θα μπορούσαμε να πούμε ότι αυτές οι δύο ήττες ήταν στρατηγικά προδιαγεγραμμένες³¹⁹, τόσο λόγω της αναλογίας δυνάμεων στο θέατρο του δυτικού μετώπου όσο και λόγω της γεωγραφίας της περιοχής, η οποία δεν επέτρεπε την εύκολη μεταφορά δυνάμεων της Συνομοσπονδίας, δεδομένου και του Ναυτικού Ελέγχου που είχε η Ένωση στις ποτάμιες οδούς. Δεν θα πρέπει να παραλείψουμε να αναφέρουμε και το ολέθριο σφάλμα του στρατηγού Johnston ο οποίος επέτρεψε στον Grant να κινηθεί ανατολικά του Vicksburg και να το αποκόψει τελείως από τις υπόλοιπες δυνάμεις της Συνομοσπονδίας, μη ενεργώντας άμεσα και καθυστερώντας χαρακτηριστικά να ενισχύσει τον στρατηγό Pemberton.

Η αποφασιστικότερη μάχη που δόθηκε κατά το 1863, και κατά πολλούς η αποφασιστικότερη Μάχη του εμφυλίου πολέμου³²⁰, ήταν η μάχη του Gettysburg. Η στρατηγική που ακολούθησε η Συνομοσπονδία μετά τη μεγαλειώδη νίκη στην Chancellorsville ήταν σαφώς επιθετική, για μία σειρά από λόγους οι οποίοι άπτονται κυρίως στην άποψη του Jefferson Davis ότι η Συνομοσπονδία έπρεπε να στραφεί στο ανατολικό μέτωπο, στοχεύοντας σαφώς κατά της πρωτεύουσας της Ένωσης³²¹. Υπέρμαχος της ανωτέρω άποψης ήταν και ο στρατηγός Lee, ο οποίος είχε απόλυτη εμπιστοσύνη στη στρατιά της Βόρειας Βιρτζίνια και τις ικανότητές της, επιπρόσθετα η επιλογή του ανατολικού μετώπου ως κύριο θέατρο δράσης των δυνάμεων της Συνομοσπονδίας, έχει να κάνει με τις μικρότερες αποστάσεις που θα είχαν αυτές να διανύσουν, την εγγύτητα στις βάσεις ανεφοδιασμού της, όπως και την εγγύτητα προς τον κύριο αντικειμενικό σκοπό, την Washington³²². Επίσης τόσο ο Davis όσο και ο Lee είχαν την άποψη ότι τόσο ο Johnston στο Mississippi όσο και ο Bragg στο Tennessee μοιραία κάποια στιγμή θα ηττώντο³²³, κατά συνέπεια η πιο ορθολογική επιλογή ήταν η ανάληψη επιθετικής δράσεως στο ανατολικό θέατρο, με κύριο αντικειμενικό σκοπό την απομόνωση και τελικά την κατάληψη της Washington. Για το λόγο αυτό ο στρατηγός Lee ενίσχυσε τη δύναμη της Στρατιάς, του φθάνοντας σε συνολική δύναμη τους 75.000 άνδρες και ενισχύοντας την

³¹⁹ Borrit Gabor S., 1993, ο.π. σελ.44-46

³²⁰ Leonard J. Fullenkamp: Gettysburg: A Study in Command, U.S. Army War College, Department of National Security and Strategy, Carlisle, 2012, σελ.7

³²¹ Stephen W. Sears: Gettysburg, Mariner Books, 2004, σελ.37-40

³²² Major Kevin B. Marcus: The Gettysburg Campaign: Birth of the Operational Art?, U.S. Army Command & General Staff College, School of Advanced Military Studies, 2001, σελ.6

³²³ Borrit Gabor S., 1993, ο.π. σελ.51

ταυτόχρονα τόσο με επιπλέον ιππικό όσο και με πυροβολικό³²⁴, προετοιμάζοντας την έτσι για προέλαση στο Βορρά. Η προέλαση της Στρατιάς της Βόρειας Βιρτζίνια ξεκίνησε στις 3 Ιουνίου από το Fredericksburg, αφήνοντας πλησίον του ποταμού Rappahannock το 1/3 της δύναμης της. Ο λόγος ήταν ότι στον ποταμό Rappahannock, μετόπισθεν της Στρατιάς της Βόρειας Βιρτζίνια, δρούσε ακόμη η Στρατιά του Ποτόμακ υπό το στρατηγό Hooker, τον οποίο ο Lincoln είχε διατάξει να ταχθεί αμυντικά στο Harper's Ferry, με σκοπό την προστασία της πρωτεύουσας της Ένωσης, ο Hooker διαφώνησε³²⁵ με τον πρόεδρο και υπέβαλε την παραίτησή του τον ίδιο μήνα αντικαθιστάμενος από το στρατηγό Meade. Ο στρατηγός Meade, αντιλαμβανόμενος τις προθέσεις του Lee, ξεκίνησε την υποχώρηση του από τον ποταμό Rappahannock κατευθυνόμενος προς το Gettysburg, όπου και έταξε τις δυνάμεις του αμυντικά, ανατολικά της πόλης. Επίσημως η μάχη ξεκίνησε την 1η Ιουλίου 1863 με τις δυνάμεις της Ένωσης να έχουν καταλάβει στρατηγικές θέσεις σε υψώματα πέριξ της πόλης αναμένοντας και ενισχύσεις από νότια, εκείνη τη στιγμή η αναλογία δυνάμεων Συνομοσπονδίας και Ένωσης ήταν 25.000 εναντίον 19.000 ανδρών. Η πρώτη προσπάθεια του Lee για την κατάληψη της πόλης απέβη άκαρπη, κυρίως λόγω κακού συντονισμού των δυνάμεών του³²⁶. Τη δεύτερη μέρα της μάχης οι δυνάμεις του Lee επιτέθηκαν κατά των πλευρών των δυνάμεων που υπεράσπιζαν την πόλη αλλά και πάλι απέτυχαν, λόγω έλλειψης συντονισμού, αλλά και λόγω της ηρωικής αντίστασης των δυνάμεων της Ένωσης³²⁷. Την τρίτη και τελευταία ημέρα της μάχης ο Lee αποφάσισε να ανανεώσει την επίθεσή του εναντίον της πόλης, αυτή τη φορά κατά του κέντρου της εχθρικής παράταξης, όμως η ανορθολογική χρήση του πυροβολικού του, καθώς και η μορφολογία του πεδίου της μάχης³²⁸ οδήγησαν τις δυνάμεις της Συνομοσπονδίας σε μία πραγματική σφαγή κατά την έφοδο του Πίκετ (Pickett's Charge)³²⁹. Αρχικά το πυροβολικό και στη συνέχεια το ιππικό της Ένωσης έδωσαν τη χαριστική βολή στις αποδιοργανωμένες και βαριά πληγωμένες δυνάμεις του στρατηγού Lee οι οποίες άρχισαν να υποχωρούν κατά μήκος της κοιλάδας Shenandoah³³⁰. Η μάχη του Gettysburg ήταν από τις πλέον αιματηρές του εμφυλίου πολέμου, με 23.000 περίπου απώλειες για την Ένωση και 20.000 περίπου

³²⁴ Leonard J. Fullenkamp, 2012, ο.π. σελ.9

³²⁵ DORIS KEARNS GOODWIN, 2005, ο.π. σελ.400-401

³²⁶ Leonard J. Fullenkamp, 2012, ο.π. σελ.6

³²⁷ Stephen W. Sears, 2004, ο.π. σελ.78-80

³²⁸ Major Kevin B. Marcus, 2001, ο.π. σελ.17-19

³²⁹ <https://militaryhistorynow.com/2016/06/03/the-killing-field-12-remarkable-facts-about-picketts-charge/>, ανακτήθηκε την 9-10-2018, 22:07.

³³⁰ Stephen W. Sears, 2004, ο.π. σελ.124-125

απώλειες για τις δυνάμεις της Συνομοσπονδίας³³¹, για την τελευταία όμως οι απώλειες αυτές ήταν εξαιρετικά δυσαναπλήρωτες και δεν είναι υπερβολή να πούμε ότι αυτή η μάχη ήταν η αρχή του τέλους για τη Συνομοσπονδία.

Συνεχίζοντας στο δυτικό μέτωπο, ο Abraham Lincoln, το Σεπτέμβριο του 1863, έδωσε εντολή στο στρατηγό William S. Rosecrans να προελάσει προς την πόλη Chattanooga, η οποία συνιστούσε υψίστης σημασίας στρατηγικό αντικειμενικό σκοπό για την Ένωση. Η Chattanooga βρισκόταν επί του ποταμού Tennessee, στα σύνορα με την Georgia, ήταν σημαντικό κέντρο παραγωγής σιδήρου και άνθρακα για τη Συνομοσπονδία³³², ενώ ταυτόχρονα αποτελούσε και ένα σημαντικό "βατήρα" για την ανάληψη περαιτέρω επιχειρήσεων προέλασης προς Atlanta και από εκεί στην καρδιά της Συνομοσπονδίας³³³. Ο Rosecrans είχε διασκορπίσει τις δυνάμεις του (Στρατιά του Cumberland συνολικής δύναμης 58.000 ανδρών) σε μία πολύ μεγάλη έκταση και προσπάθησε να υπερκεράσει την Στρατιά του Tennessee του στρατηγού Braxton Bragg (συνολική δύναμη 68.000 άνδρες) από νότια. Ο Bragg αντιλαμβανόμενος την τακτική κατάσταση, υποχώρησε από την πόλη της Chattanooga στις 8 Σεπτεμβρίου και στις 9 Σεπτεμβρίου οι δυνάμεις της Ένωσης εισήλθαν στην πόλη. Ο Bragg έλαβε την απόφαση να καταδιώξει και να νικήσει ξεχωριστά τις διασκορπισμένες δυνάμεις της Ένωσης, κάτι το οποίο όμως δεν κατέστη δυνατό, λόγω της έλλειψης συντονισμού μεταξύ των δυνάμεων του και της πολύ κακές σχέσεις που αυτός είχε με τους υφισταμένους του διοικητές³³⁴. Στον αντίποδα ο Rosecrans, έχοντας αντιληφθεί το αρχικό του σφάλμα, άρχισε να συγκεντρώνει τις διασκορπισμένες δυνάμεις του, ώστε να συγκεντρωθεί σαν ενιαία δύναμη στην Chattanooga και να υπερασπιστεί την πόλη. Ο Bragg στις 19 Σεπτεμβρίου επιχείρησε επίθεση κατά του αριστερού πλευρού των δυνάμεων της Ένωσης στην Chickamauga³³⁵ αλλά είχε δύο σημαντικά προβλήματα: την έλλειψη πληροφοριών και εποπτείας στο δασώδες πεδίο της μάχης, και τη μόνιμη έλλειψη συντονισμού μεταξύ των επιμέρους δυνάμεων του, με αποτέλεσμα να αποτύχει. Στις 20 Σεπτεμβρίου επανέλαβε την επίθεσή του και στις δύο πλευρές των δυνάμεων της Ένωσης, ενισχυμένος και από τις δυνάμεις του στρατηγού Longstreet. Η μορφολογία του πεδίου της μάχης στην Chickamauga, καθώς και η εγγύτητα

³³¹ Leonard J. Fullenkamp, 2012, ο.π. σελ.27

³³² John Bowers: Chickamauga and Chattanooga: The Battles That Doomed the Confederacy, HarperCollins, 2001, σελ.32-33

³³³ Griffith Paddy, 2001, ο.π. σελ.41-44

³³⁴ <https://www.battlefields.org/learn/biographies/braxton-bragg>, ανακτήθηκε την 9-10-2018, 23:17.

³³⁵ Peter Cozzens: This Terrible Sound: The Battle of Chickamauga, University of Illinois Press, 1996, σελ.86-92

των αντίπαλων δυνάμεων είχαν δημιουργήσει τεράστια σύγχυση και στις δύο παρατάξεις³³⁶, με αποτέλεσμα οι υπέρτερες αριθμητικά (ένα σπάνιο φαινόμενο) δυνάμεις της Συνομοσπονδίας να καταφέρουν τελικά να επικρατήσουν³³⁷, ενώ οι δυνάμεις της Ένωσης υποχωρούσαν, συντεταγμένα όμως, προς την Chattanooga, χάρη στην ηρωική αντίσταση και επιμονή άμυνα του στρατηγού Thomas³³⁸, ο οποίος έκτοτε απέκτησε το προσωνύμιο "The Rock of Chickamauga". Οι απώλειες και για τις δύο πλευρές ήταν τρομακτικές, η Ένωση έχασε 16.200 άνδρες και η Συνομοσπονδία 18.500³³⁹, είναι όμως φανερό ότι η φθορά των δυνάμεων δημιουργούσε συνεχώς ένα σημαντικό και αυξανόμενο μειονέκτημα για τη Συνομοσπονδία. Τον Οκτώβριο του 1863 οι δυνάμεις του Rosecrans είχαν οχυρωθεί μέσα στην πόλη της Chattanooga, βρισκόμενοι όμως σε απελπιστική θέση, αποκλεισμένοι από κάθε κατεύθυνση και χωρίς δυνατότητα ανεφοδιασμού. Στις 19 Οκτωβρίου ο Rosecrans αντικαταστάθηκε από τον Thomas³⁴⁰, με απόφαση του ίδιου του Lincoln, ενώ ταυτόχρονα αποφασίστηκε η αποστολή του στρατηγού Hooker, με 20.000 άνδρες από τη στρατιά του Ποτόμακ στη Βιρτζίνια, όπως επίσης και του στρατηγού Sherman με 17.000 άντρες από τον Μισισσιπή, προκειμένου να βοηθήσουν τις αποκλεισμένες δυνάμεις του Thomas³⁴¹. Είναι σημαντικό να αναφέρουμε ότι με προσωπική εντολή του Lincoln και τη σύμφωνη γνώμη του Υπουργού Άμυνας Stanton, από τις 29 Σεπτεμβρίου είχε ανατεθεί στο Στρατηγό Grant η διοίκηση όλων των Δυνάμεων της Ένωσης μεταξύ Απαλαχίων και Μισισσιπή, η πολυπόθητη ενιαία διοίκηση που επεδίωκε ο Lincoln³⁴². Με την άφιξη των ενισχύσεων ο στρατηγός Grant, με μία δύναμη πλέον 67.000 ανδρών, εξαπέλυσε την επίθεσή του για την ανακούφιση των πολιορκημένων στις 24 Νοεμβρίου και μετά από δύο ημέρες σκληρών μαχών έναντι των καλά οχυρωμένων ανδρών της Συνομοσπονδίας³⁴³, οι οποίες αριθμούσαν 37.000 άνδρες, κατάφερε τελικά να διασπάσει τις αμυντικές τους γραμμές και οι δυνάμεις της Συνομοσπονδίας τράπηκαν σε άτακτη φυγή, η οποία κατέληξε στο Dalton της Georgia³⁴⁴. Οι συνολικές απώλειες για τις δυνάμεις της Ένωσης ήταν 5.800 άνδρες, ενώ για τις δυνάμεις της Συνομοσπονδίας 6.700 άνδρες. Επιχειρώντας την κριτική για την τελευταία

³³⁶ Peter Cozzens, 1996, ο.π. σελ.232-234

³³⁷ Edwin C. Bearss, 2006, ο.π. σελ. 312-313

³³⁸ Freeman Cleaves: Rock of Chickamauga: The Life of General George H. Thomas, University of Oklahoma Press, 1948, σελ.26-27

³³⁹ Edwin C. Bearss, 2006, ο.π. σελ. 320

³⁴⁰ DORIS KEARNS GOODWIN, 2005, ο.π. σελ.418-420

³⁴¹ <https://www.history.com/topics/american-civil-war/battle-of-chattanooga>, ανακτήθηκε την 10-10-2018, 16:21.

³⁴² DORIS KEARNS GOODWIN, 2005, ο.π. σελ.420-422

³⁴³ Ulysses S. Grant, 2004, ο.π. σελ.288-292

³⁴⁴ John Bowers, 2001, ο.π. σελ.78-79

αυτή εκστρατεία του 1863, μπορούμε αναμφισβήτητα να πούμε ότι ήταν μία κρίσιμη καμπή για την εξέλιξη του πολέμου. Σε στρατηγικό επίπεδο η απόφαση του Lincoln για τη διενέργεια της εκστρατείας ήταν απόλυτα ορθή³⁴⁵, όπως επίσης ορθή ήταν και η αντικατάσταση του Rosecrans από τον Thomas, και η δημιουργία ενιαίας διοίκησης υπό το στρατηγό Grant. Στο επιχειρησιακό επίπεδο ήταν η πρώτη φορά³⁴⁶, που οι δυνάμεις της Ένωσης αντιμετώπισαν επιτυχώς ισχυρές οχυρές θέσεις δυνάμεων της Συνομοσπονδίας και κατάφεραν να επιβάλλουν στον αντίπαλο υψηλότερο αριθμό απωλειών. Από την άλλη πλευρά η αρχική απόφασή του Bragg για την εγκατάλειψη της Chattanooga αποδείχθηκε τελικά λανθασμένη, κάτι το οποίο όμως δεν οδήγησε στην αντικατάσταση του από τον Jefferson Davis³⁴⁷, όπως αντίστοιχα έπραττε ο Lincoln με τους δικούς του στρατηγούς. Σημαντικό στοιχείο που οδήγησε στην ήττα της Συνομοσπονδίας ήταν όπως προαναφέραμε οι κακές σχέσεις του Bragg με τους υφισταμένους του, αλλά και η εμμονή του να πραγματοποιεί επιθέσεις χωρίς επαρκείς αναγνωρίσεις και πληροφορίες για τη δύναμη του εχθρού. Οι συνολικές απώλειες εξάλλου για τις δυνάμεις της Συνομοσπονδίας, οι οποίες ανήλθαν στους 25.500 άνδρες, αριθμός εξαιρετικά υψηλός σε σχέση με τις συνολικές δυνάμεις που έλαβαν μέρος σε αυτές τις δύο μάχες, καταδεικνύουν το γεγονός ότι ο πόλεμος φθοράς³⁴⁸, που είχε οραματιστεί ο Jefferson Davis, ήταν ατελέσφορος.

Τους πρώτους μήνες του 1864 επικρατούσε σχετική ηρεμία σε όλα τα θέατρα του πολέμου, ο στρατηγός Grant είχε αναλάβει από το Φεβρουάριο, με προσωπική εντολή του Lincoln, την αρχηγία όλων των Δυνάμεων της Ένωσης³⁴⁹, σε όλα τα μέτωπα. Επιθυμώντας να αναλάβει άμεσα δράση ο Grant σχεδίασε μία εκστρατεία με σκοπό να ασκήσει πίεση στη Στρατιά της Βόρειας Βιρτζίνια του στρατηγού Lee και από την άλλη να καταστήσει αδύνατη την αποστολή ενισχύσεων από πλευράς Συνομοσπονδίας προς την Georgia, όπου ο Sherman επιχειρούσε προέλαση. Ο Grant συγκέντρωσε μία τεράστια δύναμη 102.000 ανδρών, η οποία θα αντιμετώπιζε τη στρατιά της Βόρειας Βιρτζίνια, η οποία αριθμούσε 61.000 άνδρες, η εκστρατεία αυτή έλαβε την ονομασία "Overland Campaign"³⁵⁰. Η πρώτη μάχη της εκστρατείας έλαβε χώρα στην περιοχή Wilderness, μία εξαιρετικά δασώδη και δύσβατη περιοχή, την οποία ο Lee γνώριζε πολύ καλά από τις

³⁴⁵ Hensel Howard M., 1989, ο.π. σελ.18

³⁴⁶ Griffith Paddy, 2001, ο.π. σελ.48-49

³⁴⁷ <https://www.battlefields.org/learn/biographies/braxton-bragg>, ο.π.

³⁴⁸ Borrit Gabor S., 1993, ο.π. σελ.24-25

³⁴⁹ DORIS KEARNS GOODWIN, 2005, ο.π. σελ.460-461

³⁵⁰ <https://www.battlefields.org/learn/articles/overland-campaign-1864>, ανακτήθηκε την 11-10-2018, 19:03.

μάχες της Chancellorsville και επέλεξε να δώσει εκεί αμυντικό αγώνα, εκμεταλλευόμενος τη μορφολογία του εδάφους, για να αντισταθμίσει την αριθμητική υπεροχή της Ένωσης³⁵¹. Η μάχη ξεκίνησε την 4η Μαΐου, διήρκεσε τρεις ημέρες και ήταν εξαιρετικά αιματηρή και για τις δύο πλευρές, αξίζει να σημειωθεί ότι σκοτώθηκαν στο πεδίο της μάχης δύο στρατηγοί της Ένωσης (James S. Wadsworth και Alexander Hays) και τρεις στρατηγοί της Συνομοσπονδίας (John M. Jones, Micah Jenkins, and Leroy A. Stafford), ενώ οι συνολικές απώλειες ήταν 18.400 για την ένωση και 11.400 για τη Συνομοσπονδία³⁵². Ο στρατηγός Grant παρά τις βαριές απώλειες, δήλωσε στον Υπουργό Άμυνας Stanton ότι θα συνεχίσει την προέλαση του προς Νότο³⁵³, όπως και έπραξε την 7η Μαΐου, εξορμώντας προς την πόλη Spotsylvania Courthouse. Η μάχη εκεί ξεκίνησε στις 8 Μαΐου, όπου σύσσωμη η Στρατιά του Grant με 100.000 άνδρες, επιτέθηκε στο Σώμα Στρατού του στρατηγού Richard Anderson (συνολικής δύναμης 52.000 ανδρών). Οι σφοδρές μάχες που ακολούθησαν ήταν ιδιαίτερα φονικές και πολλές φορές σώμα με σώμα³⁵⁴, όπου τελικά η αριθμητική υπεροχή των δυνάμεων της Ένωσης ανάγκασε τον στρατηγό Anderson σε υποχώρηση την 18η Μαΐου. Οι απώλειες ανήλθαν σε 18.000 άνδρες για την Ένωση και 11.000 άνδρες για τη Συνομοσπονδία³⁵⁵. Ο Grant δεν έχασε χρόνο και συνέχισε την προέλασή του ακόμη πιο νότια προς το Cold Harbor, όπου ξεκίνησε μία σειρά επιθέσεων με σκοπό να διασπάσει τις αμυντικές γραμμές των δυνάμεων της Συνομοσπονδίας, οι οποίες είχαν προλάβει να οχυρωθούν σε ισχυρές θέσεις. Η αντίσταση των δυνάμεων της Συνομοσπονδίας ήταν σφοδρή. Οι δυνάμεις του στρατηγού Lee, έχοντας αντιληφθεί ότι οι δυνάμεις του Grant απείχαν πλέον ελάχιστα από το Richmond, επέδειξαν μεγάλη αποφασιστικότητα και προκάλεσαν τεράστιες απώλειες στα στρατεύματα της Ένωσης, τα οποία σε πολλές περιπτώσεις εκτελούσαν επιθέσεις αυτοκτονίας³⁵⁶. Η μάχη έληξε στις 3 Ιουνίου, με φρικτές απώλειες για άλλη μία φορά κατά τη διάρκεια της εκστρατείας "Overland" για τις δυνάμεις του Grant, οι οποίες απώλεσαν 12.700 άνδρες³⁵⁷, και μόλις 2.500 άνδρες για τις δυνάμεις της Συνομοσπονδίας. Έχοντας υποστεί τόσο μεγάλες απώλειες, ο Grant αποφάσισε να παρακάμψει εκ νέου τις δυνάμεις του Lee και να

³⁵¹ <https://www.history.com/news/grants-overland-campaign-150-years-ago>, ανακτήθηκε την 11-10-2018, 21:06.

³⁵² <https://www.battlefields.org/learn/maps/wilderness-may-6-1864>, ανακτήθηκε την 11-10-2018, 21:47.

³⁵³ DORIS KEARNS GOODWIN, 2005, ο.π. σελ.462

³⁵⁴ <https://www.battlefields.org/learn/articles/spotsylvania-court-house>, ανακτήθηκε την 11-10-2018, 22:36.

³⁵⁵ <https://www.history.com/topics/american-civil-war/battle-of-spotsylvania-court-house>, ανακτήθηκε την 11-10-2018, 22:57.

³⁵⁶ Noah Andre Trudeau: Bloody Roads South: The Wilderness to Cold Harbor, May-June 1864, Little Brown and Company, 1989, σελ.214-217

³⁵⁷ Ulysses S. Grant, 2004, ο.π. σελ.352-357

κατευθυνθεί προς το Petersburg, απ' όπου την 20 Ιουνίου 1864 ξεκίνησε μία πολιορκία η οποία διήρκεσε 9 μήνες.

Πριν ακόμη ο Grant ξεκινήσει την πολιορκία του Petersburg, στο δυτικό μέτωπο ο στρατηγός Sherman είχε αρχίσει την προέλαση του προς την Ατλάντα στις 4 Μαΐου 1864, με αντικειμενικό σκοπό να συνεχίσει περαιτέρω προς τη Sabanha, φθάνοντας έτσι στη θάλασσα³⁵⁸, περικυκλώνοντας και αποκόπτοντας με αυτό τον τρόπο πλήρως τις δυνάμεις της Συνομοσπονδίας. Το εγχείρημα, αν και ήταν ιδιαίτερα φιλόδοξο, έβρισκε ως μοναδικό εμπόδιο τη στρατιά του Dalton, υπό το στρατηγό Joseph Johnston, με συνολική δύναμη 65.000 ανδρών. Η στρατιά του Sherman αριθμούσε 100.000 περίπου άνδρες, ήταν ιδιαίτερα ενισχυμένη σε πυροβολικό (254 πυροβόλα) και σε ιππικό³⁵⁹. Πρέπει εδώ να σημειώσουμε ότι η Atlanta ήταν μετά το Richmond το σπουδαιότερο βιομηχανικό κέντρο της Συνομοσπονδίας³⁶⁰, και ένας σπουδαίος συγκοινωνιακός κόμβος, ο οποίος οδηγούσε βορειανατολικά προς το Richmond. Η επιχείρηση αυτή είχε και ένα δευτερεύοντα αντικειμενικό σκοπό: στην κατάτμηση των δυνάμεων της Συνομοσπονδίας και τη δημιουργία αντιπερισπασμού προς τις δυνάμεις του στρατηγού Lee, οι οποίοι μαχόταν στο Petersburg³⁶¹. Ο στρατηγός Johnston ακολούθησε μία τακτική συνεχών υποχωρήσεων, αποφεύγοντας να αντιπαρατίθεται ανοιχτά με τις υπέρτερες δυνάμεις του στρατηγού Sherman, τελικά όμως αναγκάστηκε στις 27 Ιουνίου οχυρωμένος στο όρος Kenessaw, 32 χιλιόμετρα βόρεια της Atlanta, να δώσει μάχη με τις δυνάμεις του Sherman. Ο Johnston αμύνθηκε με πείσμα και κατάφερε να αποκρούσει τις δυνάμεις της Ένωσης, αλλά παρόλα αυτά ο Jefferson Davis έδωσε εντολή για την αντικατάστασή του από τον στρατηγό John Hood³⁶². Ο στρατηγός Hood αποπειράθηκε αρχικά να επιτεθεί στις δυνάμεις του Sherman, αλλά ευρισκόμενος με αριθμητικό μειονέκτημα αναγκάστηκε να υποχωρήσει μέσα στην πόλη, από όπου οι εξαντλημένες δυνάμεις του αναγκάστηκαν να αποχωρήσουν στις 2 Σεπτεμβρίου αφού παρέδωσαν πρώτα την πόλη στις φλόγες³⁶³. Ο Sherman διέπραξε το σφάλμα να μην καταδιώξει τις δυνάμεις του Hood, με αποτέλεσμα ο δεύτερος να καταφέρει να ανασυντάξει τις δυνάμεις του στην Georgia όπου είχε καταφύγει, και στις 25 Σεπτεμβρίου κατόπιν συσκέψεως και απόφασης από κοινού με τον Jefferson Davis, να

³⁵⁸ <https://www.history.com/topics/american-civil-war/shermans-march>, ανακτήθηκε την 12-10-2018, 17:23.

³⁵⁹ Griffith Paddy, 2001, ο.π. σελ.51

³⁶⁰ <https://www.essentialcivilwarcurriculum.com/atlanta-in-the-civil-war.html>, ανακτήθηκε την 12-10-2018, 20:02.

³⁶¹ <https://www.battlefields.org/learn/articles/atlanta>, ανακτήθηκε την 12-10-2018, 21:17.

³⁶² MAJOR DAVID E. WEST JR, 2010, ο.π. σελ.21-22

³⁶³ Marc Wortman: The Bonfire: The Siege and Burning of Atlanta, Public Affairs, 2009, σελ.238-241

προελάσει προς την πολιτεία του Tennessee, με αντικειμενικό σκοπό το Nashville³⁶⁴, καταστρέφοντας ταυτόχρονα στο δρόμο τους στον άξονα συγκοινωνιών του Sherman με το Tennessee. Ο Sherman, αντί να καταδιώξει τις δυνάμεις του Hood επέλεξε να στείλει τον στρατηγό Thomas με μία δύναμη 30.000 ανδρών, και τον στρατηγό Schofield με επίσης 30.000 άνδρες να ανακόψουν την προέλαση του Hood προς το Nashville, ενώ ο ίδιος συνέχισε την προέλασή του προς νότο, με αντικειμενικό σκοπό τη Savannah και τις ακτές του ατλαντικού³⁶⁵, έχοντας εξασφαλίσει τη συγκατάθεση τόσο του Grant όσο και του Lincoln. Στα νώτα του Sherman οι στρατηγοί Thomas και Schofield κατάφεραν με αριστοτεχνικό τρόπο να σταματήσουν τις δυνάμεις του Hood, αρχικά ο δεύτερος στην Columbia, και πιο συγκεκριμένα στο Φράνκλιν, όπου στις 24 με 29 Νοεμβρίου 1864 υποχρέωσαν τις δυνάμεις του Hood σε απώλειες 6.000 ανδρών, και στη συνέχεια έχοντας ενώσει τις δυνάμεις τους, τον αντιμετώπισαν και τον νίκησαν στο Nashville στις 6 Δεκεμβρίου. Ο Hood υποχώρησε προς το Mississippi, όπου και υπέβαλε την παραίτησή του στον Jefferson Davis στις 23 Ιανουαρίου 1865³⁶⁶, πλέον ο ηγέτης της Συνομοσπονδίας είχε κατανοήσει ότι κάθε ελπίδα για κάποια νικηφόρα εκστρατεία στο δυτικό μέτωπο είχε χαθεί για τη Συνομοσπονδία. Ταυτόχρονα ο Sherman εκτελούσε προέλαση προς νότο, με 62.000 άνδρες, σε δύο μεγάλες φάλαγγες με παράλληλες πορείες, ληλατώντας τα πάντα στο πέρασμά του³⁶⁷. Αντικειμενικός σκοπός του Sherman ήταν να ανεφοδιαστεί από το ναυτικό της Ένωσης στη Savanna και να προελάσει βορειοανατολικά προς τη Νότια Και Βόρεια Καρολίνα. Αυτό τελικά έγινε στις 22 Δεκεμβρίου 1864 και η Savanna προσφέρθηκε στον Lincoln ως Χριστουγεννιάτικο δώρο³⁶⁸. Αν και ο στρατηγός Grant επιθυμούσε να μετακινήσει τις δυνάμεις του Sherman βόρεια προς Petersburg, ο Sherman τον έπεισε τελικά να κινηθεί προς Βόρεια και Νότια Καρολίνα³⁶⁹, καταστρέφοντας κάθε υποδομή και στρατιωτική εγκατάσταση που θα μπορούσε να βοηθήσει τις δυνάμεις της Συνομοσπονδίας να συνεχίσουν τον πόλεμο. Τον Ιανουάριο του 1865 ο Sherman ανασυγκροτήσε τις δυνάμεις του, οι οποίες τώρα αριθμούσαν 90.000 άνδρες, και είχε να αντιμετωπίσει τη στρατιά του Tennessee, του στρατηγού Joseph Johnston, η οποία ήταν εξαιρετικά αποδυναμωμένη, με μόνο 15.000 άνδρες ως δύναμη. Όπως ήταν φυσικό στις 17

³⁶⁴ Wiley Sword: *The Confederacy's Last Hurrah: Spring Hill, Franklin, and Nashville*, University Press of Kansas, 1993, σελ.47-48

³⁶⁵ <http://americanhistory.oxfordre.com/view/10.1093/acrefore/9780199329175.001.0001/acrefore-9780199329175-e-204>, ανακτήθηκε την 12-10-2018, 23:08.

³⁶⁶ <https://www.britannica.com/biography/John-B-Hood>, ανακτήθηκε την 12-10-2018, 23:12.

³⁶⁷ <https://opinionator.blogs.nytimes.com/2014/11/17/rethinking-shermans-march/>, ανακτήθηκε την 12-10-2018, 23:19.

³⁶⁸ DORIS KEARNS GOODWIN, 2005, ο.π. σελ.510-511

³⁶⁹ Ulysses S. Grant, 2004, ο.π. σελ.412-413

Φεβρουαρίου 1865 οι δυνάμεις του Sherman έτρεψαν σε φυγή τα υπολείμματα της στρατιά του Tennessee, και εισήλθαν πανηγυρικά στην πόλη της Columbia, όπου διέπραξαν πρωτοφανείς λεηλασίες και κατέκαψαν την πόλη³⁷⁰, ενώ πέντε μέρες αργότερα εγκαταλείφθηκε από τις δυνάμεις της Συνομοσπονδίας και το Charleston. Η τελευταία πράξη αντίστασης που προέβαλαν οι δυνάμεις της Συνομοσπονδίας, έλαβε χώρα στην πόλη Bentonville, όπου τα υπολείμματα της στρατιάς του Johnston, συνεπικουρούμενες από αυτές στρατηγού Bragg, συγκεντρώνοντας συνολικά 21.000 άνδρες, προσπάθησαν από τις 19 έως 21 Μαρτίου να σταματήσουν τις προελαύνουσες δυνάμεις του Sherman. Οι τελευταίες αυτές δυνάμεις της Συνομοσπονδίας κατατροπώθηκαν (1.500 απώλειες για την Ένωση και 2.600 για τη Συνομοσπονδία)³⁷¹ και τράπηκαν σε φυγή, όταν και τελικά παραδόθηκαν στις 13 Απριλίου πλησίον της πόλης του Raleigh. Αυτή ήταν και η τελευταία πράξη του εμφυλίου δράματος στο δυτικό μέτωπο. Επιχειρώντας μία αποτίμηση των επιχειρήσεων στο δυτικό μέτωπο κατά το τελευταίο αυτό έτος του Εμφυλίου Πολέμου, διαπιστώνουμε με εύκολο τρόπο ότι το στρατηγικό σχέδιο του Lincoln είχε ευοδωθεί, και ο ίδιος έχοντας απόλυτη εμπιστοσύνη στους στρατηγούς του, τους είχε παραχωρήσει την πρωτοβουλία και την ελευθερία των κινήσεων³⁷². Από την άλλη πλευρά ο Jefferson Davis, πιεζόμενος αφόρητα στο ανατολικό μέτωπο, και αντιμετωπίζοντας σοβαρό ενδεχόμενο κατάληψης της πρωτεύουσάς του Richmond, προσπαθούσε απεγνωσμένα να τραβήξει την προσοχή της Ένωσης στο δυτικό μέτωπο, εκμεταλλευόμενος την υπερέκταση των δυνάμεων της Ένωσης που δρούσαν εκεί³⁷³. Ήταν όμως σαφές ότι οι δυνάμεις που είχε στη διάθεσή του ήταν ανεπαρκής για να φέρουν σε πέρας ένα τέτοιο εγχείρημα, όπως για παράδειγμα η κατάληψη του Nashville.

Σε επιχειρησιακό επίπεδο ο στρατηγός Sherman επέδειξε το ίδιο επιθετικό πνεύμα και την ίδια ικανότητα στον πόλεμο ελιγμών με τον στρατηγό Grant, και αυτό φάνηκε στην επιλογή του να μην καταδιώξει τον Hood, αλλά να επιχειρήσει προέλαση προς αντίθετη κατεύθυνση³⁷⁴. Οι λεηλασίες που διαπράχθηκαν δε από τις δυνάμεις του κατά τη διάρκεια της προέλασής του, ήταν ένα από τα πιο μελανά σημεία της σταδιοδρομίας του, εξεταζόμενα όμως υπό το πρίσμα της ψυχρής λογικής, θα μπορούσε κάποιος να τα

³⁷⁰ <https://opinionator.blogs.nytimes.com/2015/03/10/was-the-burning-of-columbia-s-c-a-war-crime/>, ανακτήθηκε την 13-10-2018, 10:26.

³⁷¹ <https://www.ncpedia.org/bentonville-battle>, ανακτήθηκε την 13-10-2018, 11:42.

³⁷² Hensel Howard M., ο.π. σελ.22

³⁷³ MAJOR DAVID E. WEST JR, 2010, ο.π. σελ.13-15

³⁷⁴ Ulysses S. Grant, 2004, ο.π. σελ.326-330

χαρακτηρίσει ως "απαραίτητες ενέργειες"³⁷⁵. Στην πλευρά της Συνομοσπονδίας η αντικατάσταση του στρατηγού Johnston από τον Hood ήταν σίγουρα μια βεβιασμένη απόφαση του Jefferson Davis, η οποία αποδείχτηκε και λανθασμένη λόγω της απόδοσης του Hood στις επόμενες μάχες, οι οποίες και έκριναν τελικά το αποτέλεσμα στο Δυτικό μέτωπο. Βεβαίως θα πρέπει να αναγνωρίσουμε το γεγονός ότι σε κάθε μάχη, ιδιαίτερα στο δυτικό μέτωπο, οι στρατηγοί της Συνομοσπονδίας ήταν αναγκασμένοι να δίνουν μάχες πάντοτε με αριθμητικό μειονέκτημα, πλην ελαχίστων εξαιρέσεων. Η μόνη ελπίδα της Συνομοσπονδίας στο δυτικό μέτωπο ήταν η παράταση των συγκρούσεων και η καθυστέρηση της προέλασης των δυνάμεων της Ένωσης.

Πριν περάσουμε στην αξιολόγηση της τελικής μάχης του Αμερικανικού Εμφυλίου Πολέμου, αξίζει να αναφέρουμε τις ειρηνευτικές συνομιλίες που έλαβαν χώρα στο Hampton Roads της Virginia, στις 3 Φεβρουαρίου 1865. Στη συνάντηση αυτή έλαβαν μέρος από πλευράς Συνομοσπονδίας ο αντιπρόεδρος της Alexander Stephens, οι Robert M.T. Hunter και John A. Campbell και από την πλευρά της Ένωσης ο Πρόεδρος Abraham Lincoln και ο γενικός γραμματέας (Secretary of the State) William Seward³⁷⁶. Το χάσμα μεταξύ των δύο πλευρών ήταν αγεφύρωτο κι έτσι η σύσκεψη τελείωσε μόλις μέσα σε τέσσερις ώρες χωρίς κανένα αποτέλεσμα³⁷⁷. Έτσι λοιπόν ο Lincoln αποφάσισε να δώσει το τελειωτικό χτύπημα στις δυνάμεις της Συνομοσπονδίας, στοχεύοντας απευθείας στο κέντρο βάρους της, την πρωτεύουσα Richmond. Μετά από μία πολύμηνη απραξία κατά τη διάρκεια του χειμώνα του 1864-1865 η υπερανεπτυγμένη και εγκατεστημένη αμυντικά, καθόλη τη διάρκεια του χειμώνα, στρατιά της Βόρειας Βιρτζίνια περίξ του Richmond και του Petersburg, δέχτηκε τη σφοδρή επίθεση του ιππικού του στρατηγού Sheridan, με αποτέλεσμα την ήττα τους την 1η Απριλίου 1865 στη μάχη του Five Forks³⁷⁸, όπου χάθηκαν ακόμη 3.000 άνδρες της Συνομοσπονδίας (μόνο 800 απώλειες για την Ένωση). Μετά την ήττα τους το Petersburg και το Richmond αποκόπηκαν οριστικά από κάθε οδό ανεφοδιασμού. Ο στρατηγός Lee, αντιλαμβανόμενος το θανάσιμο κίνδυνο που διέτρεχε τόσο η στρατιά του όσο και η πρωτεύουσα της Συνομοσπονδίας, έπεισε τα μέλη της

³⁷⁵ <https://www.theamericanconservative.com/articles/the-hell-general-sherman-made/>, βλέπε επίσης και <https://opinionator.blogs.nytimes.com/2014/11/17/rethinking-shermans-march/>, ανακτήθηκαν την 13-10-2018, 13:23.

³⁷⁶ https://www.encyclopediavirginia.org/Hampton_Roads_Conference, ανακτήθηκε την 13-10-2018, 19:35.

³⁷⁷ James B. Conroy: *Our One Common Country: Abraham Lincoln And The Hampton Roads Peace Conference Of 1865*, Globe Pequot Press, Guilford, 2014, σελ.140-141

³⁷⁸ <https://www.britannica.com/topic/Battle-of-Five-Forks>, ανακτήθηκε την 13-10-2018, 21:14.

κυβέρνησης να αποχωρήσουν από το Petersburg και το Richmond³⁷⁹, σχεδιάζοντας να υποχωρήσει με τη στρατιά του προς τα δυτικά αρχικά προς Danville. Την επόμενη ημέρα ο στρατηγός Grant διέταξε γενική έφοδο κατά του Petersburg, το οποίο έπεσε τελικά την επόμενη ημέρα, ενώ ταυτόχρονα όλες οι στρατιωτικές δυνάμεις της Συνομοσπονδίας, κατόπιν διαταγής του στρατηγού Lee, αποχώρησαν από το Richmond³⁸⁰. Οι δυνάμεις του στρατηγού Lee, εξουθενωμένες και στερούμενες εφοδίων καταδιώκονταν απηνώς από τις δυνάμεις του στρατηγού Sheridan³⁸¹, επιχειρώντας μία τελευταία αντίσταση στο Appomattox Court House, όπου περικυκλωμένες από τις δυνάμεις του Grant, αναγκάστηκαν να συζητήσουν τους όρους της συνθηκολόγησης που τους πρότεινε ο τελευταίος³⁸². Ως τόπος συναντήσεως των δύο στρατηγών επελέγη η κατοικία του Wilmer Mclean στο Appomattox, η συνθηκολόγηση της στρατιάς της Βόρειας Βιρτζίνια υπογράφηκε τις πρώτες απογευματινές ώρες της 9 Απριλίου 1865, με όρους ιδιαίτερα τιμητικούς για τους αξιωματικούς και στρατιώτες της Συνομοσπονδίας. Η τελευταία πράξη του Αμερικανικού Εμφυλίου είχε λάβει τέλος. Κάποιες μεμονωμένες δυνάμεις της Συνομοσπονδίας συνέχιζαν να μάχονται μέχρι τα τέλη Μαΐου στη Louisiana, ενώ ο πρόεδρος Jefferson Davis είχε διαφύγει στην Georgia, όπου και συνελήφθη τελικά στις 10 Μαΐου 1865 με την κατηγορία της εσχάτης προδοσίας³⁸³. Ο κύριος στρατηγικός αντικειμενικός σκοπός της Ένωσης είχε επιτευχθεί, με μεγάλη βέβαια καθυστέρηση, αλλά ο Abraham Lincoln μπορεί να πιστωθεί με την επιμονή και την υπομονή που επέδειξε για την επίτευξη των στρατηγικών στόχων που είχε θέσει από την αρχή του Εμφυλίου Πολέμου. Ο στρατηγός Grant και ο στρατηγός Sheridan, αν και βρισκόταν εξαρχής σε πλεονεκτική θέση για την κατάληψη του Petersburg και του Richmond επέδειξαν αξιοσημείωτη προσήλωση και στον δευτερεύοντα αντικειμενικό σκοπό, στρατιωτικό αντικειμενικό σκοπό, που ήταν η πλήρης εξουδετέρωση της στρατιάς της Βόρειας Βιρτζίνια του στρατηγού Lee³⁸⁴. Το γεγονός ότι δεν επέτρεψαν στον Lee να διαφύγει εκ νέου προς τα δυτικά, και να συνεχίσει τον αγώνα, καταδεικνύει ότι είχαν μάθει από τα

³⁷⁹ <https://www.nytimes.com/1865/04/08/archives/details-of-the-evacuation-the-evacuation-of-richmond-by-the.html>, ανακτήθηκε την 14-10-2018, 09:54.

³⁸⁰ https://www.encyclopediavirginia.org/Richmond_During_the_Civil_War, ανακτήθηκε την 14-10-2018, 10:21.

³⁸¹ <https://www.britannica.com/event/Battle-of-Appomattox-Court-House>, ανακτήθηκε την 14-10-2018, 11:40.

³⁸² Fuller J. F. C., *Grant and Lee: A Study in Personality and Generalship*, Bloomington: Indiana University Press, 1982, σελ.14-15

³⁸³ <https://www.georgiaencyclopedia.org/articles/history-archaeology/capture-jefferson-davis>, ανακτήθηκε την 14-10-2018, 18:51.

³⁸⁴ Hensel Howard M., 1989, ο.π. σελ.6

σφάλματα του παρελθόντος και είχαν προσαρμόσει τη στρατηγική τους ανάλογα³⁸⁵. Από την πλευρά της Συνομοσπονδίας ο Jefferson Davis βρισκόταν προ αδιεξόδου, η μόνη εναλλακτική λύση που ίσως να είχε ήταν οι διαπραγματεύσεις για πιο ευνοϊκούς όρους συνθηκολόγησης, χωρίς βέβαια αυτό να θεωρείται ως πιθανό ενδεχόμενο κρίνοντας και από το αποτέλεσμα των συνομιλιών στο Hampton Roads. Στο επιχειρησιακό επίπεδο ο στρατηγός Lee αποφάσισε ορθώς την υποχώρηση προς δυσμάς, με μεγάλη όμως καθυστέρηση, και μη έχοντας εξασφαλίσει ισχυρές οπισθοφύλακες, οι οποίες θα μπορούσαν να καθυστερήσουν τους διώκτες του. Βεβαίως και σε αυτή την περίπτωση απλά θα καθυστερούσε το μοιραίο για τη στρατιά της Βόρειας Βιρτζίνια και θα παρατείνονταν η Εμφύλια αιματοχυσία χωρίς σαφείς στρατηγικούς αντικειμενικούς σκοπούς από την πλευρά της πολιτικής ηγεσίας της Συνομοσπονδίας.

Είναι κομβικό να επιχειρήσουμε μία ανάλυση για τη συμβολή των ναυτικών δυνάμεων στην τελική έκβαση του Αμερικανικού Εμφυλίου Πολέμου. Οι στρατηγικές στοχεύσεις της Ένωσης, όπως αυτές διατυπώθηκαν από τον Abraham Lincoln, είχαν σα στόχο τους τον οικονομικό στραγγαλισμό της Συνομοσπονδίας αλλά και την αποτροπή ενίσχυσής της μέσω θαλάσσης από το εξωτερικό. Το σχέδιο "Anaconda" προέβλεπε τον πλήρη αποκλεισμό της ακτογραμμής της Συνομοσπονδίας επί των ακτών του ατλαντικού και του κόλπου του Μεξικού, καθώς και των ποτάμιων οδών, κυρίως του Mississippi, και των παραποτάμιων του³⁸⁶. Το συγκεκριμένο εγχείρημα, το οποίο καλείτο να φέρει εις πέρας το ναυτικό της Ένωσης, ήταν ιδιαίτερα δύσκολο, λαμβάνοντας υπόψη το μέγεθος της ακτογραμμής της Συνομοσπονδίας μήκους 3.500 ναυτικών μιλίων³⁸⁷, και οι δυνάμεις οι οποίες ήταν διαθέσιμες κατά το ξέσπασμα του Εμφυλίου Πολέμου ήταν εξαιρετικά ισχνές, συνολική δύναμη 90 πολεμικών πλοίων εκ των οποίων μόνο τα 42 ήταν αξιόπλοα³⁸⁸. Αυτό ήταν κάτι που υπέπεσε αμέσως στην αντίληψη του Abraham Lincoln, ο οποίος έδωσε άμεση εντολή στον γραμματέα του ναυτικού (Secretary of the Navy) Gideon Welles και τον βοηθό του Gustavus Vasa Fox να ξεκινήσουν την ενίσχυση του ναυτικού με τη ναυπήγηση νέων πλοίων. Το κατά πόσο η αποστολή των δύο ανωτέρω προσώπων ήταν επιτυχημένη φαίνεται από την τάξη μεγέθους του ναυτικού στο τέλος του Εμφυλίου Πολέμου, όπου αριθμούσε συνολικά 625 πολεμικά πλοία, εκ των οποίων τα 50 ήταν

³⁸⁵ Ulysses S. Grant, 2004, ο.π. σελ.457-459

³⁸⁶ https://www.encyclopediavirginia.org/Anaconda_Plan, ανακτήθηκε την 14-10-2018, 21:20.

³⁸⁷ <https://www.mycivilwar.com/facts/navy-warfare.html>, ανακτήθηκε την 14-10-2018, 22:17.

³⁸⁸ <https://www.britannica.com/event/American-Civil-War/The-naval-war>, ανακτήθηκε την 15-10-2018, 19:16.

σιδηρόφρακτα (Ironclads)³⁸⁹, και 59.000 προσωπικό, σε σύγκριση με τα 42 πλοία και τους 9.000 άνδρες κατά το ξεκίνημα του πολέμου. Βεβαίως η Ένωση διέθετε τους απαραίτητους πόρους προκειμένου να φέρει εις πέρας αυτό το τεράστιο πρόγραμμα ενίσχυσης του ναυτικού, ο προϋπολογισμός από 12 εκατομμύρια δολάρια το 1861 εκτινάχθηκε στα 123 εκατομμύρια δολάρια το 1864³⁹⁰, αλλά και τις υποδομές οι οποίες της επέτρεψαν τελικά να το υλοποιήσει. Οι τεχνολογικές ανακαλύψεις της εποχής, όπως η δύναμη του ατμού και η τεχνολογική εξέλιξη των πυροβόλων όπλων³⁹¹, δεν θα μπορούσαν να είχαν αφήσει ανεπηρέαστο το ναυτικό, εκτός από την ανάπτυξη των Ironclads εξελίχθηκαν και νέα καινοτόμα όπλα, πολύ πρώιμης μορφής, όπως το υποβρύχιο και η τορπίλη³⁹², όπως επίσης και τροποποιήσεις σε κάποια πλοία ώστε να μπορούν να πλέουν στα εξαιρετικά ρηγά νερά των ποταμών. Από την πλευρά της Συνομοσπονδίας η κατάσταση στο ναυτικό ήταν τραγική, με καθόλου πολεμικά πλοία κι ένα μικρό στόλο εμπορικών πλοίων, ελάχιστα ναυπηγεία και δύο μόνο ναυτικές βάσεις (Norfolk και Pensacola), το έργο που έχει να φέρει εις πέρας ο Stephen Mallory (Confederate Secretary of the Navy) ήταν εξαιρετικά δύσκολο. Παρόλα αυτά ο Mallory έδειξε ιδιαίτερη ενεργητικότητα, αποστέλλοντας αντιπροσώπους στο εξωτερικό για την εξεύρεση και αγορά πλοίων, επιχείρησε τον εξοπλισμό εμπορικών πλοίων³⁹³, και προσπάθησε να επανεξοπλίσει εγκαταλειμμένα ή βυθισμένα πλοία της Ένωσης. Η έλλειψη οικονομικών και υλικών πόρων, καθώς και των κατάλληλων υποδομών για τη ναυπήγηση πολεμικών πλοίων ήταν μεγάλη και αυτή οδήγησε τον Mallory να υιοθετήσει νέες τεχνολογίες και ευρεσιτεχνίες, προκειμένου να αντιμετωπίσει το ισχυρότερο ναυτικό της Ένωσης. Το μόνο αρνητικό που μπορούμε να προσάψουμε στον Mallory είναι το γεγονός ότι δεν επέδειξε ιδιαίτερη προσοχή στην αύξηση της δύναμης και στον κεντρικό έλεγχο των Blockade Runners³⁹⁴ (επρόκειτο για ιδιωτικά εμπορικά πλοία τα οποία χρησιμοποιούταν για τη διάσπαση του ναυτικού αποκλεισμού της Συνομοσπονδίας), ούτως ή άλλως όμως το έργο του ήταν όπως προείπαμε εξ αρχής ιδιαίτερα δύσκολο και με περιορισμένους πόρους. Μερικές από τις πιο σπουδαίες ανακαλύψεις και καινοτομίες εξάλλου στον τομέα του ναυτικού έκαναν την εμφάνισή τους στις νότιες Πολιτείες κατά τη διάρκεια του

³⁸⁹ <https://www.britannica.com/event/American-Civil-War/The-naval-war>, ο.π.

³⁹⁰ Bern Anderson: *By Sea And By River: The Naval History of the Civil War*, Knopf, New York, 1962, σελ.24-29

³⁹¹ Simson Jay W., *Naval Strategies of the Civil War: Confederate Innovations and Federal Opportunism*, Nashville, Tennessee: Cumberland House, 2001, σελ.27-32

³⁹² <https://www.battlefields.org/learn/articles/navies-civil-war>, ανακτήθηκε την 15-10-2018, 21:15.

³⁹³ Bern Anderson, 1962, ο.π. σελ.43-48

³⁹⁴ <https://www.britannica.com/event/American-Civil-War/The-naval-war>, ο.π.

Αμερικανικού Εμφυλίου Πολέμου, όπως η τορπίλη, οι θαλάσσιες νάρκες τα ημικαταδύμενα τορπιλοβόλα (πρώιμα υποβρύχια) και τα θωρακισμένα καταδρομικά "Cottonclads"³⁹⁵.

Σίγουρα στην ιστοριογραφία του Αμερικανικού Εμφυλίου Πολέμου οι ναυτικές επιχειρήσεις δεν καταλαμβάνουν δεσπόζουσα θέση, πλην όμως υπήρξαν σημαντικότερες και επηρέασαν σε πάρα πολύ μεγάλο βαθμό την έκβαση των χερσαίων επιχειρήσεων. Όπως έχουμε αναφέρει και σε προηγούμενο κεφάλαιο το ναυτικό και των δύο αντιμαχόμενων παρατάξεων έδρασε επικουρικά στις χερσαίες δυνάμεις προσφέροντας τους κατά κύριο λόγο κάλυψη με τα πυρά των βαρέων πυροβόλων τους. Εάν θα μπορούσαμε να ξεχωρίσουμε κάποιες μάχες κατά τις οποίες το ναυτικό έπαιξε αποφασιστικό ρόλο στην έκβαση τους, τότε σίγουρα αυτές θα ήταν: η κατάληψη των Fort Henry and Donelson, η κατάληψη της "Νησίδας νούμερο 10", η κατάληψη της Νέας Ορλεάνης και του Vicksburg. Παρά το γεγονός ότι το ναυτικό του Lincoln είχε ως κύριο ρόλο τον αποκλεισμό της Συνομοσπονδίας από θαλάσσης και ποταμών, όπως άλλωστε ήταν και ο αρχικός σχεδιασμός, το ναυτικό της Ένωσης διεξήγαγε με μεγάλη επιτυχία αμφίβιες και συνδυασμένες επιχειρήσεις με τις δυνάμεις του στρατού, γέρνοντας αποφασιστικά την πλάστιγγα υπέρ των Βορείων. Ο πιο επιτυχημένος ναύαρχος του Lincoln ο David Farragut κατάφερε με το στολίσκο του Samuel Du Pont, στις 7 Νοεμβρίου 1861 να καταλάβει το σημαντικό λιμάνι του Port Royal στη Νότια Καρολίνα³⁹⁶ και ένα μήνα αργότερα το Roanoke Island και το New Bern στη Βόρεια Καρολίνα, με το στολίσκο του ναύαρχου Louis M. Goldsborough. Ταυτόχρονα με τις δύο ανωτέρω επιτυχίες ο Farragut συνέχισε με νότια κατεύθυνση εκκαθαρίζοντας τις όχθες του Mississippi από τα οχυρά και τις δυνάμεις της Συνομοσπονδίας, κατευθυνόμενος προς τις εκβολές του Mississippi στον κόλπο του Μεξικού και καταλαμβάνοντας τελικά τη Νέα Ορλεάνη. Η ανωτέρω ναυτική εκστρατεία η οποία διήρκεσε σχεδόν 3 χρόνια, έως το Δεκέμβριο του 1864, όχι μόνο επέφερε σημαντικές απώλειες, στο ούτως ή άλλως υποτυπώδες ναυτικό της Συνομοσπονδίας, αλλά κατάφερε να θέσει υπό τον έλεγχο της Ένωσης όλο το ρου του Mississippi, επιφέροντας ταυτόχρονα σημαντικά πλήγματα στις δυνάμεις εδάφους της Συνομοσπονδίας ανεξάρτητα ή σε συνεργασία με το στρατό της

³⁹⁵ Επρόκειτο επί της ουσίας για "ironclads" θωρακισμένα με μπάλες από βαμβάκι, ένα από τα κύρια προϊόντα της Συνομοσπονδίας που υπήρχε σε αφθονία, εν αντιθέσει με τον σίδηρο, Simson Jay W., ο.π. σελ.34-35

³⁹⁶ Bern Anderson, 1962, ο.π. σελ.52-60

Ένωσης³⁹⁷. Ανεξάρτητα από την επίδραση που είχε το ναυτικό στην εξέλιξη των επιχειρήσεων, είναι κομβικό να αναγνωρίσουμε και την αποτελεσματικότητά του στον στρατηγικό σχεδιασμό της Ένωσης, όπου και του είχε ανατεθεί η αποστολή του ναυτικού αποκλεισμού και κατά συνέπεια του οικονομικού στραγγαλισμού της Συνομοσπονδίας. Η Συνομοσπονδία βασιζόταν σε πολύ μεγάλο βαθμό στις ποτάμιες συγκοινωνίες του Mississippi για τον εσωτερικό εφοδιασμό και εμπόριο, λόγω και του ανεπαρκούς σιδηροδρομικού δικτύου της³⁹⁸, αυτό είχε σαν αποτέλεσμα την απόλυτη εξάρτηση μεγάλου αριθμού των Πολιτειών της Συνομοσπονδίας από τις συγκοινωνίες μέσω του ποταμού Mississippi. Όταν η Ένωση κατάφερε να θέσει υπό τον έλεγχό της σχεδόν όλο το μήκος του ποταμού, η λογιστική υποστήριξη των δυνάμεων της Συνομοσπονδίας στις Πολιτείες αυτές κατέρρευσε³⁹⁹. Καθίσταται λοιπόν σαφές ότι το ναυτικό όπλο δεν προσέδωσε απλά ένα σημαντικό επιχειρησιακό πλεονέκτημα στη δύναμη της Ένωσης, όταν βέβαια αυτό είχε ισχυροποιηθεί αρκετά, αλλά κατάφερε ταυτόχρονα και να υλοποιήσει ένα σπουδαίο στρατηγικό αντικειμενικό σκοπό που είχε τεθεί από τον πρόεδρο Lincoln, δικαιολογώντας με αυτό τον τρόπο τον χαρακτηρισμό του ως στρατηγικό όπλο στα χέρια της Ένωσης και κατά τον Abraham Lincoln: "Uncle Sam's web feet"⁴⁰⁰.

³⁹⁷ <https://www.mycivilwar.com/facts/navy-warfare.html>, ο.π.

³⁹⁸ <https://www.mycivilwar.com/facts/navy-warfare.html>, ο.π.

³⁹⁹ <https://www.britannica.com/topic/Confederate-States-of-America>, ανακτήθηκε την 16-10-2018, 19:44.

⁴⁰⁰ http://www.ijnhonline.org/wp-content/uploads/2012/01/pdf_williams.pdf, ανακτήθηκε την 16-10-2018, 19:57.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5: Αποτίμηση του Εμφυλίου Πολέμου και ο ρόλος Μ. Βρετανίας και Γαλλίας

Πριν επιχειρήσουμε την τελική αποτίμηση του Αμερικανικού Εμφυλίου Πολέμου, θα πρέπει να εξετάσουμε το ρόλο που έπαιξαν οι δύο Μεγάλες Δυνάμεις της εποχής, η Μεγάλη Βρετανία και η Γαλλία, στη διεξαγωγή και στην τελική έκβαση αυτής της τεράστιας σύγκρουσης. Όπως αναφέρθηκε και ανωτέρω η Μεγάλη Βρετανία και η Γαλλία μόνο αδιαφορία δεν μπορούσαν να επιδείξουν για την τεράστια πολεμική σύγκρουση που διεξάγονταν στην άλλη πλευρά του Ατλαντικού, οι εμπορικές σχέσεις που είχαν αναπτύξει και οι δύο χώρες με τις Πολιτείες των Ηνωμένων Πολιτειών της Αμερικής και κυρίτερα με αυτές της Συνομοσπονδίας και ο αντίκτυπος που είχε ο Εμφύλιος Πόλεμος στις σχέσεις αυτές, είχε δημιουργήσει ένα ζωνρό ενδιαφέρον στο εσωτερικό των δύο υπερδυνάμεων⁴⁰¹.

Ας ξεκινήσουμε με τη γενικότερη στάση της Γαλλίας απέναντι στις αντιμαχόμενες παρατάξεις. Το ενδιαφέρον της Γαλλίας για τα τεκταινόμενα στην Βόρεια Αμερικανική Ήπειρο είχαν να κάνουν εκτός από τις εμπορικές σχέσεις με τις Πολιτείες της Συνομοσπονδίας και με την επίσημη ανάμιξή της στο εσωτερικό του Μεξικού, όπου προσπάθησε να δημιουργήσει ένα "Puppet State" υπό τον Maximilian of Habsburg, Αρχιδούκα της Αυστρίας⁴⁰². Όπως είναι φυσικό ο Ναπολέων Γ' (είχε εκλεγεί με μεγάλη πλειοψηφία πρόεδρος της Δεύτερης Γαλλικής Δημοκρατίας το 1848) επεδίωκε να έχει ομαλές σχέσεις με την Ένωση, έτσι ώστε να καταφέρει να εγκαθιδρύσει το καθεστώς που επεδίωκε στο Μεξικό, με αντάλλαγμα την μη εμπλοκή της Γαλλίας στον Αμερικανικό Εμφύλιο⁴⁰³. Το διαφανόμενο αντάλλαγμα για τη μη εμπλοκή της Γαλλίας ήταν η αναγνώριση του καθεστώτος του Maximilian of Habsburg από την Ένωση, κάτι όμως το οποίο ήταν εξαιρετικά αμφιλεγόμενο⁴⁰⁴. Ο Secretary of State, William Henry Seward, είχε συμβουλευσει τον πρόεδρο Abraham Lincoln να μην πάρει ξεκάθαρη θέση στο θέμα της ανάμιξης της Γαλλίας στο Μεξικό και να υποσχεθεί απλά την αναγνώριση του καθεστώτος

⁴⁰¹ Howard Jones: Union and Confederate Diplomacy During the Civil War, University of Alabama, 2010, σελ.2-4

⁴⁰² Howard Jones: Abraham Lincoln and a new birth of Freedom, The Union and Slavery in the Diplomacy of the Civil War, University of Nebraska Press, 1999, σελ.181-183

⁴⁰³ Jörg Nagler, Don H. Doyle and Marcus Gräser: The Transnational Significance of the American Civil War, Palgrave Macmillan Transnational History Series, 2016, σελ.194-196

⁴⁰⁴ Howard Jones, 1999, ο.π. σελ.143

του Maximilian of Habsburg⁴⁰⁵. Από την άλλη πλευρά ο Jefferson Davis απέστειλε το Φεβρουάριο του 1862 τον John Slidell και τον William L. Dayton στο Παρίσι για διαπραγματεύσεις με τον Γάλλο Υπουργό Εξωτερικών Édouard Thouvenel⁴⁰⁶ με αντικειμενικό σκοπό την αναγνώριση της Συνομοσπονδίας από τη Γαλλία, το σπάσιμο του εμπορικού αποκλεισμού που είχε επιβληθεί από την Ένωση, και την απόσπαση οικονομικής και στρατιωτικής βοήθειας. Ως ανταλλάγματα η Γαλλία θα είχε τη στήριξη της Συνομοσπονδίας στο θέμα του Μεξικού και την απρόσκοπτη συνέχιση της τροφοδοσίας της Γαλλικής αγοράς με φορτία βάμβακος⁴⁰⁷. Το μόνο που τελικά κατάφερε να αποσπάσει η πλευρά της Συνομοσπονδίας ήταν η οικονομική βοήθεια ύψους 15.000.000\$ από τον Γάλλο επιχειρηματία Frédéric Émile d'Erlanger⁴⁰⁸ που θα χρησίμευε στην αγορά Ironclads (θωρακισμένα μεταλλικά πολεμικά πλοιά)⁴⁰⁹ και αλλού πολεμικού υλικού⁴¹⁰. Αξίζει να σημειωθεί ότι το μόνο πολεμικό πλοίο που ναυπηγήθηκε τελικά στη Γαλλία για λογαριασμό της Συνομοσπονδίας, το "CSS Stonewall", πουλήθηκε τελικά στη Δανία το 1864⁴¹¹. Ενδιαφέρον επίσης παρουσιάζει και η κατάσταση στο εσωτερικό της Γαλλίας, αναφορικά με την άποψη του πληθυσμού για τον Αμερικανικό Εμφύλιο Πόλεμο. Σύμφωνα με τις εφημερίδες της εποχής⁴¹² υπήρχε ένα ρεύμα υποστήριξης προς τη Συνομοσπονδία από τους συντηρητικούς οπαδούς του Ναπολέον Γ', τους οπαδούς της μοναρχίας (Bourbon Legitimists)⁴¹³ και τους οπαδούς του Ρωμαιοκαθολικισμού. Από την άλλη πλευρά η Ένωση απολάμβανε την υποστήριξη των Ρεπουμπλικανών και των "Orleanists"⁴¹⁴ (αυτών δηλαδή που επιθυμούσαν την επαναφορά στο θρόνο του Louis Philippe). Ένα σημαντικό γεγονός που πρέπει να αναφερθεί είναι και η κρίση του βάμβακος (cotton famine) που έπληξε σχεδόν όλη την Ευρωπαϊκή Ήπειρο, αλλά κυρίως

⁴⁰⁵ LCDR John P. Houston: *Diplomats at War, a critical analysis of American and Confederate Diplomacy 1861-1862*, U.S. Army and Staff College, 2014, σελ.18-20

⁴⁰⁶ Kyle Laurence Dreher: *UNITED STATES DIPLOMACY DURING THE CIVIL WAR AND RECONSTRUCTION: THE STRETCH TOWARDS THE CARIBBEAN, 1860-1877*, Western Carolina University, 2017, σελ.20

⁴⁰⁷ LCDR John P. Houston, 2014, ο.π. σελ. 26-29

⁴⁰⁸ Jörg Nagler, Don H. Doyle and Marcus Gräser, 2016, ο.π. σελ.96-99

⁴⁰⁹ Angus Konstam: *Mississippi River Gunboats of the American Civil War 1861-1865*, Osprey Publishing, Oxford, 2002, σελ.3-5

⁴¹⁰ <https://www.essentialcivilwarcurriculum.com/union-and-confederate-diplomacy-during-the-civil-war.html>, ανακτήθηκε την 7-11-2018, 20:31.

⁴¹¹ https://americancivilwar.com/tcwn/civil_war/Navy_Ships/CSS_Stonewall.html, ανακτήθηκε την 7-11-2018, 21:15.

⁴¹² George M. Blackburn: *French Newspapers Opinion on the American Civil War*, Greenwood Press, Connecticut, 1997, σελ.182-188

⁴¹³ George M. Blackburn, 1997, ο.π. σελ.193

⁴¹⁴ <https://www.britannica.com/topic/Orleanist>, ανακτήθηκε την 8-11-2018, 10:17.

τη Μεγάλη Βρετανία και τη Γαλλία⁴¹⁵ την περίοδο 1862-1865, ως αποτέλεσμα του αποκλεισμού που είχε εφαρμόσει η Ένωση εναντίον της Συνομοσπονδίας. Η έλλειψη βάμβακος για τις κλωστοϋφαντουργίες της Γαλλίας είχε οδηγήσει στο διπλασιασμό της τιμής του και είχε ως αποτέλεσμα πολλές βιομηχανίες να αναγκαστούν να απολύσουν μεγάλο αριθμό εργατών⁴¹⁶. Η ανωτέρω κρίση δημιούργησε ένα κύμα συμπαράστασης στο εσωτερικό της Γαλλίας υπέρ της Συνομοσπονδίας, χωρίς αυτό όμως να έχει αντίκρισμα στην επίσημη πολιτική του κράτους, η οποία ιδιαίτερα μετά την πτώση της New Orleans στα χέρια των Δυνάμεων της Ένωσης, την άνοιξη του 1862, ήταν αυστηρά ουδέτερη στο θέμα του Αμερικανικού Εμφυλίου Πολέμου. Πιο συγκεκριμένα στις αρχές του 1864 ο Ναπολέων Γ' απέστειλε τον έμπιστό του διπλωμάτη Thomas W. Evans στον πρόεδρο Lincoln προκειμένου να βολιδοσκοπήσει τις προθέσεις της Ένωσης σχετικά με το θέμα του αποκλεισμού, αλλά κυρίως με το θέμα της αναγνώρισης του Μεξικού⁴¹⁷. Μετά την επιστροφή του στο Παρίσι ο Thomas W. Evans έπεισε τον αυτοκράτορα Ναπολέων Γ' ότι η ήττα της Συνομοσπονδίας ήταν σχεδόν σίγουρη και ότι σε καμία περίπτωση δεν θα έπρεπε η Γαλλία να αναμειχθεί περαιτέρω στην υπόθεση του Αμερικανικού Εμφυλίου⁴¹⁸. Το κυρίαρχο ερώτημα που τίθεται στην περίπτωση της Γαλλίας και του ρόλου της στον Αμερικανικό Εμφύλιο Πόλεμο είναι γιατί αυτή δεν προχώρησε στην αναγνώριση της Συνομοσπονδίας, ακόμη και όταν στα πρώτα στάδια του πολέμου (όπως άλλωστε διαβεβαίωνε συνεχώς και ο John Slidell τον Αυτοκράτορα Ναπολέων Γ') μία νίκη της Συνομοσπονδίας φαινόταν απόλυτα εφικτή. Ο κυριότερος λόγος ήταν οι διπλωματικές κινήσεις του προέδρου Lincoln, διαμέσου του William Henry Seward. Ο Seward είχε καταφέρει να πείσει τον Ναπολέων Γ' ότι μία πιθανή αναγνώριση της Συνομοσπονδίας από τη Γαλλία θα σήμαινε σίγουρα πόλεμο μεταξύ Γαλλίας και Ένωσης, ο οποίος σίγουρα θα απέβαινε εις βάρος των συμφερόντων της Γαλλίας⁴¹⁹. Επίσης ο Lincoln είχε καταφέρει να πείσει τη Γαλλική κυβέρνηση, όπως αναφέραμε ανωτέρω, ότι θα στήριζε απόλυτα το νέο αυτοκράτορα του Μεξικού και το κράτος μαριονέτα που είχε εγκαθιδρύσει εκεί η Γαλλία⁴²⁰. Συμπεραίνουμε λοιπόν ότι ο Ναπολέων Γ' θεωρούσε τη στήριξη της Συνομοσπονδίας, μέσω της αναγνώρισης της και του σπασίματος του εμπορικού

⁴¹⁵ <https://www.historic-uk.com/HistoryUK/HistoryofEngland/Lancashire-Cotton-Famine/>, ανακτήθηκε την 8-11-2018, 13:22.

⁴¹⁶ W. O. Henderson: *The Lancashire Cotton Famine, 1861-65*, Gregg Revivals, 1994, σελ.132-135

⁴¹⁷ Jörg Nagler, Don H. Doyle and Marcus Gräser, 2016, ο.π. σελ.198-200

⁴¹⁸ Howard Jones, 2010, ο.π. σελ.12

⁴¹⁹ LCDR John P. Houston, 2014, ο.π. σελ. 71-72

⁴²⁰ LCDR John P. Houston, 2014, ο.π. σελ. 69

αποκλεισμού, ένα πολύ μεγάλο ρίσκο, στο οποίο η αναλογία κόστους και κερδών τον ανάγκασε να κλίνει προς την πλευρά της ουδετερότητας.

Στην πλευρά της Μεγάλης Βρετανίας, οι συνθήκες για τη δημιουργία ενός φιλικού κλίματος απέναντι στη Συνομοσπονδία ήταν λιγότερο ευνοϊκές σε σχέση με αυτές που υπήρχαν στη Γαλλία. Πιο συγκεκριμένα, παρά την εξάρτηση ενός μέρους της Βρετανικής οικονομίας από τις εισαγωγές βάμβακος, καπνών και κυρίως σιτηρών από Πολιτείες της Συνομοσπονδίας⁴²¹ και τη συνεπόμενη ζημιά που θα προκαλούσε ο εμπορικός αποκλεισμός της Συνομοσπονδίας που εφάρμοσε η Ένωση, η Μεγάλη Βρετανία δεν είχε κάποιο άλλο σημαντικό κίνητρο προκειμένου να λάβει το μέρος μία από τις δύο αντιμαχόμενες παρατάξεις⁴²², επιπρόσθετα η Μεγάλη Βρετανία είχε αποθηκευμένες μεγάλες ποσότητες βάμβακος προκειμένου να αντιμετωπίσει μία πιθανή έλλειψη από εισαγωγές⁴²³. Αυτό είχε διαφανεί από τα πρώτα στάδια του Αμερικανικού Εμφυλίου Πολέμου, κι επιβεβαιώθηκε περίτρανα στην περίπτωση "Trent Affair"⁴²⁴. Παρά τη φαινομενικά σκληρή στάση που κράτησε η κυβέρνηση της Μεγάλης Βρετανίας απέναντι σε αυτό το διπλωματικό επεισόδιο είχε φανεί ξεκάθαρα ότι δεν επιθυμούσε την ανοιχτή σύγκρουση με τις Ηνωμένες Πολιτείες, δηλαδή την Ένωση⁴²⁵. Και σε αυτή την περίπτωση πάντως η διπλωματική ιδιοφυΐα του Abraham Lincoln βοήθησε την Ένωση να αποφύγει προστριβές με τις μεγάλες δυνάμεις, και να εκμηδενίσει ταυτόχρονα τις ελπίδες που διατηρούσαν στην πλευρά της Συνομοσπονδίας για οριστική ρήξη των σχέσεων Μεγάλης Βρετανίας και Ένωσης⁴²⁶. Στο εσωτερικό της Μεγάλης Βρετανίας η κατάσταση αναφορικά με τις τάσεις της κοινής γνώμης απέναντι στον Αμερικανικό Εμφύλιο, ήταν αντίστοιχες με αυτές που επικρατούσαν στη Γαλλία, δηλαδή η αριστοκρατία καθώς και κάποιοι συγγενείς πλουσίων μεγαλογαιοκτημόνων του Νότου, υποστήριζαν την πλευρά της Συνομοσπονδίας, ενώ αντίστοιχα η μεσαία τάξη και οι βιομηχανικοί εργάτες υποστήριζαν την πλευρά της Ένωσης⁴²⁷. Όπως και στην περίπτωση της Γαλλίας όμως, η άποψη της κοινής γνώμης δεν επηρέασε σε καμία περίπτωση την πολιτική της κεντρικής

⁴²¹ JAY SEXTON: Debtor Diplomacy Finance and American Foreign Relations in the Civil War Era 1837–1873, Oxford University Press, 2005, σελ.51-52

⁴²² PAUL POAST: Lincoln's Gamble: Fear of Intervention and the Onset of the American Civil War, Security Studies, 24:502–527, Taylor & Francis Group, 2015, σελ.518-519

⁴²³ W. O. Henderson, 1994, ο.π. σελ.152-154

⁴²⁴ <https://history.state.gov/milestones/1861-1865/trent-affair>, ανακτήθηκε την 7-11-2018, 22:07.

⁴²⁵ JAY SEXTON, 2005, ο.π. σελ.95-96

⁴²⁶ Jörg Nagler, Don H. Doyle and Marcus Gräser, 2016, ο.π. σελ.21

⁴²⁷ <http://projects.leadr.msu.edu/usforeignrelations/exhibits/show/british-involvement-in-the-ame>, ανακτήθηκε την 7-11-2018, 22:34.

κυβέρνησης, η οποία ήταν εξαρχής αυστηρά ουδέτερη. Είναι χαρακτηριστικό ότι στο κοινοβούλιο ο μόνος υποστηρικτής της Συνομοσπονδίας ήταν ο William E Gladstone, του κόμματος των φιλελευθέρων, και φανατικός υπέρμαχος της οικονομικής ελευθερίας και του "laissez-faire", ενώ τόσο ο Υπουργός Εξωτερικών Lord Russell, όσο και ο Πρωθυπουργός Lord Palmerston ήταν σταθερά υπέρ της ουδετερότητας. Η υπέρτατη δοκιμασία για την ουδετερότητα της Μεγάλης Βρετανίας στο ζήτημα του Αμερικανικού Εμφυλίου Πολέμου, ήρθε με την υπόθεση "Lancashire Cotton Famine" όπως είδαμε και παραπάνω. Η αντίδραση της Βρετανικής κυβέρνησης ήταν άμεση και αποτελεσματική, και σε συνεργασία με τοπικούς παράγοντες κατάφεραν να αντιμετωπίσουν την κρίση, αποκαθιστώντας σε μεγάλο βαθμό τα προβλήματα που δημιούργησε η έλλειψη βάμβακος, ένεκα του εμπορικού αποκλεισμού που είχε εφαρμόσει η Ένωση εναντίον της Συνομοσπονδίας έως τα τέλη του 1863⁴²⁸. Η τελευταία ελπίδα της Συνομοσπονδίας για τον προσεταιρισμό της Μεγάλης Βρετανίας, και την υποστήριξη του αγώνα της εναντίον της Ένωσης, είχε πλέον χαθεί, εάν δε λάβουμε υπόψη τις στρατιωτικές επιτυχίες που κατήγαγαν οι δυνάμεις της Ένωσης από τις αρχές του 1864 και στη συνέχεια του Αμερικανικού Εμφυλίου, καθίσταται σαφές ότι κάθε πιθανότητα της Συνομοσπονδίας για επηρεασμό της Μεγάλης Βρετανίας, είχε οριστικά χαθεί⁴²⁹.

Ξεκινώντας τη στρατηγική μας αποτίμηση, όσον αφορά τις δύο αντιμαχόμενες παρατάξεις του Αμερικανικού Εμφυλίου, θα ξεκινήσουμε βασιζόμενοι στην προηγούμενη ανάλυση δηλαδή στον τομέα της διπλωματίας και συγκεκριμένα από την πλευρά της Συνομοσπονδίας. Έχοντας ως εφελτήριο όσα αναφέραμε παραπάνω, σχετικά με τη στάση της Γαλλίας και της Μεγάλης Βρετανίας, μπορούμε εύκολα να διαπιστώσουμε ότι η στρατηγική της Συνομοσπονδίας για εξωτερική εξισορρόπηση, απέτυχε οικτρά στον τομέα της διπλωματίας. Όπως αναφέραμε και σε προηγούμενο κεφάλαιο, η αποτελεσματική εφαρμογή της στρατηγικής της εξωτερικής εξισορρόπησης, όπως αναφέρει και στο βιβλίο του ο Ηλίας Κουσκουβέλης⁴³⁰ "*η συνεννόηση και ο συντονισμός μεταξύ κρατών είναι δύσκολα εφόσον εκείνα επιδιώκουν πάντα το μεγαλύτερο αποτέλεσμα με το μικρότερο κόστος ή και κανένα κόστος*". Όπως είδαμε παραπάνω τόσο η Γαλλία όσο και η Μεγάλη Βρετανία έβλεπαν την πιθανότητα υποστήριξης της Συνομοσπονδίας ως μία επιλογή υψηλού κόστους, ενώ αντίθετα τα προσδοκώμενα κέρδη, με εξαίρεση ίσως την περίπτωση της Γαλλίας, ήταν σχεδόν μηδαμινά. Επιπρόσθετα πολλοί ιστορικοί συνηγορούν στο ότι οι

⁴²⁸ <https://www.historic-uk.com/HistoryUK/HistoryofEngland/Lancashire-Cotton-Famine/>, ο.π.

⁴²⁹ Kyle Laurence Dreher, 2017, ο.π. σελ.50-51

⁴³⁰ Ηλίας Κουσκουβέλης: Εισαγωγή στις Διεθνείς Σχέσεις, Εκδόσεις Ποιότητα, Αθήνα, 2007, σελ.216

επιλογές του Jefferson Davis, όσον αφορά τους διπλωμάτες που απέστειλε στην Ευρώπη προκειμένου να προσεταιριστεί Μεγάλη Βρετανία και Γαλλία, ήταν τουλάχιστον ατυχείς⁴³¹, με αποτέλεσμα η συνολική στρατηγική της Συνομοσπονδίας για εξωτερική εξισορρόπηση να καταρρεύσει παταγωδώς, αφήνοντας την τελικά εντελώς απομονωμένη. Ένα ακόμη στοιχείο που αφορά γενικότερα στη στρατηγική της Συνομοσπονδίας είναι και η ελλιπής προετοιμασία στον στρατιωτικό τομέα, ενόψει της τεράστιας σύγκρουσης που επέκειτο. Όπως είδαμε και σε προηγούμενο κεφάλαιο η πράξη της απόσχισης των Πολιτειών της Συνομοσπονδίας από τις Ηνωμένες Πολιτείες έγινε τελείως βιαστικά, με αποτέλεσμα όταν ξεκίνησαν οι εχθροπραξίες οι ένοπλες δυνάμεις της Συνομοσπονδίας να παρουσιάζουν τραγικές ελλείψεις τόσο σε έμψυχο υλικό όσο και σε υλικά μέσα⁴³². Αυτό μπορούμε να το αποδώσουμε είτε στην αβλεψία της πολιτικής ηγεσίας της Συνομοσπονδίας και πιο συγκεκριμένα στον Jefferson Davis, είτε στη λανθασμένη εκτίμησή της ότι ο Abraham Lincoln δεν θα επιδείκνυε τόσο σκληρή στάση απέναντι στις αποσχισθείσες Πολιτείες. Επίσης όπως προαναφέραμε οι αρχικές επιτυχίες της Συνομοσπονδίας στα πεδία των μαχών δημιούργησαν μία λανθάνουσα αντίληψη περί ανωτερότητας των δικών τους Ενόπλων Δυνάμεων, έναντι αυτών της Ένωσης δημιουργώντας με αυτό τον τρόπο ένα θανάσιμο εφησυχασμό στο στρατόπεδό της. Συμπεραίνουμε λοιπόν ότι ο γενικότερος στρατηγικός σχεδιασμός της Συνομοσπονδίας προ της έναρξης του Εμφυλίου Πολέμου ήταν τουλάχιστον ελλιπής, ενώ επίσης και η στρατηγική που ακολουθήθηκε μετά την έναρξη των εχθροπραξιών αποδείχθηκε επίσης αναποτελεσματική. Πιο συγκεκριμένα, ενώ είχε διαφανεί από τα πρώτα στάδια των επιχειρήσεων η πρόθεση της Ένωσης για εμπορικό αποκλεισμό της Συνομοσπονδίας εν τούτοις τα μέτρα που λήφθηκαν για την αντιμετώπιση της κατάστασης αυτής αποδείχθηκαν ανεπαρκή, πολύ απλά δεν μπορούσε μία κρατική οντότητα της τάξης μεγέθους της Συνομοσπονδίας να βασίζει τον εφοδιασμό της στα "Blockade Runners"⁴³³. Σε επίπεδο ηγεσίας ο Jefferson Davis ήταν μία προσωπικότητα αποφασιστική, πλην όμως παρουσίασε ένα μειονέκτημα: την υπερβολική αυτοπεποίθηση σχετικά με τις στρατιωτικές δυνατότητες της Συνομοσπονδίας να ανταπεξέλθει στον Εμφύλιο Πόλεμο. Αν και είχε όπως προείπαμε στρατιωτική παιδεία και πολιτική εμπειρία, εν τούτοις έδειξε να παρασύρεται από τον ενθουσιασμό του για τα αποτελέσματα των πρώτων μαχών του πολέμου. Η Συνομοσπονδία δεν κατάφερε να εκμεταλλευτεί τις ευνοϊκές συγκυρίες που

⁴³¹ Charles M. Hubbard: *Burden Of Confederate Diplomacy*, The Kent State University Press, 1999, σελ.36-42

⁴³² MAJOR DAVID E. WEST JR: *Jefferson Davis and the Failure of Confederate Military Strategy, 1861-1865*, USMC Command and Staff College, 2010, σελ.13-15

⁴³³ <https://www.battlefields.org/learn/articles/blockade-runners>, ανακτήθηκε την 7-11-2018, 23:14.

υπήρξαν μετά τις πρώτες νίκες της στα πεδία των μαχών (υψηλό ηθικό των δικών της δυνάμεων και χαμηλό ηθικό στις ένοπλες δυνάμεις αλλά και στο εσωτερικό της Ένωσης) λόγω της ελλιπούς πολεμικής προετοιμασίας, αλλά και της διστακτικότητας του Jefferson Davis για απευθείας επίθεση στην πρωτεύουσα της Ένωσης⁴³⁴. Επίσης ο Jefferson Davis, σε αντίθεση με τον αντίπαλό του Abraham Lincoln, επέδειξε όπως είδαμε ανωτέρω μία αδυναμία στην επιλογή των κατάλληλων συνεργατών τόσο σε πολιτικό όσο και σε στρατιωτικό επίπεδο, κάτι το οποίο σε βάθος χρόνου κόστισε αρκετά στη Συνομοσπονδία. Εν κατακλείδι μπορούμε να συμπεράνουμε ότι τόσο οι αρχικές προοπτικές για μία επικράτηση της Συνομοσπονδίας στην Εμφύλια σύγκρουση που ξέσπασε, όσο και οι στρατηγικές επιλογές που έγιναν κατά τη διάρκεια του πολέμου, ήταν καταδικαστικές για το στρατόπεδο των Νοτίων.

Από την πλευρά της Ένωσης τώρα, στον τομέα της διπλωματίας, όπως είδαμε και παραπάνω, αυτή λειτούργησε υποδειγματικά. Αν και σε προηγούμενο κεφάλαιο είδαμε ότι κύρια στρατηγική της Ένωσης ήταν αυτή του πειθαναγκασμού, ο Abraham Lincoln εφάρμοσε επιτυχημένα και τη στρατηγική της αποτροπής συμμαχιών⁴³⁵, για τη Συνομοσπονδία. Βεβαίως αυτή η έμμεση αμυντική στρατηγική όπως αναφέρει και στο βιβλίο του ο Ηλίας Κουσκουβέλης, εφόσον χρησιμοποιηθούν μόνο διπλωματικά μέσα είναι χαμηλού κόστους, επίσης υπήρχε και το γόνιμο έδαφος στη Γαλλία και τη Μεγάλη Βρετανία προκειμένου αυτή να εφαρμοστεί, δηλαδή μία απροθυμία από πλευράς των δύο μεγάλων δυνάμεων για εμπλοκή στον Αμερικανικό Εμφύλιο Πόλεμο. Η επιλογή του πολύ έμπειρου William Henry Seward στη θέση του Secretary of the State αποδείχθηκε όπως είδαμε εξαιρετικά επιτυχημένη και συνέβαλε τα μέγιστα στη μεγάλη επιτυχία, όπως τελικά αποδείχθηκε, να κρατηθούν ουδέτερες Μεγάλη Βρετανία και Γαλλία. Επίσης και η στάση του ίδιου του Abraham Lincoln, τόσο στην περίπτωση "Trent Affair" όσο και γενικότερα απέναντι στις δύο υπερδυνάμεις, όπου επέδειξε αξιοσημείωτη αποφασιστικότητα χαράσσοντας την κόκκινη γραμμή για την Ένωση, την απειλή δηλαδή με πόλεμο σε περίπτωση που κάποια ξένη δύναμη προέβαινε σε αναγνώριση της Συνομοσπονδίας. Η στρατηγική του πειθαναγκασμού που αποφάσισε να ακολουθήσει ο Lincoln από τη στιγμή της απόσχισης των επτά πρώτων Πολιτειών του Νότου, αποδείχθηκε τελικά επιτυχημένη παρά τις αρχικές αποτυχίες της Ένωσης σε στρατιωτικό επίπεδο. Η αποδοχή και εφαρμογή του σχεδίου "Anaconda" του στρατηγού Scott ήταν υψίστης σημασίας για την τελική

⁴³⁴ MAJOR DAVID E. WEST JR, 2010, ο.π. σελ.9-11

⁴³⁵ Ηλίας Κουσκουβέλης, 2007, ο.π. σελ.222-223

έκβαση της σύγκρουσης, καθόσον ο εμπορικός αποκλεισμός ήταν αυτός που τελικά αποστέρησε από τη Συνομοσπονδία βασικά μέσα για τη συνέχιση του πολέμου αλλά και για την ίδια την επιβίωση της ως κρατική οντότητα. Ο ηγέτης της Ένωσης είχε αναγνώσει σωστά τους συσχετισμούς των φορτίων ισχύος ανάμεσα στους δύο αντιπάλους και αποφάσισε εξ αρχής να χρησιμοποιήσει τη βία ως μέσο για την επανένωση των Πολιτειών που είχαν αποσχισθεί. Παρά το γεγονός ότι η απόδοση πολλών εκ των στρατηγών του, όπως είδαμε σε προηγούμενο κεφάλαιο, δεν ήταν η αναμενόμενη, αυτός με συνεχείς αλλαγές και δοκιμές κατάφερε να βρει τα κατάλληλα πρόσωπα τα οποία οδήγησαν τις δυνάμεις της Ένωσης στην τελική νίκη. Η δεινότητά του Abraham Lincoln στο πολιτικό επίπεδο φάνηκε από τη χρονική επιλογή για την Διακήρυξη της Χειραφέτησης (Emancipation Proclamation) Παρά το γεγονός ότι αυτή αποτελούσε ένα μεγάλο πολιτικό ρίσκο για την εσωτερική συνοχή της Ένωσης όπως είδαμε και προηγουμένως.

Δεν θα ήταν καθόλου υπερβολή να πούμε ότι η νίκη της Ένωσης στον Αμερικανικό Εμφύλιο Πόλεμο οφείλεται σε πολύ μεγάλο βαθμό, εάν όχι καθ' ολοκληρία, σε αυτή τη μεγάλη προσωπικότητα που η Ένωση είχε την τύχη να έχει επικεφαλής σε αυτή την δύσκολη χρονική συγκυρία: τον Abraham Lincoln.

ΕΠΙΛΟΓΟΣ - ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Η εμφύλια σύγκρουση που αναλύσαμε στην παρούσα εργασία αποτελεί ένα σημαντικό ιστορικό γεγονός και ένα αντικείμενο συνεχούς μελέτης από τους ιστορικούς και τους κοινωνικούς επιστήμονες. Μέσα από τις ιστορικές στιγμές που κατεγράφησαν κατά τη διάρκεια αυτού του πολέμου, μπορεί κάποιος να βρει σπουδαίες ιστορικές λεπτομέρειες και να εμβαθύνει ακόμη περισσότερο όχι μόνο στο συγκεκριμένο ιστορικό γεγονός αλλά και σε άλλες συγκρούσεις που έχουν λάβει χώρα ανά την υφήλιο. Δεν θα πρέπει να λησμονούμε το γεγονός ότι στον Αμερικανικό Εμφύλιο Πόλεμο έκαναν την εμφάνισή τους για πρώτη φορά νέες τεχνολογίες της εποχής όπως ο τηλεγράφος, ο σιδηρόδρομος, τα θωρακισμένα μεταλλικά πλοία και τα επαναληπτικά όπλα, τεχνολογίες οι οποίες έκαναν το πολεμικό φαινόμενο ακόμη φονικότερο και καταστροφικότερο. Επίσης μέσα από αυτήν την εμφύλια σύγκρουση οι θεωρητικοί του πολέμου εξήγαγαν νέα συμπεράσματα και νέες θεωρίες για την εξέλιξη αυτού του απεχθούς φαινομένου, οι θεωρίες αυτές βρήκαν πεδίο εφαρμογής στις επόμενες μεγάλες συγκρούσεις της ανθρωπότητας με χαρακτηριστικότερο παράδειγμα τον πρώτο Παγκόσμιο Πόλεμο. Επίσης τα τεκταινόμενα στο διπλωματικό και πολιτικό πεδίο, πριν και μετά την έναρξη της σύγκρουσης, αποτέλεσαν χρήσιμα διδάγματα για τις επόμενες γενεές των πολιτικών ελίτ οι οποίες θα καθόριζαν το μέλλον της ανθρωπότητας. Η γέννηση ή ακριβέστερα η Αναγέννηση της κρατικής οντότητας των Ηνωμένων Πολιτειών της Αμερικής, μετά το τέλος του εμφυλίου πολέμου, καθόρισε σε πολύ μεγάλο βαθμό τις μελλοντικές διεθνείς εξελίξεις, καθιστώντας με αυτόν τον τρόπο τον Αμερικανικό Εμφύλιο Πόλεμο ένα ορόσημο στην παγκόσμια ιστορία. Πολλά είναι τα διδάγματα που μπορούμε να αντλήσουμε από το τεράστιο και κοσμογονικό αυτό γεγονός, τόσο για το διεθνές κοινωνικοπολιτικό γίνεσθαι, όσο και για την ίδια μας τη χώρα. Από τον Αμερικανικό εμφύλιο συμπεραίνουμε αβίαστα ότι η εσωτερική συνοχή μιας κρατικής οντότητας, σε επίπεδο κουλτούρας, τρόπου ζωής και κοινωνικών αντιλήψεων, αποτελεί το θεμέλιο λίθο για την επιβίωση ενός Κράτους στο Διεθνές Σύστημα. Επίσης διαπιστώνουμε ότι το εσωτερικό πολιτικό σύστημα, εφόσον βασίζεται σε ισχυρές δημοκρατικές δομές, αποτελεί την εγγύηση για την εσωτερική συνοχή αυτού, καθώς και για την επίλυση οποιωνδήποτε προβλημάτων ανακύπτουν στο εσωτερικό. Σε στρατιωτικό επίπεδο ο Αμερικανικός Εμφύλιος Πόλεμος μας βοηθά να διαπιστώσουμε ότι η επιτυχής διεξαγωγή στρατιωτικών επιχειρήσεων, προϋποθέτει άρτια προετοιμασία από τον καιρό της ειρήνης και ξεκάθαρες στρατηγικές στοχεύσεις από την πλευρά της πολιτικής ηγεσίας, όπως ακριβώς **δεν** έπραξε η ηγεσία της Συνομοσπονδίας. Επίσης μέσα από την ανάλυση που

επιχειρήθηκε στην παρούσα εργασία, διαπιστώσαμε ότι μία κρατική οντότητα δεν μπορεί σε καμία περίπτωση να βασίζεται στην ασφάλεια της στον εξωτερικό παράγοντα και σε πιθανή εξωτερική βοήθεια, η στρατηγική της εσωτερικής ενδυνάμωσης πρέπει να είναι η πρώτη προτεραιότητα για την εγγύηση της ασφάλεια ενός Κράτους. Τέλος παίρνοντας διδάγματα από την πολιτική που εφάρμοσε ο Abraham Lincoln, συμπεραίνουμε ότι μία στιβαρή και ευφυής πολιτική ηγεσία οφείλει να επιδεικνύει αποφασιστικότητα, τόσο στο εσωτερικό της όσο και στο Διεθνές επίπεδο, αποθαρρύνοντας ή και αποτρέποντας με αυτό τον τρόπο επίδοξους εσωτερικούς και εξωτερικούς εχθρούς.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΚΕΣ ΠΑΡΑΠΟΜΠΕΣ

ΕΛΛΗΝΟΓΛΩΣΣΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ:

- Παναγιώτης Κονδύλης "Θεωρία του Πολέμου", Αθήνα 1998, Εκδόσεις Θεμέλιο
- Σπυρίδων Λίτσας, "Πόλεμος και Ορθολογισμός - θεωρητικές προεκτάσεις και στρατηγικές εφαρμογές", Αθήνα 2010, Εκδόσεις Ποιότητα
- Ηλίας Κουσκουβέλης, "Εισαγωγή στις Διεθνείς Σχέσεις", Αθήνα 2007, Εκδόσεις Ποιότητα
- Μιχαήλ Γουνελάς, "Στρατιωτική Ιστορία-Μεγάλες Μάχες-Αμερικανικός Εμφύλιος 1861-1865", Εκδόσεις ΓΝΩΜΩΝ Εκδοτική, Αθήνα 2013
- Αλεξίς ντε Τοκβίλ: "Η Δημοκρατία στην Αμερική", εκδόσεις Α. Καραβία, Αθήνα 1987

ΞΕΝΟΓΛΩΣΣΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ:

- Hedley Bull: The Anarchical Society, 3rd Edition, PALGRAVE, New York, 2002
- Carl Schmitt: The Leviathan in the State theory of Thomas Hobbes, Greenwood Press, London, 1996
- Niccolò Machiavelli: The Prince, Hackett Publishing Company, Indianapolis, 2008
- Stathis N. Kalyvas: The Logic of Violence in Civil War, Cambridge University Press, New York, 2006
- Giorgio Agamben: Stasis: Civil War as a Political Paradigm, Stanford University Press, California, 2015
- James D. Fearon and David D. Laitin: ETHNICITY, INSURGENCY, AND CIVIL WAR, Stanford University, California, 2001
- Neil J. Mitchell: Agents of Atrocity Leaders, Followers, and the Violation of Human Rights in Civil War, PALGRAVE MACMILLAN, New York, 2004

- Ann Hironaka: *Neverending Wars : the international community, weak states, and the perpetuation of civil war*, HARVARD UNIVERSITY PRESS, London, 2005
- Ibrahim A. Elbadawi and Nicholas Sambanis: *External Interventions and the Duration of Civil Wars*, World Bank's Development Economic Research Group, 2000
- Russell F. Weigley, *A Great Civil War: A Military and Political History, 1861-1865*, Indiana University Press, Bloomington, 2004
- David L . Lightner: *Slavery and the Commerce Power*, Yale University Press New Haven & London, 2006
- Susan-Mary Grant and Brian Holden Reid: *Themes of the American Civil War, The War Between the States*, Routledge, New York, 2010
- Lacy K. Ford: *A Companion to the Civil War and Reconstruction*, Blackwell Publishing Ltd, Oxford, 2005
- David M. Potter: *The Impending Crisis, 1848-1861*, Harper Collins, 1977
- Jeff Wallenfeldt: *The American Civil War and Reconstruction*, Britannica Educational Publishing, New York, 2010
- John Ashworth: *Slavery, Capitalism, and Politics in the Antebellum Republic*, Cambridge University Press, New York, 1995
- Gunderson, Cory Gideon: *The Dred Scott decision*, ABDO Publishing Company, Minnesota, 2004
- Rodney P. Carlisle: *The Civil War and Reconstruction 1860 to 1876 Vol. III*, Infobase Publishing, New York, 2009
- STEPHEN B. OATES: *ABRAHAM LINCOLN The Man Behind the Myths*, Harper Collins, 1994
- Gallagher Gary W., Engle Stephen D., Krick Robert K., Glatthaar Joseph T: *The American Civil War: This Mighty Scourge of War*, New York: Essential Histories, Osprey Publishing, 2003

- DORIS KEARNS GOODWIN: Team of rivals-the political genius of Abraham Lincoln, SIMON & SCHUSTER, Rockefeller Center, 2005
- Luis P. Masur: The Civil War a Concise History, Oxford University Press, 2011
- Jay Sexton: Debtor Diplomacy, Finance and American Foreign Relations in the Civil War Era 1837–1873, Oxford University Press, New York, 2005
- Philip Leigh: Trading with the Enemy: The Covert Economy During the American Civil War, Westholme Publishing, Pennsylvania, 2014
- Henna Remstein: William Sherman- Union General, Chelsea House Publishers, New York, 2001
- Philip Katcher: American Civil War Armies-4, State Troops, Osprey Publishing Ltd., 1987
- Paddy Griffith: French Napoleonic Infantry Tactics, 1792–1815, Osprey Publishing Ltd., Oxford, 2007
- Shelby Foote: The Civil War: A Narrative, Vol. 1: Fort Sumter to Perryville, First Vintage Books Edition, New York, 1986
- JOSEPH S. NYE, JR.: SOFT POWER The Means to Success in World Politics, Public Affairs, New York, 2004
- Gallagher Gary W., Engle Stephen D., Krick Robert K., Glatthaar Joseph T: The American Civil War: This Mighty Scourge of War, New York: Essential Histories, Osprey Publishing, 2003
- Mark Lardas: African American Soldiers in the Civil War, 1862-1866, Osprey Publishing, Oxford, 2006
- Dr. William G. Peters: A short History of the Confederate States of America, C.S. Printing Office, 2014
- John J. Mearsheimer: Anarchy and the struggle for power, W.W. Norton, New York, 2001
- Ulysses S. Grant: Personal Memoirs of U. S. Grant, Project Gutenberg, 2004

- Angus Konstam: Mississippi River Gunboats of the American Civil War, 1861-1865, Osprey Publishing, Oxford, 2002
- Jennifer L. Weber: Copperheads THE RISE AND FALL OF LINCOLN'S OPPONENTS IN THE NORTH, Oxford University Press, 2006
- J. F. C. FULLER: DECISIVE BATTLES OF THE U.S. A., Thomas Yoseloff, Inc., New York, 1942
- Leonard J. Fullenkamp: Gettysburg: A Study in Command, U.S. Army War College, Department of National Security and Strategy, Carlisle, 2012
- STEPHANIE McCURRY: MASTERS of SMALL WORLDS Yeoman Households, Gender Relations, and the Political Culture of the Antebellum South Carolina Low Country, OXFORD UNIVERSITY PRESS, New York, 1995
- Howard M. Hensel, The Sword of the Union: Federal Objectives and Strategies During the American Civil War, Military History Series 87-1, Air Command and Staff College, Montgomery, Alabama, 1989
- Archer Jones, Civil War Command and Strategy: The Process of Victory and Defeat, Free Press, New York, 1992
- John Lockwood: The Siege of Washington: The Untold Story of the Twelve Days That Shook the Union, Oxford University Press, 2011
- William J. Cooper: Jefferson Davis, American, Knopf , 2000
- US History, OpenStax, Rice University 2017
- Weigley Russell F., A Great Civil War: A Military and Political History, 1861-1865, Bloomington: Indiana University Press, 2004
- David M. Potter, The Impending Crisis, 1848-1861, Harper Torchbooks, New York. 1976
- Douglas W. Bostick: The Confederacy's Secret Weapon, The Civil War Illustrations of Frank Vizetelly, The History Press, 2009

- Hennessy John: *The First Battle of Manassas: An End to Innocence, July 18–21, 1861*. Lynchburg, H. E. Howard, 1989
- Stephen W. Sears: *To the Gates of Richmond: The Peninsula Campaign*, Stan Clark Military Books, 1992
- John V. Quarstein: *The Civil War on the Virginia Peninsula*, 1997
- Gallagher, Gary W.: *The Richmond Campaign of 1862: The Peninsula & the Seven Days*. Chapel Hill, University of North Carolina Press, 2000
- Newton, Steven H.: *Joseph E. Johnston and the Defense of Richmond*, University Press of Kansas, 1998
- Newton, Steven H. *The Battle of Seven Pines: May 31–June 1, 1862*, Lynchburg, Virginia, H. E. Howard, 1993
- Wert, Jeffry D.: *The Sword of Lincoln*, New York, Simon & Schuster, 2005
- MAJOR DAVID E. WEST JR: *Jefferson Davis and the Failure of Confederate Military Strategy, 1861-1865*, USMC Command and Staff College Marine Corps University, 2010
- John V. Quarstein: *The Civil War on the Virginia Peninsula*, Arcadia Publishing 1997
- Winston Groom: *Shiloh, 1862*, National Geographic Society, 2012
- Edwin C. Bearss: *Fields of Honor: Pivotal Battles of the Civil War*, National Geographic, 2006
- Paddy Griffith, *Battle Tactics of the Civil War*, Yale University Press, New Haven and London, 2001
- James K. Bryant II: *The Battle of Fredericksburg, We Cannot Escape History*, The History Press, Charleston 2010
- Borrit Gabor S.: *Why the Confederacy Lost*, NY: Oxford University Press, 1993

- Joseph T. Glatthaar: *Soldiering in the Army of Northern Virginia: A Statistical Portrait of the Troops Who Served under Robert E. Lee*, The University of North Carolina Press, 2011
- Stephen W. Sears: *Chancellorsville*, Mariner Books, Boston 1996
- James K. Bryant II: *The Chancellorsville Campaign*, The History Press, Charleston 2009
- Foote Shelby: *The Civil War, A Narrative Volume II: Fredericksburg to Meridian*, New York: Vintage Books, 1986
- Winston Groom: *Vicksburg, 1863*, Knopf, 2009
- Duane P. Schultz: *The Most Glorious Fourth: Vicksburg and Gettysburg, July 4, 1863*, W. W. Norton & Company, 2001
- Leonard J. Fullenkamp: *Gettysburg: A Study in Command*, U.S. Army War College, Department of National Security and Strategy, Carlisle, 2012
- Stephen W. Sears: *Gettysburg*, Mariner Books, 2004
- Major Kevin B. Marcus: *The Gettysburg Campaign: Birth of the Operational Art?*, U.S. Army Command & General Staff College, School of Advanced Military Studies, 2001
- John Bowers: *Chickamauga and Chattanooga: The Battles That Doomed the Confederacy*, HarperCollins, 2001
- Peter Cozzens: *This Terrible Sound: The Battle of Chickamauga*, University of Illinois Press, 1996
- Freeman Cleaves: *Rock of Chickamauga: The Life of General George H. Thomas*, University of Oklahoma Press, 1948
- Noah Andre Trudeau: *Bloody Roads South: The Wilderness to Cold Harbor, May-June 1864*, Little Brown and Company, 1989
- Marc Wortman: *The Bonfire: The Siege and Burning of Atlanta*, Public Affairs, 2009

- Wiley Sword: *The Confederacy's Last Hurrah: Spring Hill, Franklin, and Nashville*, University Press of Kansas, 1993
- James B. Conroy: *Our One Common Country: Abraham Lincoln And The Hampton Roads Peace Conference Of 1865*, Globe Pequot Press, Guilford, 2014
- Fuller J. F. C., *Grant and Lee: A Study in Personality and Generalship*, Bloomington: Indiana University Press, 1982
- Bern Anderson: *By Sea And By River: The Naval History of the Civil War*, Knopf, New York, 1962
- Simson Jay W.: *Naval Strategies of the Civil War: Confederate Innovations and Federal Opportunism*, Nashville, Tennessee: Cumberland House, 2001
- Howard Jones: *Union and Confederate Diplomacy During the Civil War*, University of Alabama, 2010
- Howard Jones: *Abraham Lincoln and a new birth of Freedom, The Union and Slavery in the Diplomacy of the Civil War*, University of Nebraska Press, 1999
- Jörg Nagler, Don H. Doyle and Marcus Gräser: *The Transnational Significance of the American Civil War*, Palgrave Macmillan Transnational History Series, 2016
- LCDR John P. Houston: *Diplomats at War, a critical analysis of American and Confederate Diplomacy 1861-1862*, U.S. Army and Staff College, 2014
- Kyle Laurence Dreher: *UNITED STATES DIPLOMACY DURING THE CIVIL WAR AND RECONSTRCUTION: THE STRETCH TOWARDS THE CARIBBEAN, 1860-1877*, Western Carolina University, 2017
- George M. Blackburn: *French Newspapers Opinion on the American Civil War*, Greenwood Press, Connecticut, 1997
- W. O. Henderson: *The Lancashire Cotton Famine, 1861-65*, Gregg Revivals, 1994
- PAUL POAST: *Lincoln's Gamble: Fear of Intervention and the Onset of the American Civil War*, *Security Studies*, 24:502–527, Taylor & Francis Group, 2015

- Charles M. Hubbard: Burden Of Confederate Diplomacy, The Kent State University Press, 1999

ΠΗΓΕΣ ΑΠΟ ΤΟ ΔΙΑΔΙΚΤΥΟ:

- https://www.mikrosapoplous.gr/thucy/vivlia/vivlio3_1.htm, μτφ. Ελ. Βενιζέλος
- <https://www.bbc.com/news/world-europe-17632399>
- <https://spartacus-educational.com/RUScivilwar.htm>
- <http://thepolitic.org/pressure-from-all-sides-the-war-in-syria-and-foreign-intervention/>
- <https://www.britannica.com/event/American-Civil-War>
- <http://law2.umkc.edu/faculty/projects/ftrials/conlaw/thirteenthamendment.html>
- <https://www.history.com/topics/abolitionist-movement/missouri-compromise>
- <https://www.biography.com/people/william-lloyd-garrison-9307251>
- <https://www.historycentral.com/Ant/compromise.html>
- <https://history.state.gov/departments/history/people/clay-henry>
- <https://www.britannica.com/event/Fugitive-Slave-Acts>
- <http://www.ushistory.org/us/31a.asp>
- <https://www.britannica.com/event/Dred-Scott-decision>
- <https://www.britannica.com/event/American-Civil-War>
- <https://www.britannica.com/biography/John-Brown-American-abolitionist>
- <https://www.history.com/topics/american-civil-war/confederate-states-of-america>
- <https://history.house.gov/HistoricalHighlight/Detail/36974>
- <https://www.britannica.com/topic/nullification-crisis>
- <http://www.abrahamlincolnonline.org/lincoln/education/polbrief.htm>
- <http://www.abrahamlincolnonline.org/lincoln/speeches/speaker.htm>

- <http://www.militaryhistory.gr/articles/view/72>
- <https://www.historycentral.com/CivilWar/AMERICA/Economics.html>
- <https://constitutioncenter.org/interactive-constitution/white-pages/the-constitutional-convention-of-1787-a-revolution-in-government>
- <https://www.britannica.com/event/American-Civil-War#ref229867>
- <http://www.scencyclopedia.org/sce/entries/fort-moultrie>
- <https://www.history.com/this-day-in-history/fort-sumter-surrenders>
- <https://www.battlefields.org/learn/articles/fort-sumter>
- <https://www.britannica.com/place/United-States/The-Civil-War#ref612679>
- <https://eh.net/encyclopedia/the-economics-of-the-civil-war/>
- <https://www.nps.gov/resources/story.htm%3Fid%3D251>
- <http://www.civilwarhome.com/europeandcivilwar.htm>
- <https://connectusfund.org/the-union-and-confederacy-advantages-and-disadvantages-list>
- <https://www.ww2.gr/index.php?option=articles&id=1227>
- <https://www.history.com/topics/cold-war/cuban-missile-crisis>
- <https://www.history.com/topics/world-war-ii/lend-lease-act-1>
- <https://www.britannica.com/event/American-Civil-War/The-military-background-of-the-war#ref229870>
- <http://www.abrahamlincolnsclassroom.org/abraham-lincolns-contemporaries/abraham-lincoln-and-edwin-stanton/>
- <https://www.thoughtco.com/mexican-american-war-general-winfield-scott-2360147>
- <https://www.battlefields.org/learn/biographies/george-b-mcclellan>

- <https://www.battlefields.org/learn/biographies/henry-w-halleck>
- <https://www.britannica.com/biography/Jefferson-Davis>
- <https://connectusfund.org/the-union-and-confederacy-advantages-and-disadvantages-list>
- <https://www.britannica.com/event/American-Civil-War/The-war-in-1863#ref314384>
- http://www.ohiohistorycentral.org/w/Clement_Vallandigham
- <https://www.britannica.com/event/American-Civil-War/The-Southern-home-front>
- <https://opinionator.blogs.nytimes.com/2013/01/28/lincoln-and-the-copperheads>
- <https://www.nytimes.com/1864/02/20/archives/slavery-and-the-democratic-party.html>
- <https://www.encyclopedia.com/places/united-states-and-canada/miscellaneous-us-geography/south>
- <https://www.history.com/news/how-the-party-of-lincoln-won-over-the-once-democratic-south>
- http://www.ohiohistorycentral.org/w/Southern_Democratic_Party
- <https://www.civilwarhome.com/marylandcmh2.html>
- https://www.encyclopediavirginia.org/Army_of_Northern_Virginia#start_entry
- <https://www.britannica.com/place/Harpers-Ferry>
- https://www.encyclopediavirginia.org/Manassas_First_Battle_of#start_entry
- <https://www.u-s-history.com/pages/h114.html>
- <https://www.u-s-history.com/pages/h103.html>
- https://www.encyclopediavirginia.org/Seven_Pines_Battle_of#start_entry
- https://www.encyclopediavirginia.org/Army_of_the_Potomac#start_entry

- <https://www.britannica.com/event/American-Civil-War/The-land-war#ref229872>
- <https://www.britannica.com/event/American-Civil-War/African-American-troops#ref314383>
- <https://www.u-s-history.com/pages/h402.html>
- https://americancivilwar.com/tcwn/civil_war/Navy_Ships/CSS_Queen_of_the_West.html
- <https://www.historycentral.com/CivilWar/NewOrleans/Porter.html>
- <https://www.battlefields.org/learn/articles/second-manassas>
- <https://www.history.com/topics/american-civil-war/second-battle-of-bull-run>
- <https://georgiainfo.galileo.usg.edu/thisday/cwhistory/09/17/battle-of-antietam-sharpsburg>
- <https://www.britannica.com/event/American-Civil-War/The-war-in-1862>
- <https://www.battlefields.org/learn/articles/rappahannock-station>
- <https://www.historycentral.com/CivilWar/chance/Leechance.html>
- <https://www.historycentral.com/CivilWar/Vicksburg/Davisvick.html>
- <https://www.battlefields.org/learn/articles/siege-port-hudson>
- <https://militaryhistorynow.com/2016/06/03/the-killing-field-12-remarkable-facts-about-picketts-charge/>
- <https://www.battlefields.org/learn/biographies/braxton-bragg>
- <https://www.history.com/topics/american-civil-war/battle-of-chattanooga>
- <https://www.battlefields.org/learn/articles/overland-campaign-1864>
- <https://www.history.com/news/grants-overland-campaign-150-years-ago>
- <https://www.battlefields.org/learn/maps/wilderness-may-6-1864>
- <https://www.battlefields.org/learn/articles/spotsylvania-court-house>

- <https://www.history.com/topics/american-civil-war/battle-of-spotsylvania-court-house>
- <https://www.history.com/topics/american-civil-war/shermans-march>
- <https://www.essentialcivilwarcurriculum.com/atlanta-in-the-civil-war.html>
- <https://www.battlefields.org/learn/articles/atlanta>
- <https://www.britannica.com/biography/John-B-Hood>
- <https://opinionator.blogs.nytimes.com/2014/11/17/rethinking-shermans-march/>
- <https://opinionator.blogs.nytimes.com/2015/03/10/was-the-burning-of-columbia-s-c-a-war-crime/>
- <https://www.ncpedia.org/bentonville-battle>
- <https://www.theamericanconservative.com/articles/the-hell-general-herman-made/>
- https://www.encyclopediavirginia.org/Hampton_Roads_Conference
- <https://www.britannica.com/topic/Battle-of-Five-Forks>
- <https://www.nytimes.com/1865/04/08/archives/details-of-the-evacuation-the-evacuation-of-richmond-by-the.html>
- https://www.encyclopediavirginia.org/Richmond_During_the_Civil_War
- <https://www.britannica.com/event/Battle-of-Appomattox-Court-House>
- <https://www.georgiaencyclopedia.org/articles/history-archaeology/capture-jefferson-davis>
- <https://www.mycivilwar.com/facts/navy-warfare.html>
- <https://www.britannica.com/event/American-Civil-War/The-naval-war>
- <https://www.battlefields.org/learn/articles/navies-civil-war>
- <https://www.britannica.com/topic/Confederate-States-of-America>
- http://www.ijnhonline.org/wp-content/uploads/2012/01/pdf_williams.pdf

- <https://www.essentialcivilwarcurriculum.com/union-and-confederate-diplomacy-during-the-civil-war.html>
- https://americancivilwar.com/tcwn/civil_war/Navy_Ships/CSS_Stonewall.html
- <https://www.britannica.com/topic/Orleanist>
- <https://www.historic-uk.com/HistoryUK/HistoryofEngland/Lancashire-Cotton-Famine/>
- <https://history.state.gov/milestones/1861-1865/trent-affair>
- <http://projects.leadr.msu.edu/usforeignrelations/exhibits/show/british-involvement-in-the-ame>
- <https://www.battlefields.org/learn/articles/blockade-runners>